

Översiktsplan 2006

Trosa kommun

Antagen av Kommunfullmäktige
2006-06-21

Innehåll

TROSA I FRAMTIDEN	3
<i>Trosa kommun – en vision om utveckling och tradition i samspel</i>	<i>4</i>
BAKGRUND OCH FÖRUTSÄTTNINGAR	7
<i>Inledning.....</i>	<i>8</i>
<i>Utgångspunkter</i>	<i>11</i>
<i>Tillväxt och regionförstoring.....</i>	<i>14</i>
<i>Hållbar utveckling av Trosa kommun</i>	<i>18</i>
ALLMÄNNA INTRESSEN	21
<i>Natur och friluftsliv</i>	<i>22</i>
<i>Kulturmiljö</i>	<i>31</i>
<i>Bostäder.....</i>	<i>36</i>
<i>Verksamheter</i>	<i>40</i>
<i>Kommunikationer</i>	<i>43</i>
<i>Besöksnäring</i>	<i>50</i>
<i>Vatten.....</i>	<i>53</i>
<i>Service</i>	<i>56</i>
<i>Teknisk försörjning.....</i>	<i>61</i>
<i>Riskhänsyn och miljöstörningar</i>	<i>64</i>
<i>Mellankommunala intressen.....</i>	<i>70</i>
TÄTORTERNA OCH LANDSBYGDEN.....	71
<i>Trosa stad</i>	<i>72</i>
<i>Vagnhärad.....</i>	<i>91</i>
<i>Västerljung</i>	<i>104</i>
<i>Övriga samhällen och fritidsområden.....</i>	<i>110</i>
<i>Kust och skärgård.....</i>	<i>112</i>
<i>Rekommendationer för planering och byggande på landsbygden</i>	<i>114</i>
RIKSINTRESSEN	129
<i>3:e kapitlet Miljöbalken.....</i>	<i>130</i>
<i>Övriga riksintressen</i>	<i>136</i>
<i>Motstående intressen</i>	<i>137</i>
KONSEKVENSBESKRIVNING	139
<i>Översiktsplanens konsekvenser</i>	<i>140</i>

TROSA I FRAMTIDEN

Trosa kommun – en vision om utveckling och tradition i samspel

Trosa kommuns nya översiktsplan redovisar hur kommunens mark- och vattentillgångar kan användas i framtiden. Som attraktionsplan visar den på möjligheter hur kommunen kan utvecklas.

Grundstenarna i översiktsplanens vision är att kommunen

Förstärker bilden av kommunen som attraktiv i alla avseenden.

Bibehåller sin karaktär av småskalighet.

Tillhandahåller mark för att skapa förutsättningar för en årlig befolkningsökning om ca 2-3 procent. Marktillgång skall finnas för olika boendeformer i attraktiva miljöer.

Bebyggs med anpassning till det sörmländska landskapet.

Värnar om att byggnader som uppförs eller renoveras inom riksintresseområden uppfyller invånarnas krav på tradition och kvalitet.

I samhällsplaneringen strävar efter att skapa jämlikhet mellan alla människor. Alla ska ha samma möjligheter och uppleva delaktighet i det som händer i samhället, känna trygghet i sin bostad och på gator och vägar.

Ska förbättra tillgängligheten till offentliga platser, till information och service.

Visar på miljövänliga system och strukturer som ger långsiktig ekologisk hållbarhet.

Skapar rena och friska stadsfjärdar och skärgård genom det ekologiska arbetet.

Ställer höga krav på utformning av kommunens entréer samt ökar tillgängligheten till å- och havsstränder.

Bibehåller den höga ambitionsnivån att alltid ha byggbar mark för näringslivet.

Har tillgång till de senaste tekniska lösningarna för datakommunikation.

Värnar om naturliga rekreationsytor både inom och utanför tätorterna.

Tillhandahåller väl fungerande kommunikationsnät för pendling till närliggande regioner samt inom kommunen.

Trosa år 2015

... har befolkningen i Trosa kommun vuxit på ett sådant sätt att kommunen kunnat behålla sin karaktär och sina kvaliteter. Samtidigt möjliggör befolkningsökningen att ett mer utvecklat serviceutbud erbjuds såväl kommuninvånare som tillfälliga besökare till kommunen.

... uppfattas Trosa sin befolkningsökning till trots som en småstadsideal. Den väl bevarade trädadsbebyggelsen i Trosa stadskärna är en viktig hörnsten för att bibehålla den uppfattningen.

... har kollektivtrafiken framförallt till Stockholm genomgått så genomgripande och omfattande förbättringar att få människor arbetspendlar med bil. Tåget är bekvämare, billigare, säkrare och går betydligt snabbare. Även kopplingarna mellan olika trafikslag fungerar på ett tillfredsställande sätt.

... är snabbjärnvägen mellan Östergötland och Stockholm färdigbyggd. Den nya tågtrafiken innebär inte bara förbättrade kopplingar till Stockholm/Arlanda och regionens nya storflygplats Skavsta utan även till övriga delar av landet och internationellt. Sammantaget innebär förändringen helt nya möjligheter för såväl regionala och längre arbetsresor som fritidsresor.

... har Stockholmsregionen vuxit än mer i betydelse som det huvudsakliga centrumet i norra Europa. Trosa kommun i allmänhet och Vagnhärad i synnerhet blir i takt med den ökande expansionstakten och den överhettade bostads- och trafiksituationen i Stockholm alltmer integrerat i den storskaliga regionala strukturen. Detta leder till en relativt stor inflyttning till kommunen, framförallt till Vagnhärad.

... har näringslivet i kommunen utvecklats kraftigt både avseende omfattning och delvis även inriktning. I spåren av Stockholms fortsatta expansion och tillkomsten av en ny storflygplats på Skavsta utanför Nyköping är Trosa attraktivare än någonsin för olika former av verksamheter. Detta kommer sig av den unika kombinationen av närhet till storstaden och kommunikationerna men med naturen och småstadsidealen intakt.

... har Trosa fått ett antal nya boendeyrken. Dessa yrken har huvudsakligen uppförts i tätorterna eller i dess direkta anslutning. Bebyggelsen har en estetiskt tilltalande utformning och är av hög miljömässig kvalitet. Satsningen på att skapa förutsättningar för integrering av lättare verksamheter och boendemiljöer faller mycket väl ut.

... börjar kommunens satsning mot en hållbar utveckling betala sig. Utsläpps- och avloppsmängderna samt nyttjandet av fossila bränslen börjar sjunka. Belöningen kommer dock inte bara i form av renare luft, mark och vatten. I takt med ökade statliga miljö- och straffavgifter som satts in för att ytterligare skynda på kommunernas miljöarbete betalar sig tidigare gjorda investeringar nu mångfalt.

... är tillgången på rik och varierad natur i anslutning till kommunens boendeyrken god.

... är Trosa Sörmlands turistmål nummer ett. I takt med upprustningen och vidareutvecklingen av hamnområdet och Stadsfjärdarna stärks området som viktig knutpunkt för besöksnäringen.

... är skärgården fortfarande i stora delar oexploaterad.

... är många strandområden tillgängliga för allmänheten. Detta gäller såväl i som utanför kommunens orter.

... har kommunen estetiskt tilltalande entréer både vägledes och sjövägen. De ökade kraven på estetiskt tilltalande utformning i exponerade lägen upplevs positivt och nya projekt fungerar som viktiga inspirationskällor för det fortgående arbetet.

... har Trosas flygfält Troslanda utvecklats till en viktig kugge för det lokala näringslivet.

... har Trosa kommun ett väl utvecklat datanät. I tätorterna är stadsnät utbyggt, vilket skapar förutsättningar för tjänster med krav på hög överföringshastighet.

BAKGRUND OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

Inledning

Gällande bestämmelser

Enligt Plan- och bygglagen ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen. Översiktsplanen ska ge vägledning för beslut om kommunens användning av mark- och vattenområden och hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras.

Översiktsplanen är ett långsiktigt styrinstrument för de närmaste 10 åren och är utformad så att den relativt enkelt kan revideras när förändringar blir aktuella. Revidering bedöms behövas efter ca 5 år. Enligt 4 kap 14 § Plan- och bygglagen ska kommunfullmäktige minst en gång under mandatperioden pröva översiktsplanens aktualitet.

I översiktsplanen redovisas exempelvis vilka områden som kan vara lämpliga för ny bebyggelse och vilka områden som bör bevaras som grönområden. I planen redovisas också bl.a. vilka miljö- och riskfaktorer som är viktiga att bevaka vid planläggning och byggande och hur kommunen avser att tillgodose riksintressen.

Översiktsplanen antas av kommunfullmäktige men är inte juridiskt bindande. Genom en bred förankring hos allmänheten i planeringsprocessen blir översiktsplanen ett betydelsefullt uttryck för kommunens vilja och mål och ett stöd vid bl.a. byggande och exploatering.

Arbetet med aktuell översiktsplan började förberedas under våren 2004. Den kommuntäckande planen antogs sedan av kommunfullmäktige 21 juni 2006. Arbetet med översiktsplanen har letts av en politisk styrgrupp där följande personer ingått: Claes Hedlund (s), ordförande, Tomas Landskog (m), Brita Zettergren-Eriksson (mp), Birgit Johansson (fp), Arne Karlsson (kd), Sören Pettersson (c) och Göran Florell (v). De tjänstemän som medverkat i arbetet är Björn Wieslander, samhällsbyggnadschef, Mats Gustafsson, planchef, Karl-Axel Reimer, kommunekolog samt Emilie Malmström, samhällsplanerare (sedan december 2005).

Översiktsplanen har funnits tillgänglig för allmänhet i samband med samråd och utställning, då också ett antal remissinstanser i form av myndigheter, förvaltningar och intresseföreningar fått ta del av materialet. Ett stort antal skriftliga yttranden och muntliga synpunkter har inkommit till kommunen. Dessa har sedan sammanställts och bemötts i en samrådsredogörelse respektive ett utställningsutlåtande, vilka legat till grund för revideringar.

Översiktsplanen ska ligga till grund för andra kommunala dokument och planer som mer detaljerat behandlar olika frågor. Därför värdesätter Trosa kommun det stora engagemang för översiktsplanen som visats genom yttranden och påpekanden, vilket skapat en bred dialog och förankring kring planen.

Den aktuella översiktsplanen finns att läsa i sin helhet på Samhällsbyggnadskontoret i Trosa. Den kan också beställas från Trosa kommun.

Översiktsplanens funktion

Översiktsplanen som beslutsunderlag

Översiktsplanen fungerar som underlag för kommunala beslut, till exempel vid detaljplanläggning, infrastruktursatsningar, lokalisering av olika typer av verksamheter och bygglovprövning, för att tillgodose att denna prioritering görs. Även andra myndigheter använder översiktsplanen för olika beslut. För att kunna fatta riktiga beslut är det viktigt att översiktsplanen är aktuell. En översiktsplan är ett strategiskt dokument som måste vara dynamiskt, som ska kunna omarbetas efter förändrade förutsättningar.

Översiktsplanen som ett instrument för hållbar utveckling

I översiktsplanen samordnas olika övergripande allmänna intressen med utgångspunkt i en

långsiktigt hållbar utveckling. Det kan till exempel gälla bostadsförsörjning och näringslivets utveckling, trafik- och kommunikationsfrågor, natur- och kulturmiljöns intressen etc.

Översiktsplanen skapar förutsättningar

Den fysiska planeringen kan även bidra till en positiv ekonomisk utveckling i kommunen. Dels genom att skapa goda förutsättningar för nya verksamheter att etablera sig i kommunen och dels genom att planera för nya attraktiva boendemiljöer, men även genom att värna om, bevara och använda de befintliga värdena.

Vad har hänt sedan förra översiktsplanen?

Genomförda utbyggnadsprojekt

Med stöd av gällande översiktsplan har olika bostadsprojekt realiserats. I Trosa har nya bostäder byggts på Bäckens Gärde, i kvarteret Skjutsstationen, i kvarteret Sälen, längs med Villagatan, vid Nyängen, Skärgårdsängen, Augustendal och i anslutning till Tomtaklinskolan. Under planperioden har även flera nya verksamheter färdigställts, bland annat Hamngården i Trosa Hamn.

I Vagnhärad har ytterligare bebyggelse tillkommit i Fänsåker.

Ostlänken

När Översiktsplan 2000 antogs var osäkerheten kring den planerade snabbjärnvägen Ostlänken fortfarande stor. Vi vet inte heller idag med säkerhet var järnvägen fysiskt kommer att hamna men det finns idag en ökad tydlighet såväl i de fysiska korridoralternativen som kring den fortsatta processen. Detta genomsyrar den nya översiktsplanen.

Befolkningstillväxt och lokalbehov

Befolkningen har ökat och fortsätter i linje med översiktsplanens ambitioner att växa relativt kraftigt i hela kommunen. Med tanke på att dessa förändringar i befolkning får stora konsekvenser på såväl barnomsorgens som skolans verksamheter är det angeläget att studera det framtida lokalbehovet inom ramen för detta översiktsplanarbete.

Husbåtar

Flera intressenter har sedan förra översiktsplanen antogs visat intresse av att lokalisera husbåtar i närheten av Trosa. Samhällsbyggnadsnämnden har beslutat att denna fråga ska integreras i översiktsplanarbetet.

Samlad bebyggelse och byggande på landsbygden

Antalet områden och den geografiska omfattningen av områden med så kallad samlad bebyggelse har påtagligt förändrats sedan förra översiktsplanen antogs. Här finns det skäl att inom ramen för den nya översiktsplanen se över gällande avgränsningar och rekommendationer. Behovet av planöversyn i dessa delar beror bland annat på att det sedan gällande översiktsplan antogs har byggts en hel del på landsbygden.

Tätortsnära våtmarksområden för rekreation och bättre miljö

Sedan gällande översiktsplan antogs har våtmarksområden för kompletterande rening av avloppsvattnet anlagts i Trosa och Vagnhärad. Utöver sin funktion att reducera utsläppet av vissa miljöfarliga ämnen är Trosa våtmark även ett viktigt rekreatiionsstråk.

Översiktsplanens upplägg

Bakgrund och förutsättningar

Inledningsvis beskrivs sammanfattande bakgrund, förutsättningar och utgångspunkter för planförslaget, Trosa i regionen, statistik för Trosa kommun m.m.

Allmänna intressen

Därefter ges en övergripande beskrivning av olika allmänna intressen i kommunen och översiktsplanens förslag för varje intresse. Förslag till kvalitetsmål redovisas för de olika intressena. Vissa mål är hämtade från andra kommunala dokument som t.ex. Näringslivsprogrammet och gällande översiktsplan, medan andra är nya.

Tätorterna och landsbygden

Kommunens samhällen beskrivs, och under rubrikerna Trosa, Vagnhärad och Västerljung redovisas förslag till markanvändning i tätorterna.

I kapitlet redovisas också rekommendationer för planering och byggande på landsbygden.

Riksintressen

I detta kapitel ges en beskrivning och motivering till de riksintressen som finns i kommunen. Dessutom redovisas hur man avser att tillgodose riksintressena.

Konsekvensbedömning

Sammanfattade konsekvenser av planförslaget beskrivs i detta avsnitt. Här redovisas även viktiga förändringar jämfört med gällande översiktsplan.

Övrigt

I textdelen redovisas översiktsplanens kartor i A4-format. Större kartor kommer att finnas tillgängliga på Samhällsbyggnadskontoret. Planförslaget kommer även att finnas tillgängligt på kommunens hemsida: <http://www.trosa.se>.

Utgångspunkter

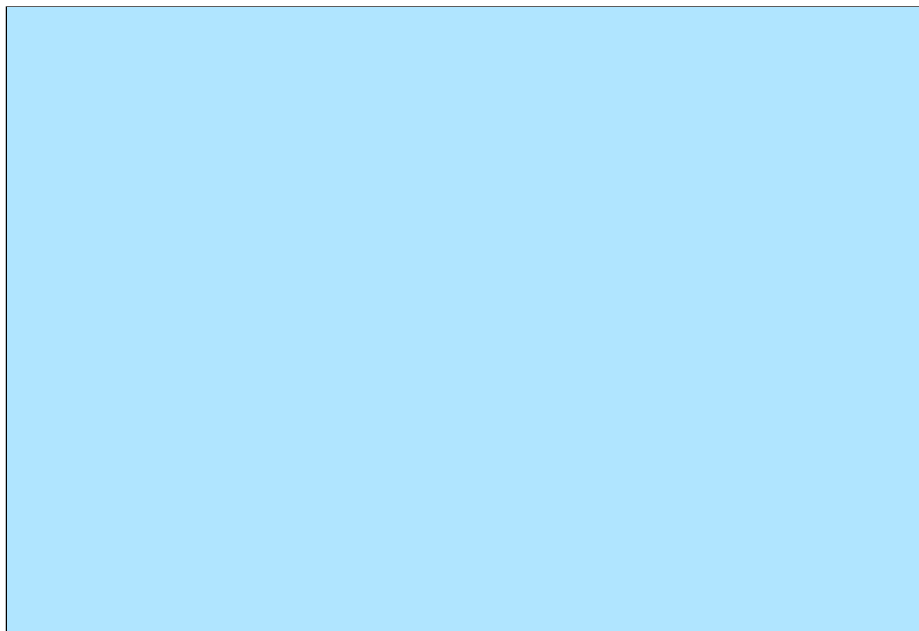
Trosa – en kommun med goda förutsättningar

Trosa kommun är en kommun som erbjuder goda livsmiljöer och har goda förutsättningar för en fortsatt positiv utveckling. Den i stora delar oexploaterade sörmländska skärgården, naturen, kulturlandskapet, de attraktiva boendemiljöerna och närheten till Stockholmsregionens rikliga kulturella och kommersiella utbud bidrar till kommunens gynnsamma utgångsläge. Kommunens identitet och styrkor är bland annat

- Småskaligheten
- Skärgården och vattnet
- Ekokommunen Trosa
- Naturen
- Attraktiva boendemiljöer
- Goda kommunikationer
- Starkt näringsliv
- Närheten till Stockholm
- Trosa stadskärna
- God livsmiljö
- Kulturlandskapet
- Livskvalitet
- Föreningslivet

Trosa i regionen

Trosa kommun ligger i den östligaste delen av Södermanlands län och gränsar i norr till Stockholms län. Det är drygt tre mil till Södertälje och ytterligare knappt fyra mil till centrala Stockholm. Från Vagnhärad är det knappt fyra mil till Nyköping.

Trosa kommun i regionen

Stockholm/Mälardalsregionen

Trosa kommun är en expansiv, storstadsnära skärgårdskommun belägen i östra Sörmland men är i realiteten redan idag en integrerad del i en av Europas mest expansiva regioner, Stockholm/Mälardalsregionen. I en tid då den funktionella regionen sträcker sig långt utanför de

administrativa länsgränserna är det angeläget att man ser många frågor även ur ett större perspektiv. Regionens tillväxtmöjligheter är ett sådant perspektiv, förbättrade kommunikationer ett annat. Läs mer om regionförstoring i särskilt avsnitt.

Naturförutsättningar och geografi

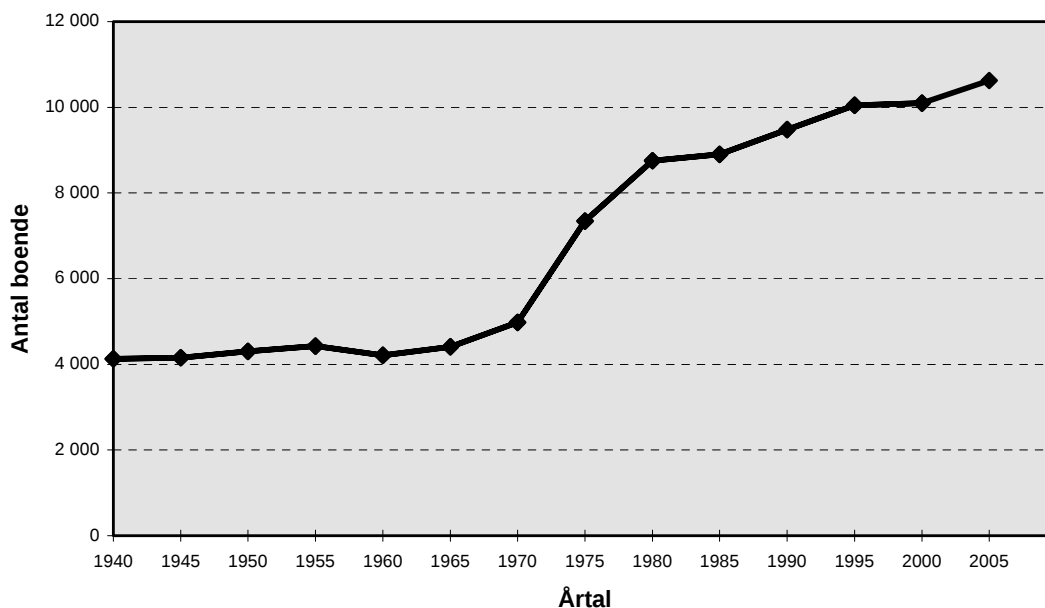
Kommunen ligger vid kusten och naturen är av innerskärgårdstyp. Topografin är omväxlande. Låglänta uppodlade slättmarker omges av skogsklädda höjdparter.

Tätorterna Trosa, Vagnhärad och Västerljung ligger geografiskt nära varandra och bildar hörnen i en triangel med ungefär samma vägavstånd, ca 7 km mellan orterna.

Kommunens landareal är 208 km² och vattenområdet är omfattande med mer än 400 öar.

Befolkning

Den 31 december 2005 hade Trosa kommun 10 831 invånare. Befolkningsutvecklingen i kommunen har varit positiv sedan 1940 med undantag för en mindre tillbakagång i slutet av 50-talet. Den största inflyttningen skedde mellan 1965 och 1980 då antalet kommuninvånare ökade med ca 4300 invånare, vilket motsvarade en fördubbling. Denna befolkningsökning slår igenom också i dagens demografiska struktur men en förhållandevis hög andel personer kring 60 år. Andra åldersgrupper som ligger över rikssnittet är personer i gruppen 35-40 år och barn/ungdomar i stort. Även under 1980-talet ökade befolkningen avsevärt med en tillväxt som motsvarar ca åtta procent. Närheten till Storstockholm i kombination med småstadens kvaliteter är den viktigaste orsaken till den stora inflyttning som ägt rum. Detta är en tendens som ytterligare förstärkts de senaste tio åren vilket bland annat bottnar i Storstockholms kraftiga expansion. Det finns anledning att tro att befolkningsutvecklingskurvan kommer att bli än brantare de närmaste åren.

Befolkningsutveckling Trosa kommun

Befolkningens fördelning på olika åldrar avviker något från riksgenomsnittet. Andelen medelålders personer (45-49, 50-54, 55-59) är högre än riksgenomsnittet, liksom andelen barn och ungdomar upp till 19 år.

Den genomsnittliga hushållsstorleken i kommunen är ca 2,6 personer. Av kommunens invånare bor ca 80 procent i tätorterna och 20 procent på landsbygden.

Näringsliv och arbetsmarknad

Kommunens arbetstillfällen är fördelade inom flera olika branscher, varav tillverkning och

utvinning, handel och kommunikation samt vård och omsorg utgör de största (källa SCB). Totalt finns knappt 1 000 företag i kommunen, varav största delen utgörs av småföretag.

Den 31 december 2003 var förvärvsintensiteten i kommunen ca 81,9 procent, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet på ca 75,1 procent. Andelen öppet arbetslösa var under 2004 ca 2 procent. Riksgenomsnittet var då 4,2 procent.

Näringsgren	Dagbefolkning				Nattbefolkning			
	Kommunen	Länet	Riket		Kommunen	Länet	Riket	
	Antal	%	%	%	Antal	%	%	%
Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske	47	1	2	2	53	1	2	2
Tillverkning, utvinning	921	27	22	18	1 383	27	23	18
Energi, vatten, avfall	45	1	1	1	60	1	1	1
Byggindustri	275	8	6	6	420	8	7	6
Handel och kommunikation	544	16	15	18	919	18	16	18
Finansiell verksamh., företagstjänster	229	7	9	14	591	11	11	14
Utbildning och forskning	221	6	8	8	342	7	8	8
Vård och omsorg	734	21	20	18	822	16	19	18
Personliga och kulturella tjänster	290	8	6	7	347	7	6	7
Offentlig förvaltning m.m.	75	2	7	5	197	4	5	5
Ej spec. verksamhet	85	2	3	2	83	2	3	2
Totalt	3 466	100	100	100	5 217	100	100	100

Dagbefolkning = förvärvsarbetande nattbefolkning + inpendlare – utpendlare – utlandsanställda

Nattbefolkning = de förvärvsarbetande som bor i kommunen.

Pendling

En relativt stor del av kommunens förvärvsarbetande pendlar till arbetsplatser i Stockholms län. Nettopendlingen är ca 1 750, varav ca 850 inpendlare och ca 2 600 utpendlare.

Utbildning

Andelen kommuninvånare med gymnasial och förgymnasial utbildning är högre än riksgenomsnittet, medan andelen invånare med eftergymnasial utbildning är något lägre än rikssnittet.

Tillväxt och regionförstoring

Inledning

Trosa kommun har ett unikt läge både som stationssamhälle och skärgårdsstad i den växande Mälardalsregionen. Befolkningen har mer än fördubblats under de senaste 30 åren och kommunen har nu drygt 10 800 invånare. Den politiska ambitionen i kommunen är att denna befolkningstillväxt ska fortsätta det närmaste årtiondet.

Trycket på Stockholm/Mälardalsregionen förväntas ytterligare accelerera under planperioden och då kommer kommuner inom pendlingsavstånd i allt större utsträckning att ta del av detta tryck. De kommuner som är rustade med goda kollektiva kommunikationer och framsynt samhällsplanering kommer att ha särskilt goda förutsättningar att ta del av de positiva effekter som en spridning av människor över en större del av regionen kommer att innebära.

Både från regeringshåll och från EU eftersträvar man att framtidens Europa ska bygga på starka regioner där befolkningen kan ta egna initiativ och samla lokal eller regional tillväxtkraft. Här ska Trosa ta plats och vara en del i utvecklingen. God tillväxt och välbefinnande är ingen självklarhet, utan förutsätter att man tar vara på de möjligheter som ges.

Varför befolkningstillväxt?

Expansion av ett samhälle har i sig inte något egenvärde men befolkningstillväxt på Trosas egna villkor möjliggör inte bara att ett mer utvecklat serviceutbud kan erbjudas såväl kommuninvånare som tillfälliga besökare, utan också förbättrade ekonomiska möjligheter för kommunen. Fler invånare, företag och företagare genererar fler skatteintäkter vilket är en förutsättning för service och välfärd. Tillväxt är ofta utmärkande för regioner som kännetecknas av en robust bostads- och arbetsmarknad.

En viktig utgångspunkt i översiktsplanarbetet är att skapa goda förutsättningar för utveckling av näringslivet. Ett väl fungerande näringsliv är förutsättningen för ekonomisk tillväxt, för en god arbetsmarknad och för en kommunal ekonomi som möjliggör en långsiktigt hållbar utveckling och en god livsmiljö för kommuninvånarna. Här är tillgången på kvalificerad arbetskraft en mycket viktig del. Detta är särskilt prioriterat just i Trosa då sysselsättningsgraden är mycket hög (82 procent förvärvsintensitet¹) och arbetslösheten låg vilket medför att näringslivet i Trosa periodvis har haft rekryteringssvårigheter. Attraktiva boendemiljöer, högklassig service och effektiva regionala kommunikationer är självklara livsvillkor för att våra företag ska kunna utvecklas på det sätt vi önskar.

Befolkningstillväxten är också en nyckel för att motivera fortsatta satsningar på lösningar för det kollektiva resandet. Skulle Trosa kommun stagnera ligger det i farans riktning att resmöjligheter vi idag ser som självklara, att man med tåg eller buss kan ta sig till en arbetsmarknad utanför kommunen, kan försämrats. Tvärtom ser vi idag vår tillväxt som ett av de mest bärkraftiga argumenten för att satsa mer resurser på bättre pendlingsmöjligheter till och från Trosa kommun. Redan idag är halva den yrkesarbetande befolkningen sysselsatt utanför kommunens gränser. Detta förhållande bedömer vi kommer att kvarstå även i framtiden.

Befolkningstillväxten innebär möjligheter till en större lokal marknad, en positiv utvecklingsspiral som gör att köpmän och serviceleverantörer vågar etablera sig i Trosa kommun. Det skapar konkurrens och ett bättre utbud för befolkningen i sin helhet, men ger på sikt också en mer diversifierad arbetsmarknad med fler lokala arbetstillfällen.

Med utgångspunkt i dessa argument understödjer Trosa kommun en blandad nybyggnation – både villor, bostadsrätter och hyresrätter behövs för att Trosa ska få en balanserad bostadsmarknad. Detta är inte minst viktigt för att skapa flyttkedjor som ger möjligheter för yngre att etablera sig på bostadsmarknaden och för äldre att bo kvar i kommunen. Även framtida kommersiella etableringar av verksamhet och butiker ska uppmuntras. I ett historiskt perspektiv är det snarare de senaste

¹Källa: Statistiska centralbyråns webbplats: <http://www.scb.se>

femton årens frånvaro av bostadsproduktion som avviker från det normala, snarare än de volymer som nu aviseras i översiktsplanen.

Idealisk kommunstorlek

De svenska kommunernas ekonomiska situation beskrivs ibland som problematisk. I en rapport från Svenska kommunförbundet konstateras att kommunernas framtida ekonomiska situation kommer att förvärras, bland annat till följd av urholkning av statsbidragen samt en demografisk utveckling med allt fler äldre vilket kräver utökad verksamhet med ökade kostnader som följd². Kommunernas svårigheter har aktualiserat frågan om vilken kommunstorlek som är den ideala. En åsikt som förts fram är att dagens kommuner är för små, det vill säga ekonomiskt och administrativt sett för svaga, för att hantera sina uppgifter och garantera att välfärden upprätthålls. Beroende på vem man frågar kommer svaret att variera avseende den ideala storleken men det är tveklöst så att Trosa kommun ur ett kommunalekonomiskt perspektiv inte är tillräckligt stor. Med den befolkningstillväxt som översiktsplanen möjliggör står kommunen väl rustad för framtidens utmaningar. Trosa uppfattas 2015 sin befolkningsökning till trots som en småstadsideal med den lilla kommunens förtjänster i form av närhet och sociala nätverk men med en större ekonomisk potential och investeringsutrymme.

Hur planeras tillväxten i Trosa kommun?

Översiktsplan 2006 tillhandahåller mark för att skapa förutsättningar för en befolkningsökning med ca 2-3 procent per år under den närmaste 10-årsperioden. Sammanlagt redovisas tänkbara boendeområden och stadsdelar vilka möjliggör ungefär 1700 nya bostäder i Vagnhärad, Trosa och Västerljung. Räknat utifrån kommunens nuvarande hushållsstruktur med knappt 2,6 invånare per hushåll skapas således möjligheter till ett teoretiskt befolkningstillskott på drygt 4000 personer till kommunen. På denna tidshorisont är det rimligt att tro att en stor del av de projekt som lyfts fram i översiktsplanen kan genomföras. Erfarenheten visar dock att vissa projekt kommer att fördröjas, falla bort eller revideras så att det totala antalet bostäder minskas. För att nå det uppsatta målet för befolkningstillväxten måste man således arbeta med projekt som teoretiskt sett innebär fler bostäder än det utpekade tillväxtmålet. Sammantaget är alltså intentionen i översiktsplanen en årlig befolkningstillväxt på 2-3 procent.

I planen görs en huvudsaklig styrning av kommunens bostadsbyggande (nybyggande) till Vagnhärad mot bakgrund av marktillgång samt ortens goda förutsättningar till attraktivt boende och goda möjligheter till pendling med regional kollektivtrafik. Tankegången är en utbyggnad i etapper som på ett bra sätt kan balanseras mot utbyggnaden av exempelvis offentlig service och tekniska försörjningssystem. Översiktsplanen varken kan eller ska svara på hur allt ska ordnas och var allt ska förläggas, men den ska ge beredskap för samhällenas utbyggnad för lång tid framöver. Ny bebyggelse ska tillkomma på ett varsamt sätt så att alla delar som berörs "hinner med" och så att Trosas profil inte förändras. Boendemiljöerna ska fungera i samspel med omgivningen och anpassas till förutsättningarna runtomkring vad gäller natur, trafikförsörjning, möjlighet till barnomsorg m.m. Översiktsplanen pekar på vikten av rätt typ av exploateringar i rätt lägen, vilket leder till varierade boendemiljöer och en fortsatt mångfald på bostadsmarknaden.

Utöver nyexploatering beräknas en del av befolkningsutvecklingen ske i befintligt fastighetsbestånd, bl.a. genom permanentboende i tidigare fritidshus. Här finns erfarenheter från utvecklingen i områden som Sund, Stensund och Krymla. Den kommande tioårsperioden kommer troligen utvecklingen på främst Öbolandet att ta fart.

Samhällsplaneringen i Trosa kommun tar, expansionsviljan till trots, inte bara hänsyn till utan försöker också stärka Trosas befintliga värden. I översiktsplanen pekas också stora områden ut som natur- och grönområden som skall bevaras inom och i anslutning till våra tätorter. Avsikten med Trosa kommuns översiktsplan är att arbeta vidare med småskaliga lösningar i samklang med karaktären på kommunens fina orter. Varsamhet och långsiktig hållbarhet ska prägla tillväxten i ekokommunen Trosa

² Källa: Kommunernas ekonomiska läge – Maj 2004. Landstingsförbundet & Svenska Kommunförbundet 2004.

Konsekvenser

En årlig befolkningsökning på 2-3 procent ställer höga krav på kommunen. Det behövs mark för bostadsbyggande och arbetsplatser, insatser för fritidsverksamhet och service m.m. Infrastrukturen behöver utökas i form av gator och vägar, ledningar, kollektivtrafik etc. I takt med den förväntade befolkningsökningen krävs naturligtvis också ett ökat antal förskolor och skolor. Här är det angeläget att kommunen arbetar långsiktigt och i förväg försöker bedöma när förändrade behov kan tänkas uppstå.

Den befolkningstillväxt som föreslås i översiktsplanen innebär både bättre underlag för service och handel, ökat skatteunderlag, möjligheter att klara av det lokala näringslivets arbetskraftsbehov osv. men också ökad belastning på miljö- och försörjningssystem. Konsekvenserna av planens tillväxtambitioner beskrivs mer utförligt i översiktsplanens avslutande avsnitt, konsekvensbeskrivningen.

Regionförstoring

Begreppet

Med regionförstoring menas att de lokala arbetsmarknaderna blir större. Allt fler kommuner länkas samman till större regioner genom bättre kommunikationer och ökad pendling. När man talar om regionförstoring delar man ofta in Sverige i lokala arbetsmarknadsregioner (LA-regioner), inom vilka människor kan bo och arbeta utan att behöva resa alltför långt. I Sverige fanns det 1970 187 st. LA-regioner – idag är siffran 81³. Med andra ord har pendlingsbenägenheten ökat. Det hänger samman med att många arbetsplatser blivit mer koncentrerade geografiskt, samtidigt som boendet blir alltmer utspritt. Regionförstoring omfattar även andra aspekter, t.ex. service och utbildning, där förbättrade kommunikationer kan ge ökad tillgänglighet. Många menar att detta är positivt och bör främjas för att gynna den regionala utvecklingen i Sverige.

Varför regionförstoring?

En hållbar lokal och regional tillväxt och utveckling beror bl.a. på arbetsmarknadens storlek, fungerande infrastruktur, branschtyper, tillgång till kapital, geografiskt läge, befolkningsstruktur och vilka kvaliteter och fördelar som finns på orten och som kan motivera människor att bo där. Trosa kommun är med sin närhet till ett stort antal arbetsplatser, kultur m.m. och med sina inomkommunala kvaliteter en attraktiv och populär kommun att bo och verka i. I kommunen finns goda förutsättningar att utveckla nya attraktiva miljöer för både bostäder och arbete. I Vagnhärad finns särskilt goda möjligheter till utveckling av ny bebyggelse med närhet till regional kollektivtrafik. Allt detta i kombination med kommunens centrala läge i Östersjöregionen samt att flera nationellt mycket viktiga kommunikationsstråk passerar genom kommunen skapar goda möjligheter för Trosa att i framtiden ta för sig en större del även av den internationella marknaden. Närheten till den expanderande flygverksamheten på Skavsta flygplats utanför Nyköping är också mycket positiv för möjligheterna till internationella utbyten av olika slag. På sikt kommer Trosa överlag att gynnas ytterligare av att tillhöra det expansiva stråk som sträcker sig från Linköping/Norrköping till Stockholm. Med översiktsplanen för Trosa vill vi visa att kommunen avser att ta till vara på och förbättra dessa förutsättningar så långt det är möjligt. De som bor och besöker Trosa ska trivas med det för lång tid framöver.

Regionförstoring skapar tryggare arbetsmarknader eftersom det ger tillgång till fler branscher i regionen, vilket gör det lättare att slussa arbetskraft till expansiva branscher från dem som går tillbaka. Idéer, kunskaper och erfarenheter mellan aktörer på arbetsmarknaden kan öka. De möjligheter till yrkesspecialisering och ökad lön som större lokala arbetsmarknader kan skapa, utnyttjas dock inte av kvinnor i samma utsträckning som män. Män pendlar i högre grad med bil, jämfört med kvinnor som oftare åker kollektivt. Ökad pendling kan generellt också bidra till tydligare könsroller eftersom längre arbetsdagar för den ena parten ofta gör att den andra får ta ett

³ Källa: Spela roll – en bok om lokal och regional utveckling. *Sveriges kommuner och Landsting 2005, Arena för tillväxt 2005.*

större ansvar för hemmet. I de allra flesta fall är det kvinnan. Ur jämställdhetssynpunkt är det därför extra viktigt att värna om kollektivtrafik för att underlätta pendling för dem som har behov av det, eftersom kvinnor åker kollektivt i högre grad än män. Här spelar järnvägssatsningen Ostlänken en mycket viktig roll.

Till viss del är regionförstoring något som sker med automatik när incitamenten för människor att pendla, i form av högre löner eller billigare boende, blir tillräckligt starka. Men lokala och regionala politiker kan genom tydliga strategier och visioner för kommunen samt genom att underlätta pendling också vara en bidragande faktor till regionförstoring. Staten bör investera i infrastruktur där potentialen för regionförstoring och en större dynamisk arbetsmarknad är som störst.⁴

Trosas läge, med geografisk närhet till storstäder och hela Östersjöregionen, öppnar för fler möjligheter till arbetspendling och ekonomiskt utbyte av olika slag – men också för ökad konkurrens.

Eftersom Trosa är en relativt liten kommun och möjligheterna är begränsade att förändra vissa av de parametrar som påverkar utvecklingen, vill vi kompensera detta genom att utveckla de fördelar som finns. Trosas fördelaktiga läge väger till stor del upp att kommunen t.ex. har lägre utbildningsnivå än riksgenomsnittet. Kommunens invånare pendlar helt enkelt i mycket stor grad, nästan 50 procent, till framförallt Stockholm och Södertälje från boendeorten Trosa⁵. Utöver sambanden norrut tror vi på sikt att kopplingarna mot Nyköping och Sveriges fjärde storstadsregion Linköping/Norrköping ytterligare kommer att förstärkas. I det senare fallet är inte minst Linköpings universitet och Campus Norrköping viktiga målpunkter.

Att man är benägen att pendla är också något som karaktäriserar de flesta delar av Sverige. År 2000 pendlade nästan 1,2 miljoner människor eller 29 procent av den arbetande befolkningen över en kommungräns⁶. Samtidigt behöver vi värna om arbetskraften inom kommunen – här väntas utbudet av arbetskraft minska med 5,5 procent fram till 2012⁷. För att sprida ut en del av det kraftiga trycket på centrala Stockholm är det i framtiden sannolikt nödvändigt med en ännu tydligare flerkärning stadsstruktur som kan komplettera tillväxten. Med denna bakgrund ser vi vår möjlighet till tillväxt i att skapa möjligheter för fler att kunna bosätta sig i Trosa eftersom många önskar bo här och pendla till sitt arbete på annan ort.

⁴ Källa: Spela roll – en bok om lokal och regional utveckling. Sveriges kommuner och Landsting, Arena för tillväxt 2005.

⁵ Källa: Statistiska centralbyråns webbplats: <http://www.scb.se>

⁶ Källa: På spåret – en studie om pendling och regionförstoring. Svenska kommunförbundet, Arena för tillväxt 2003.

⁷ Källa: Kris i befolkningsfrågan. Svenskt näringsliv 2003.

Hållbar utveckling av Trosa kommun

Begreppet Hållbar utveckling grundas på Brundtland-rapporten, det vill säga Världskommissionen för Miljö och Utveckling år 1987, där man konstaterade att:

En hållbar utveckling tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov.

I detta ingår tre ömsesidigt beroende delar – social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Tankesättet är att de tre dimensionerna beror på varandra och bara kan fungera hållbart om de samverkar, dvs. inte ses som skilda. Alla FN:s medlemsländer ska presentera nationella strategier för hållbar utveckling. Sedan fördelas ansvaret på olika nivåer i samhället eftersom vissa frågor hanteras bäst på nationell nivå, medan andra bör hanteras kommunalt eller regionalt. Exempel på vad som ingår i kommunernas åtaganden för hållbar utveckling kan vara skola och äldreomsorg, fysisk planering och kommunal upphandling. Trosa kommun arbetar projektorienterat, vilket innebär att hållbar utveckling vävs in i de beslut som tas. Kommunen har ett långt gånget arbete med folkhälsa och miljöfrågor eftersom dessa har stor betydelse för att nå en hållbar utveckling, något som även betonas på nationell nivå i Sverige. Samtidigt är hållbar utveckling något som alltid ska finnas med vid näringslivsutveckling, stadsplanering, trafikfrågor, miljöteknik etc.

Översiktsplanen är ett viktigt redskap i kommunens arbete för en hållbar utveckling. Här beskriver kommunen översiktligt hur mark- och vattenresurser ska nyttjas. Den visar t.ex. vilka värdefulla natur- och kulturområden som ska sparas för framtiden och var det kan vara lämpligt att etablera ny bebyggelse. För att främja hållbar utveckling ska översiktsplaner enligt Miljöbalken miljöbedömas. Läs mer om hur detta gått till i avsnittet *Konsekvensbeskrivning*.

Ekokommunen Trosa

Trosa är en Ekokommun, vilket innebär att kommunen systematiskt arbetar i riktning mot ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart samhälle. I och med det har Trosa kommun förklarat sig villig att arbeta för en utveckling i enlighet med Agenda 21, ett av de handlingsprogram som antogs vid FN:s konferens i Rio de Janeiro 1992. Kommunens Ekologi- och folkhälsonämnd är ett övergripande strategiskt organ för utveckling av ekologisk hållbarhet och förbättrad folkhälsa.

Miljöpolicy i Trosa kommun

Trosa kommun ska arbeta systematiskt i riktning mot ett uthålligt samhälle som baseras på användning av förnyelsebara naturresurser. Användningen av långlivade, naturfrämmande ämnen ska minimeras. Naturens mångfald och kretsloppens kapacitet ska bibehållas eller öka. Omsättningen av energi och material ska ske på en nivå som svarar mot de naturliga kretsloppens kapacitet.

Kretsloppstänkandet ska vara en styrande utvecklingsdoktrin och utvecklingsarbetet ska präglas av en tvärsektoriell helhetssyn. Fokus ska sättas på *problemens kärna* oberoende av samhällets organisation.

Trosa kommun eftersträvar en *dynamoroll* i den lokala samhällsutvecklingen. Utvecklingsarbetet bedrivs *processinriktat* på sådant sätt att olika aktörer ges möjlighet att delta. Trosa kommun arbetar öppet så att andra kommuner kan ta del av våra erfarenheter.

Pågående arbete för en hållbar samhällsutveckling i Trosa

God livsmiljö

I begreppet hållbar utveckling ingår att den fysiska planeringen ska medverka till en god livsmiljö. Det innebär att planeringen av markanvändningen och bebyggelsens utveckling ska beakta både ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter i en helhet. Arbetet ska sträva efter att bevara och säkerställa en hållbar utveckling för värdefulla och viktiga land- och vattenområden. Planeringen bör skapa förutsättningar för goda sociala miljöer som bidrar till jämlika levnadsförhållanden för alla. Bland annat arbetar kommunen med följande frågor:

- attraktiva boendemiljöer
- rena och friska stadsfjärdar och skärgård
- god tillgång till grönområden i och i anslutning till tätorterna
- hänsynstagande till alla människors skilda behov, däribland funktionshindrade, barn och äldre
- säkra trafikmiljöer
- att minska miljöstörningar av olika slag, exempelvis buller och luftföroreningar
- att tätorternas mångfald bibehålls och utvecklas
- minimering av risker för människors liv och hälsa

Inom ramen för frågor om social hållbarhet arbetar vi med att i första hand göra samhället mer tillgängligt. Tillgänglighet och jämställdhet beskrivs mer ingående nedan.

Ekonomisk hållbarhet

Bland annat i den kommunala organisationen pågår ständigt processer med syfte att bättre utnyttja och nyttiggöra de ekonomiska ramarna. Planeringen bör främja investeringar för en balanserad tillväxt. Ett starkt lokalt näringsliv och en fortsatt låg arbetslöshet är centralt i arbetet med en socialt hållbar utveckling. Utvecklingen av handeln och näringslivet redogörs för i avsnitten *Verksamheter* och *Service*.

Miljöledningssystem

Miljöledningssystem för de kommunala verksamheterna är under uppbyggnad. Inom näringslivet tar allt fler företag ett aktivt grepp om sin verksamhets miljöpåverkan, vilket även Trosa kommun arbetar aktivt med.

Tillskapande av tätortsnära naturreservat

Arbete pågår för att tillskapa tätortsnära naturreservat i såväl Trosa som Vagnhärad. Med tanke på den expansion som pågår i kommunens tätorter är det avgörande att hitta lämpliga skyddsformer för särskilt viktiga naturområden. Målet är att alltid eftersträva en balans mellan natur och bebyggd miljö.

Folkhälsoarbete

Kommunen bedriver ett problemorienterat såväl som förebyggande folkhälsoarbete. Nätverk och tvärssektoriella grupper arbetar inom olika folkhälsoområden. Kommunen arbetar aktivt med utveckling av gång- och cykelförbindelser inom tätorterna.

Öka användningen av lokal natur i skolundervisningen

Kommunen har ansökt om naturvårdsbidrag från Länsstyrelsen för att utarbeta underlag för naturskoleverksamhet i kommunens skolor. Tanken är att beskriva naturen på vissa platser i närområdet på ett sådant sätt att den kan användas av skolorna i undervisningen. Vi tror att detta kan öka förståelsen och intresset för natur och friluftsliv hos barnen.

Tillgänglighet

Plan- och bygglagen, 17:e kapitlet § 21 a:

I byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser skall enkelt avhjälpna hinder mot lokalernas och platsernas tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga undanröjas i den utsträckning som följer av föreskrifter meddelade med stöd av denna lag. Lag (2001:146).

I samhällsplaneringen bör vi sträva efter att planera ett samhälle för alla invånare. Det innebär att i möjligaste mån ha tillgänglighet i åtanke, från översiktlig planering ned till planering och byggande på detaljnivå. Risken finns annars att stora grupper stängs ute och inte kan använda många lokaler och allmänna platser. Det gäller särskilt barn, gamla och personer med olika funktionsnedsättningar.

För många kan tillvaron utanför sitt hem vara fylld av svårigheter och orosmoment. Kommer jag att kunna gå hem när det är mörkt? Orkar jag med att ta mig över alla trottoarkanter och gatstenar efter några timmar? Finns det risk att jag snubblar av saker på marken eller i gatan som jag inte upptäcker och kan jag ta mig upp för den smala trappan? Hittar jag till toaletten och kan jag använda den? Kan jag hitta och förstå skyltar så att jag vet var och när aktiviteter äger rum? Att ständigt behöva ställa frågor som dessa skapar otrygghet. Stora hinder innebär förstås stora problem, men även små och enkelt avhjälpna hinder kan leda till stora problem för dem som inte kan ta sig fram.

En tillgänglig miljö som underlättar tillvaron för personer med funktionshinder, bidrar ofta också till förbättringar för andra. Det kan gälla belysning, ramper och automatiska dörrar, att det vi söker oavsett om det handlar om information eller toaletter, finns lättillgängligt osv. Vi uppskattar alla och förväntar oss att de finns på logiska och lättillgängliga platser. Ofta märker vi inte hur enkla och tydliga markeringar med bra kontrast gör det lättare att ta sig fram. Med andra ord finns det mycket som talar för att miljöer som är anpassade för personer med funktionshinder kan vara till stor hjälp för alla.

För att bli bättre på tillgänglighet har Trosa kommun skapat en arbetsgrupp som ska ta fram en tillgänglighetsplan. Där ska hinder som finns belysas och åtgärdsprogram tas fram. Framförallt är det lokaler dit allmänheten har tillträde, trafikanläggningar, gator och torg m.m. som ska göras mer tillgängliga.

Jämställdhet

Inom arbetet med hållbar utveckling är jämställdhet en del, där skilda delar såsom företagande, utbildning, folkhälsa och fysisk miljö berörs. Kommunen bör sträva efter jämställdhet mellan kön och åldrar och jämlikhet mellan alla grupper i samhället. Det innefattar ett resonemang om och hänsynstagande till hur kvinnor och män, pojkar och flickor använder privat och offentlig service, kommunikationer, mötesplatser och mycket annat. Alla ska ha samma möjligheter till rekreation och meningsfulla fritidsaktiviteter. Vi behöver arbeta för att alla ska känna sig trygga och ha samma förutsättningar för att trivas i kommunen. Lika villkor för män och kvinnor skapas där beslut fattas och resurser fördelas. Jämställdhet och jämlikhet är övergripande hänsyn och diskuteras därför inte närmare här, utan blir tydligare i de delavsnitt de berör. Detta för att lättare kunna knyta målen till konkreta förändringar.

ALLMÄNNA INTRESSEN

Inom tätorterna och i dess omgivningar ska det finnas attraktiva grönområden för rekreation.

Särskilt prioriterade, tätortsnära grönområden pekas ut och bevaras.

Den biologiska mångfalden i naturlandskapet ska bevaras och den ekologiska balansen bibehållas.

Lånestaheden

Översiktsplanens förslag

Nya naturreservat

Tomtaklintskogen

Området är i gällande översiktsplan till stor del redovisat som ett så kallat Natura 2000-område. Det innebär att skogsområdet ingår i det europeiska nätverket av skyddsvärda biotoper, Natura 2000. Tomtaklintskogen har stora biologiska värden bl.a. tack vare förekomsten av döda träd och kalkrik jord. Här finns också en rik flora med flera sorters örter. Utöver de naturvetenskapliga värdena har området stora värden för rekreation och det rörliga friluftslivet. Med tanke på de exploateringsplaner som finns både söder och norr om det aktuella området är tanken att det på sikt kommer att få ännu större betydelse för olika former av rekreation, vilket föranleder bildandet av ett kommunalt naturreservat.

Lånestaheden

Liksom Tomtaklintskogen är Lånestaheden i Vagnhärad ett Natura 2000-område som kommunen avser omvandla till kommunalt naturreservat. Områdets naturvetenskapliga värden består bland annat i ovanligt fina kalkmarkshäddar med rik och skyddsvärd flora men det utgör också ett viktigt närströvsområde och är ett av de rikaste fornlämningsområdena i Sörmland. Avsikten med att bilda

naturreservat är att skydda dessa kvaliteter men också att synliggöra och tydliggöra denna attraktion i hjärtat av Vagnhärad. Föreslaget naturreservat sträcker sig från Lånesta industriområde i öster ner mot Centrumvägen i sydväst.

Särskilt prioriterade, tätortsnära grönområden pekas ut och bevaras

För många av oss är tillgången till natur- och rekreationsområden i närheten av vår bostad viktig. Avståndet till grönområden är ofta avgörande för om de nyttjas. Eftersom en stor majoritet av befolkningen nu bor i tätorter och städer fyller grönstrukturer i och nära tätorter flera funktioner. Värdena kan sammanfattas som sociala, ekologiska och kulturella aspekter – att skydda natur handlar inte bara om ekonomiska eller biologiska värden utan uppmärksammas alltmer som värdefullt för människors sociala och hälsomässiga behov.

De strukturellt värdefulla och särskilt väl utnyttjade grönområdena i anslutning till tätorterna pekas ut och bevaras. Se vidare i avsnitten om respektive tätort för närmare beskrivning och detaljerad kartredovisning av hur bevarandet ska gå till.

Tillgänglighet till strandnära områden

Etablering av nya boendeområden i vattennära lägen ska förstärka allmänhetens möjlighet att nå strandnära områden eller andra allemansrättsligt viktiga tillgångar.

Kommunen har för avsikt att i samband med eventuell exploatering i strandnära lägen se till att å- alternativt sjöpromenader blir iordningställda. Intentioner finns att göra åpromenaden från Trosa stadskärna till Trosa kvarn komplett. I detta arbete bör tillgänglighet för alla vara en självklarhet att eftersträva.

Redovisning av värdefulla natur- och friluftsområden

Områden med särskilda natur- och friluftsvärden enligt olika inventeringar redovisas i översiktsplanen och utgör viktiga underlag inför beslut om mark- och vattenanvändningen.

Grönområden på kvartersnivå

Inom nyexploateringsområden ska förhållandet mellan bebyggd mark och grönytor alltid vara på sådant sätt att bostadsnära rekreation möjliggörs.

Förutsättningar

Inledning

Människans behov av natur och friluftsliv är många och det behövs skydd både för stora strövområden och små parker inne i staden. Målet är att rekreation i naturområden ska finnas för alla invånare och besökare, där människor i alla åldrar ska kunna ta del av dem. Tillgänglighet för funktionshindrade ska alltid finnas med i planeringen. Några av anledningarna till att värna naturområden;

- Djur- och växtarter skall kunna bibehålla sina naturliga miljöer liksom skyddsvärda miljöer och landskap bevaras och utvecklas
- Utveckla mångfalden av naturtyper
- Samhällsekologiska värden – t.ex. vatten- och luftrening, bullerdämpning m.m.
- Skapar förbättrad folkhälsa t.ex. genom att minska stress och att inspirera till fysisk aktivitet
- Ökade fastighetsvärden och ökad attraktionskraft
- Inspirationskälla för konst och litteratur, möjliggöra att kunna ta del av alla de fornminnen som finns i vår kommun och att kunna se spår av tidigare markanvändning
- Pedagogisk resurs för att stimulera till utomhusaktiviteter och ekologisk förståelse.

Grönstrukturernas betydelse i översiktsplanen presenteras här översiktligt. Mer detaljerad information om tätortsnära rekreationsområden finns under respektive avsnitt för Vagnhärad, Västerljung och Trosa. Vid detaljplanering eftersträvas en mjuk övergång mellan grönstruktur och

bebyggelse. Områden med höga naturvärden bör omgärdas av nödvändiga buffertzoner. Detta för att undvika alltför stort slitage på området samt för att populationer inte ska isoleras utan ha möjlighet till rörelse.

Naturlandskapet

Trosatrakten ligger på urbergsgrund i vilken ett flertal mindre kalklinser ger upphov till en kalkgynnad flora. Kalken har också vid ett flertal tillfällen brutits i nu nedlagda brott. Inlandsisen lämnade trakten för ca 10 500 år sedan varefter landhöjningen medfört att en exponerad ytterskärgård så småningom ersatts av sammanhängande landområden där också sedimentjordarna lyfts ovan havsnivån. Människan har påverkat landskapet i ca 5000 år och under huvuddelen av denna tid skapat ett ängs- och hagmarkslandskap ändamålsenligt för huvudnäringen boskapsskötsel.

Det sörmländska kustlandet är mycket omväxlande med öppna slätter, moränhöjder, rullstensåsar och bergknallar. Kustens vikar och fjärdar förlängs inåt land i bördiga dalgångar som tidigare varit havsviksbottnar.

Trosaån rinner från sjön Sillen genom Vagnhärad och Trosa till Östersjön, i botten av en stor uppodlad dalgång, inramad av bergs- och moränhöjder. Höjderna bildade under bronsåldern öar och halvöar i Östersjön. Den vik som fyllde Trosaåns dalgång utgjorde en del i den betydelsefulla inomskärsleden till Mälaren, som då var en havsvik. Även dalgången mellan Sillen och de nuvarande havsvikarna Hållsviken och Tureholmsviken var tidigare en havsvik. Samhället Västerlång ligger på en flack rullstensås i den nu till största delen uppodlade dalgången. Västerut inramas den av en markant förkastningsbrant och en i landskapet mycket markerad höjdrygg och österut av skogsklädda höjdparter.

Den sörmländska skärgården kännetecknas av att den är tämligen smal och inte har någon mellanskärgård. Det innebär att gränsen blir mycket skarp mellan de barrskogsklädda öarna och ytterskärgårdens kala skär. Vad som ytterligare kännetecknar den sörmländska övärlden är att den är relativt oexploaterad. Öarna har ägts av staten eller av stora gods, vilket har gjort att de skyddats mot omfattande fritidshusbebyggelse. Många av öarna är idag avsatta som naturreservat.

Naturreservat i kommunen

Naturreservat är det vanligaste sättet att skydda värdefulla naturområden med stöd i Miljöbalken – i hela Sverige finns ca 2600 st., varav 106 i Södermanland. De kan inrättas för att skydda vissa känsliga miljöer eller arter, eller för att förstärka friluftslivets intressen. Ofta har reservaten funktion både av att skydda och vårda eller restaurera natur- och kulturmiljöer. Varje reservat har en skötselplan och marken kan vara både privat eller offentligt ägd, ägas av ett bolag eller en förening. Oftast är det länsstyrelsen som bildar naturreservat, men även kommuner kan ta initiativ till bildande.⁸

I Trosa kommun finns ett flertal områden med höga natur-, kultur- och friluftsvärden som är skyddade som naturreservat. Flera av dessa ligger dessutom inom riksintresseområden för friluftslivet, naturvården och/eller kulturmiljövården. En majoritet av reservaten ligger i kustområdet. Flera ligger dock inom bullerzonerna för Askö skjut- och övningsområde.

Kråmö, Bokö-Oxnö och Bokö-Askö

De tre reservaten Kråmö, Bokö-Oxnö och Bokö-Askö bildar ett sammanhängande skärgårdsområde sydväst om Trosa. Reservaten skiljer sig åt sinsemellan – här finns både gammal odlingsmark, naturskogsliknande områden och en stugby. Bokö-Oxnö ingår i det ekologiska nätverket Natura 2000. Se särskilt avsnitt om *Natura 2000*.

Askö

Askö är det senaste skärgårdsreservatet i Sörmland. Här finns bland annat länets bästa skogsbyte, strandängar med orkidéer, en kilometerlång sandstrand och flera sällsynta insekts- och fågelarter. På Askö driver Stockholms Marina Forskningscentrum ett laboratorium för studier av marina

⁸Källa: Naturvårdsverkets webbplats: <http://www.naturvardsverket.se>

ekosystem. Stora delar av Askö är även Natura 2000-område. Samtidigt är Askö ett skjut- och övningsområde av riksintresse för Försvarsmakten, vilket utvecklas mer under avsnittet *Riksintressen*.

Persö

Persö är det äldsta reservatet i Sörmlands skärgård. Ön är välkänd för sina vackra och säregna klipphällar, med mönster som skapats av vågornas nötning av den lättvittrade kalkstenen. Persö ingår i det ekologiska nätverket Natura 2000. Se vidare nedan i avsnitt om Natura 2000.

Lacka

Reservatet ligger i den sörmländska ytterskärgården och består framför allt av kobbar, skär och vattenområden. På huvudön Lacka finns ett skärgårdshemman med betande djur som håller landskapet öppet. Närheten till det öppna havet ger fina möjligheter för dem som vill studera sjöfågel.

Nynäs

Nynäs naturreservat ligger inom både Trosa och Nyköpings kommun och utgörs av ett omväxlande kulturlandskap med ädellövskogar, hassellundar, hagmarker, strandängar och andra värdefulla vegetationstyper. Området har fransett dessa naturvetenskapliga värden även stor betydelse för det rörliga friluftslivet. Här finns väl utbyggda vandringsleder och stigar.

Lotsängsbacken

Strax söder om Trosa, nära Lagnövik, sträcker sig i nord-västlig riktning en bergrygg med lågväxt tallskog på krönet. På nordsidan växer granskog medan sydsidan omfattas av ett område med ädellövskog. I området finns flera karaktärsväxter och många ovanliga fåglar trivs nordväst om Lagnöklubb. De naturvetenskapliga värdena är många.

Tullgarn

Tullgarns naturreservat utgörs i södra delen av öppna gräsytor med solitära jätteekar omväxlande med lövdungar, törnesnår och partier med strandalskog. Här finns flera ovanliga och sårbara fågelarter. Området har högt naturvetenskapligt värde och är värdefullt för friluftslivet. Tullgarn ligger inom både Trosa och Södertälje kommun.

Furholmen

Området kring Furholmen är ur naturvårdssynpunkt en av de värdefullaste delarna av Tullgarns kronopark. Berggrunden består till stora delar av lättvittrad urkalksten, vilket ger området en flora som delvis är unik i länet. Det tydligt framträdande Jättarsberget höjer sig nästan lodrätt 35 m över havet.

Noret

Väster om Noresjön i Västerlång ligger det barrskogsområde som utgör Norets naturreservat. En gammal barrblandskog utgör kärnan av området och här har träden en genomsnittlig ålder på ca 125 år. En del tallar bedöms vara uppemot 200-250 år gamla.⁹

Marint skyddade områden

Arbete pågår med att inrätta ett marint skyddat område. I Trosa kommun utgör detta en större sammanhängande yta från Askö till Lacka. Området omfattas redan av naturreservat, men denna nya skyddsform innebär ett tydligare skydd för undervattensmiljöerna. Skyddet innebär att exploateringar eller ingrepp inte får skada de marina värdena. Processen med marint skyddade områden väntas bli klar under 2006.

⁹ Källa: Länsstyrelsen i Södermanlands läns webbplats: <http://www.d.lst.se>

Natura 2000 i Trosa kommun

För att bevara växt- och djurlivet inom EU för framtida generationer har ett nätverk skapats – Natura 2000. Det regleras genom olika direktiv, bl.a. de s.k. habitat- och fågeldirektiven. Enligt dessa ska arter och naturtyper som EU-länderna betraktar som skyddsvärda bevaras och områden där det finns en eller flera sådana arter eller naturtyper avgränsas och ingå i ett ekologiskt nätverk. I Sverige gör länsstyrelserna ett urval av tänkbara naturområden som sedan granskas av Naturvårdsverket och regeringen. Slutligen ska alla områden godkännas av EU-kommissionen. När nätverket är färdigbyggt kommer det att bestå av många tusen olika områden – i Sverige finns nu ca 4000. En stor del av dessa är redan naturreservat, nationalpark etc. De områden som så småningom ingår i nätverket Natura 2000 garanteras någon form av statligt skydd. I Natura 2000-områden får inte ingrepp som kan ge negativa miljöeffekter göras utan regeringens tillstånd. Detsamma gäller åtgärder utanför Natura 2000-områdena om de påverkar de specifika värdena. För att exploatera ett område som omfattas av Natura 2000 krävs mycket starka skäl samt att landet kompenserar med ett likvärdigt område för att ersätta förlorade naturvärden.¹⁰ De objekt i Trosa kommun som har godkänts som Natura 2000-områden av den svenska regeringen anges nedan samt hur de avses skyddas:

Tomtaklinskogen	förlås som nytt naturreservat
Askö	befintligt naturreservat
Kråmö	befintligt naturreservat
Lånesheden	förlås som nytt naturreservat
Bokö-Oxnö	befintligt naturreservat
Persö	befintligt naturreservat
Tullgarn	befintligt naturreservat
Lotsängsbacken	befintligt naturreservat
Skärgårdsreservaten	befintligt naturreservat
Nynäs	befintligt naturreservat
Borsö	skyddas i enlighet med Miljöbalken 7:28
Tuna-Tunaö	skyddas i enlighet med Miljöbalken 7:28
Södra Lämund	skyddas i enlighet med Miljöbalken 7:28
Borgmästarholmen	kan komma att bli naturreservat

För dessa områden gäller att återställa eller bibehålla ”gynnsam bevarandestatus” för de naturtyper och arter som ska skyddas. Skogsområden och betesmarker ges extra skydd om liknande områden finns nära, för att underlätta att arter kan spridas. Vad gäller betesmarker bör också undvikas skuggande planteringar intill. Generellt gäller att Natura 2000-områden omfattas av samma restriktioner som gäller för naturreservat. Enligt Miljöbalkens fjärde kapitel skall Natura 2000 prioriteras vid skydd av områden samt ha samma status som riksintresseområden. Trosa kommun avser att beakta reglerna kring Natura 2000-områden i enlighet med 3-4 kap Miljöbalken vid planläggning och i ärenden om bygglov och förhandsbesked enligt Plan- och bygglagen.

Övriga områden av särskilt värde för naturvärden och friluftslivet

I länsstyrelsens naturvårdsprogram redovisas områden som är särskilt värdefulla för naturvärden och friluftslivet. Naturvårdsprogrammet ligger till grund för redovisningen av områden av regionalt och lokalt intresse för naturvärden och friluftslivet på intressekartan nedan. Intresseredovisningen utgör underlag för beslut om mark- och vattenanvändningen i kommunen. Ett område som kommunen särskilt vill lyfta fram i detta sammanhang är Gisesjön som med utgångspunkt i dess ypperliga vattenkvalitet är särskilt prioriterad att bevara i nuvarande skick. Övriga värdefulla och särskilt känsliga områden redovisas i ängs- och hagmarksinventeringen, våtmarks-, nyckelbiotops-, å-, bäck- och sumpskoginventeringen. Områden av riksintresse redovisas i översiktsplanen i kapitlet *Riksintressen*.

¹⁰ Källa: Naturvårdsverkets webbplats: <http://www.naturvardsverket.se>

Rekreationsområden

Förutom de naturliga rekreationsområdena i naturreservat och liknande finns också flera anlagda. Dessa har varierad karaktär, men gemensamt är att de finns tätortsnära. Några av områdena och de pågående projekten/planerna är:

- Gång- och cykelvägen vid Näktergalslunden i Trosa.
- Gångvägen utmed ån vid Nyängsområdet där också en ny bro tillkommit. Denna gångväg ansluter till stråket runt Trosa våtmark.
- Trosa våtmark, med stora pedagogiska värden för naturstudier. Här finns mycket intressant att upptäcka för den som är intresserad av djur- och växtliv och hur man kan rena och filtrera vatten på naturlig väg m.m.
- "Utmärkt Gångväg" i Trosa, en ca 12 km lång promenad- eller cykelväg genom Trosa tätort. Kommunen har konstruerat en karta och informationsbroschyr om stigen, där också folkhälsoaspekter tagits med.
- Genom Natura 2000-området Tomtaklinskogen anläggs en vandringsled.
- I Vagnhärad finns liksom i Trosa, en anlagd gångväg runt Vagnhärad våtmark. Vid stigen finns en anordnad grill- och rastplats.
- För kommunens tre tätorter arbetas under 2006 med Natur- och kulturskola för årskurs f-6, där syftet är att integrera natur- och kulturvärden i skolundervisningen.
- Samtidigt skapas gångstråk för att göra dessa värden mer tillgängliga för allmänheten. Informationskartor som visar de många intressanta natur- och kulturplatserna i kommunens tätorter är på väg att tas fram. Detta är även betydelsefullt för turismen.

Dessa områden har stor betydelse för rekreation och folkhälsa och för att stärka kommunens identiteter; vacker natur, attraktiva boendemiljöer, kulturlandskapet etc. Kommunen bör sträva efter att alltid bevaka dessa intressen och försöka uppnå tillgänglighet så långt det är möjligt.

Leder

Vandringsleden Sörmlandsleden sträcker sig genom kommunen och är väl markerad och lätt att ta sig till. Näckrosleden är en attraktiv cykelled som sträcker sig genom kommunen. Mellan Åker-Vagnhärad/Trosa finns en attraktiv kanotled med bra iläggningsplatser, små nivåskillnader och vacker natur.

Stadsparker och andra mindre grönytor

Stadsparker och andra centralt belägna grönytor i våra tätorter är viktiga för vardagsrekreation och för den estetiska upplevelsen av staden. Även dessa mindre områden har stora skyddsvärden. Exempel på sådana ytor är Rönneboparken, Skolparken och Punschparken i Trosa och grönområdet vid Husby Kvarn i Vagnhärad.

Allemansrätten och strandskydd

Allemansrätten är en urgammal rätt som är i det närmaste unik för Sverige. Den ger oss rätt att vistas i naturen på annans mark, förutsatt att vi inte skräpar ner och förstör. Om allemansrättens enkla regler följs kan alla uppleva en ren och oskadad natur, även kommande generationer. Intentionen i Översiktsplan 2006 är att skydda de viktiga allemansrättsliga tillgångar som finns inom kommunens gränser. De ur rekreationssynpunkt kanske mest betydelsefulla områdena är belägna i anslutning till kusten och våra insjöar. För att dessa värden ska kunna bibehållas är det av stor betydelse att kommunen bedriver en framsynt och genomtänkt planering av våra stränder. Som en naturlig del i detta arbete är den nya översiktsplanen restriktiv till ny bebyggelse i den s.k. yttre kustzonen. Idén med denna tankegång är att säkerställa allmänhetens tillgång till ovärderliga natur- och rekreationsområden genom att rikta stora delar av det bebyggelsestryck som finns på kommunen till andra ur allemansrättslig synpunkt mindre känsliga men likväl för boende attraktiva områden.

Ett viktigt verktyg för att realisera detta mål är de lagstadgade strandskyddsbestämmelserna som i olika utsträckning begränsar möjligheterna att uppföra nya byggnader i strändernas direkta närhet. Strandskyddets syfte är både att tillgodose friluftslivets behov och att bevara goda livsvillkor för växt- och djurlivet. Strandskyddet omfattar land- och vattenområden intill 100 m från strandlinjen

vid normalt medelvattenstånd. På flera ställen i landet är skyddet utökat till 300 m, vilket i Trosa kommun redovisas på kartan i avsnittet *Rekommendationer för planering och byggande på landsbygden på sidan* .

Tillgänglighet till kust och insjöar

Trosa kommun är som bekant en kustkommun med stark koppling till vattnet. Kusten och skärgården inrymmer stora värden för det rörliga friluftslivet och naturvården. Området är bl.a. värdefullt för bad, fiske och båtsport. Vissa delar av skärgården har dock begränsad tillgänglighet, då avlysning av skjutområdet sker i samband med militära övningar. Se vidare i avsnittet *Rekommendationer för planering och byggande på landsbygden*. En relativt stor del av kusten är fortfarande oexploaterad och kan nås på ett antal platser till både fots, cykel och bil.

Via *allmän väg* nås havet dessutom vid Källvik (Källviksvägen) och Trosa gästhamn. Dessa platser har också en vidare funktion då de är kommunens viktigaste angoringspunkter till skärgården. Mycket av båttrafiken till Askö avgår dock från Uttervik (Utterviksvägen). Via *enskilda vägar* är kusten tillgänglig vid Trosa havsbad, Stensunds folkhögskola, Borgmästarholmen, Komötebadet i Anderviken, Fjärdsvall i Tullgarnsviken, Viksnäs och Hållsnäs vid Hållsviken och Sandviksbadet (i Nyköpings kommun) i Nynäs naturreservat.

Frånsett detta är flera av kommunens vackra insjöar tillgängliga för allmänheten. Detta gäller sjön Sillen (södra delen), Gisesjön (vid Nynäs naturreservat) och sjön Björken. De flesta av dessa kust- och insjösträckor kan nås via vandringsleden Sörmlandsleden vilken också leder till mer svårtillgängliga delar av vår vackra kust. För närmare studier var dessa är belägna rekommenderas kommunens turist- och fritidskarta.

Kommunala badplatser

På kommunala badplatser tas kontinuerligt vattenprover för att bedöma vattenkvaliteten. Resultaten rapporteras in till Naturvårdsverket. På deras webbplats¹¹ hittar du resultaten för alla kommunala bad i Sverige. I Trosa kommun finns tre kommunala badplatser, där vattenprov tas av miljö- och hälsoskyddsinspektör varannan vecka under badsäsongen:

- Trosa havsbad ligger på Öbolandet 3 km söder om Trosa. Förutom sandstrand, bryggor och hopptorn, finns här även Trosa havsbads camping.
- Komötet ligger vid havet i Anderviken ca 5 km nordost om Trosa och har gräsplan samt långgrund barnvänlig sandstrand.
- Sillesbadet ligger vid sjön Sillens södra ände, ca 2 km sydväst om Vagnhärad och har gräsplan samt anlagda bryggor.

Jord- och skogsbruk

I Trosa kommun finns stora åker- och jordbruksarealer. Jordbruket är tillsammans med skogsbruket den viktigaste näringen på landsbygden. Enligt Miljöbalken är jordbruket en näring av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen, som inte kan tillgodoses på annan mark på ett från samhällets synpunkt tillfredställande sätt. Jordbruket är dock inte bara viktigt ur ett livsmedelsproducerande perspektiv utan också för att bibehålla det öppna och mångskiftande kulturlandskap som gör Sörmland unikt. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt som möjligt skyddas från åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk.

Fiske

I Trosa kommun finns goda möjligheter till reglerat fritidsfiske i skärgården, Trosaån och insjöarna. Omfattande fiskevårdsinsatser har gjorts och pågår i Trosaån. Etablering av laxtrappor, anläggande av lekplatser för öring, fiskeutsättning etc. har till stora delar utförts ideellt av Trosa Amatörfiskeklubb. Ett hot mot livet i Trosaån är dock den igenslamning som orsakas av bland annat erosion från annat åker- och skogsmark.

¹¹28 Källa: Badplatsens webbplats: <http://badplatsen.smittskyddsinstitutet.se>

Övrigt

Stensunds folkhögskola

Till Stensunds folkhögskola hör ett 40 hektar stort landområde med två km östersjöstrand. Detta område benämns i dagligt tal Skogsön och är en stor tillgång för kommunens invånare. Skogsön är delvis tillrättalagd som friluftsområde med fina badplatser, bryggor, motionsspår, gräsytor, bollplaner, grillplatser, vindskydd samt camping.

Karta: Områden med särskilda natur- och friluftsvärden

Kulturmiljö

Kommunens värdefulla kulturmiljöer ska skyddas och bevaras och förändringar ska ske på ett varsamt sätt.

Byggnad ska ske med hänsyn tagen till omkringliggande bebyggelse och vid förändringar i landskapet ska i möjligaste mån den öppna karaktären bibehållas.

Kommunens särskilt utpekade ängs- och hagmarker ska bibehållas.

Fornlämningsområde i Vagnhärad

Översiktsplanens förslag

Redovisning av värdefulla kulturmiljöer

Områden med särskilda kulturvärden enligt olika inventeringar redovisas i text och på karta i översiktsplanen. Informationen utgör viktigt underlag vid olika beslut om användning av mark och vatten.

Rekommendationer för särskilt värdefulla kulturmiljöer

Rekommendationsområden redovisas för områden som inrymmer särskilda kultur-, natur- och friluftsvärden. För Trosa stad redovisas särskilda rekommendationer under avsnittet *Trosa stad*. Genom att ytterligare belysa frågan och förankra intresset av bevarande och skydd av vår värdefulla kulturmiljö bland områdets fastighetsägare och kommunmedborgare i övrigt förbättras möjligheterna att behålla Trosa stads unika karaktär.

Bildande av naturreservat Lånestaheden

Arbete pågår för att definiera såväl natur- som kulturvärden i området och att avsätta detta område som ett kommunalt naturreservat. Ny skyltning, bättre skötsel och uppmärksamhet till området i allmänhet kommer utöver att skydda viktiga värden på ett positivt sätt stärka Vagnhärad som attraktiv bostadsort.

Fördjupad analys av fornlämningsmiljöerna i Vagnhärad

Avsikten är att denna analys ska leda till en ökad tydlighet vad det gäller samhällsplaneringen i centrala Vagnhärad. De fornlämningsområden som är av sådan klass att de även framgent ska ges ett permanent skydd bör ingå i det kommande kommunala naturreservatet (omnämnt ovan), medan övriga områden i vissa delar skulle kunna bli aktuella för förändrad markanvändning. Arbetet ska således resultera i en värdebeskrivning, men också en sammanfattande bedömning som ska kunna fungera som underlag för kommunens bebyggelseplaner och det kommande beslutet avseende avgränsning för naturreservatet.

Förutsättningar

Kulturlandskapet

Östra Sörmland har ett rikt kulturarv med anseende mängder fornlämningar. Medeltida kyrkor, herresäten, stora gårdar, torp och skärgårdshemman är spår efter en spännande och mångfacetterad historia.

Området kring tätorterna var fortfarande vid slutet av stenåldern ett skärgårdslandskap. Under bronsåldern var Trosaån en mäktig farled mellan de olika boplatserna, farbar från havet i söder hela vägen till Mälaren. Farleden var viktig för handel och transporter. I södra Husby invid Trosaån i Vagnhärad finns landskapets största koncentration av storhögar, åtta gravar på 20-30 m i diameter. Husby var troligen en betydande ort under yngre järnåldern.

Det medeltida Trosa uppstod söder om Trosalands kyrka i slutet av 1300-talet. Till följd av landhöjningen blev Trosaån allt grundare och under 1500-talet dog staden sakta ut. År 1610 får "Trosamynne", det nya Trosa nere vid kusten, stadsprivilegier. Under århundradenas lopp har bygden och samhällena utvecklats vidare. I Vagnhärad kom centrum att förskjutas till området kring järnvägsstationen när stambanan invigdes 1916. Därefter har ytterligare centrumbildningar uppstått. Även i Västerljung kom handel och bebyggelse att koncentreras kring järnvägsstationen och stationssamhället uppstod.

Trosa var främst ett fiskeläge där skärborgarna tillbringade vintern men det fanns även hantverkare i staden. Ångbåtstrafiken i slutet av 1800-talet betydde ett uppsving för handeln och sommargäster kom till Trosa. Detta innebar att bebyggelsen längs ån blev mer påkostad och i centrum mer stadslig. Under 1900-talet har en successiv utbyggnad av samhällena skett med i huvudsak villaområden, vilket kulminerade under 1960- och 1970-talet.

Ur dagens bebyggelse kan vi med kunskap och fantasi utläsa hur kulturlandskapet och samhällena har utvecklats och förändrats. Det kulturhistoriska intresset består av de delar och helheter i form av landskapsrum, fornminnen, kulturlager, bebyggelsemiljöer och enskilda byggnader som berättar om bygdens och orternas historia.

Områden av riksintresse

Trosa stad

Trosa stad är en riksintressant småstadsideal med karaktäristisk småstadsbebyggelse från sent 1800-tal då Trosa blev sommarstad och havsbadort samt från 1700-talets borgarbebyggelse. Bebyggelse, gaturum och tomter speglar såväl fiskeläget och hantverksstaden som den tidigare havsbadorten och handelsstaden. Trosa stadskärna är av riksintresse för kulturmiljövården. För att bevara den unika karaktären i riksintresseområdet är det viktigt att konstatera att de boende i området samt presumtiva köpare har ett viktigt arv att förvalta. Som ett led i att öka informationsflödet har

kommunen tagit fram ett enkelt informationsblad som vägledning gällande vad man får och inte får göra inom riksintresseområdets gränser.

Tureholm

Tureholms slott är ett av kommunens byggnadsminnen och utgörs av en arkitektoniskt väl sammanhållen anläggning ritad av arkitekten C. Hårleman och före 1719 års brand av Erik Dahlberg. Tureholm är särskilt intressant som representant för en tid, strax före den franska rokokons genombrott i svensk herrgårdsarkitektur, då få stora slott uppfördes och inreddes. Tureholm är av riksintresse för kulturmiljövården.

Trosaåns dalgång

Området är en av länets mest koncentrerade bronsåldersbygder med stora boplatser, många gravar och flera hållristnings- och skålgropslokaler. Även järnåldern är ovanligt rikt företrädd, främst genom gravfält. Området är av riksintresse för kulturmiljövården.

På ett ovanligt tydligt sätt kan man i landskapet se vattnets betydelse för bygdens lokalisering. I takt med strandförskjutningen har bebyggelsen flyttat från höjderna under bronsåldern, till övergångszonen mellan morän och lera under järnåldern, till dalgångens botten under medeltiden. Det nutida Trosa är slutfasen av ianspråktagandet av dalgången.

Hartsö-Arkipelagen (delvis inom Trosa kommun)

Den sörmländska skärgården skiljer sig markant från de flesta övriga kustområden i landet. Någon självvägande fiskarbefolkning i fiskelägen eller med egna fiskejordbruk har inte funnits, utan verksamheten har styrts från ägarna, de stora godsena. Bebyggelsen har därför kommit att utgöras av små gårdar och torp med sjöbodar vid stranden. Fyrar, lotsstationer och sjökrogar spelade en viktig roll för skärgårdsbefolkningens försörjning. Det som idag återstår av den småskaliga bebyggelsen och de små åkrarna utgör de sista resterna av en särpräglad skärgårdskultur.

Regionala och lokala intressen

Åbro

Landskapet kring Trosaån vid Sillens södra del karaktäriseras av odlingslandskap med ekbevuxna åkerholmar och fuktig ängsmark kring ån. Åbro gård har byggnader främst från 1900-talets första decennier.

Fristad - Lånesta

Ett fornlämningsstråk mellan Fristad och Lånesta utgör en ovanligt stor koncentration lämningar av främst bronsålderskaraktär. Miljön utgör det äldsta bosättningsområdet kring Trosaån med lämningar på tjugo m över havet.

Trosalands kyrka - Åda

Miljön vid Trosaåns dalgång med fornlämningar, landsortskyrkan och Åda Säteri.

Vid Husby mellan Trosalands kyrka och Vagnhärads kyrka ligger Sörmlands största koncentration av storthögar med åtta friliggande, numera utplanade högar på 20-30 m i diameter. Åda säteri är ett mycket välbevarat sörmländskt herrgårdskomplex. Byggnadernas läge i förhållande till varandra, husens exteriör samt färg, återspeglar den sociala skiktning som förr fanns på en lantegendom. Hela Åda gård bör bevaras i sin nuvarande utformning och stil som exempel på sörmländsk herrgårdskultur.

Stensund

Stensund är ett område med vitt skilda aktiviteter och med goda exempel på svensk byggnadstradition från 1700-, 1800- och 1900-talet och ett skiftande rikt kulturlandskap med åker och hagmark. Mangårdsbyggnaden på Stensunds Gård ligger på en platå med sluttning mot en stor fruktträdgård i söder och utgör med sitt långa takutsprång och lövsågade utsmyckning, en tidig exponent för den under 1800-talets senare hälft alltmer populära Schweitzerstilen. Med ett magnifikt läge på ett berg med fri utsikt mot havet byggdes Stensunds slott 1918-21 som en 1700-

talspastisch med gråputsad fasad och ett karolinskt säteritak. Arkitekt var Arvid Stille. Mot havet ligger den terrasserade parken med ett flertal skulpturer. Slottet tillhör numera Stensunds Folkhögskola.

Skällberga - Tuna

Centrala delen av dalgången mellan Sillen och Tureholmsviken med anslutning till Västerljungs kyrka och samhälle. Det öppna jordbrukslandskapet karaktäriseras av hagmarkspartier och bebyggelseenheter spridda på flacka moränbundna mindre partier. Området representeras främst av en järnåldersbygd. Bynamnet Tuna anger platsens betydelse som centrum för handel, kultur och administration. Landets största guldfynd på 12,5 kg hittades i Tuna by år 1774. Fyndet beräknas härröra från yngre järnåldern. På sockenkartan från år 1679 utgör Tuna områdets största by med fyra gårdar samt prästgård. Ävlinge, Skällberga och Gillberga markeras som tregårdsbyar.

Kommunens byggnadsminnen

Inom Trosa kommun finns fyra byggnadsminnen, Tureholms slott, Rönnebo, Långmaren och Garvaregården.

Kulturhistoriskt intressanta lantgårdar

Länsstyrelsen har utfört en inventering av lantgårdar med kulturhistoriska värden. Denna avser kommunen använda som underlag i planeringen.

Övriga kulturhistoriskt intressanta områden

Utöver de ovan angivna miljöerna finns ytterligare områden med byggnader som är kulturhistoriskt värdefulla och intressanta både i samhällena och på landsbygden. Dessa har inventerats och redovisas i Bygd och Miljö¹² samt de kulturhistoriska bebyggelseinventeringar som gjorts för respektive ort.

¹²34 Källa: Bygd och miljö Del 1. Nyköpings kommun, Stadsbyggnadskontoret rapport 1988-2.

Karta: Särskilda kulturmiljöintressen

Bostäder

Värdena i den byggda miljön ska bibehållas och tillvaratas genom varsamhet vid förändringar och god anpassning av ny bebyggelse.

Ny bebyggelse ska ha en estetiskt tilltalande utformning och vara av hög miljömässig kvalitet. En för miljön fördelaktig bebyggelsestruktur ska eftersträvas.

Trosa kommun ska erbjuda en mångfald av olika bebyggelsemiljöer. Det ska finnas marktillgång för olika boendeformer i attraktiva miljöer.

Ny bebyggelse på Rökeritomten i Trosa

Översiktsplanens förslag

Nya boendeområden

I översiktsplanen redovisas tänkbara boendeområden och stadsdelar vilka sammanlagt möjliggör ungefär 1700 nya bostäder i Vagnhärad, Trosa och Västerljung. Räknat utifrån kommunens nuvarande hushållsstruktur med 2,6 invånare per hushåll skapar översiktsplanen således möjligheter till ett teoretiskt befolkningstillskott på drygt 4000 personer till kommunen.

Ny bebyggelse ska tillkomma på ett varsamt sätt så att alla delar som berörs "hinner med" och så att Trosas profil inte förändras. Boendemiljöerna ska fungera i samspel med omgivningen och anpassas till förutsättningarna runtomkring vad gäller natur, trafikförsörjning, möjlighet till barnomsorg m.m. Översiktsplanen pekar på vikten av rätt typ av exploateringar i rätt lägen, vilket leder till varierade boendemiljöer och en fortsatt mångfald på bostadsmarknaden. De föreslagna områdena redovisas under respektive tätort i kapitlet *Tätorterna och landsbygden*.

I förslaget redovisas även strategisk mark som i vissa fall kan bli aktuella för nya stadsdelar på längre sikt. Utöver de redovisade områdena kan nya bostäder tillkomma genom förtätningar i befintlig bebyggelse.

Nya bostäder får i enlighet med Vägverkets rekommendationer inte uppföras närmare väg E4 än

150 m. Bestämmelsen gäller endast områden som inte är detaljplanelagda.

Rekommendationer för planering och byggande

Rekommendationer för planering och byggande på landsbygden redovisas i särskilt kapitel. Översiktsplanen delar där upp landsbygden i tre olika områden (yttre kustzonen, inre kustzonen och övriga landsbygden) där olika rekommendationer föreslås. Se *Byggande på landsbygden*. Särskilda rekommendationer redovisas för riksintresseområdet Trosa stad.

Förutsättningar

Boendemiljöer i Trosa kommun

I Trosa kommun finns drygt 4000 bostäder, varav 2/3 utgörs av enbostadshus och 1/3 av flerbostadshus. Gemensamt för den byggda miljön i Trosa kommun är att den är småskalig med attraktiva omgivningar. Karaktären på bebyggelsen skiljer sig åt mellan olika områden. Här finns den täta stadsbebyggelsen i Trosa stadskärna, den gamla stationsbebyggelsen kring stationerna i Vagnhärad och Västerlång, den glesare "trädgårdsstadsbebyggelsen" i utkanterna av tätorterna och här finns den sörmländska landsbygden samt kust och skärgården med attraktiva fritidshusområden.

Behov av nya bostäder

Omfattningen av bostadsbyggandet är svår att förutse beroende på olika faktorer, inte minst konjunkturutvecklingen och utvecklingen i omgivande regioner. Översiktsplanens uppgift är att skapa förutsättningar för bostadsbyggande och att styra bebyggelsen till attraktiva och strategiskt lämpliga lägen.

Var kan vi bygga nya bostäder?

Trosa

I centrala Trosa är förutsättningarna för tätortsutveckling begränsade. Trosas karaktär medför att staden är något mer känslig för förändringar än t.ex. Vagnhärad. I norra och östra delen av tätorten föreslås dock tre större utbyggnadsområden (Krymla, Skjuvkärr och Bråta torp). Ett av de viktigare argumenten bakom denna strategi är möjligheterna till god trafikförsörjning såväl kollektivt som enskilt. Smäckbrogatan föranleder redan idag vissa trafikstörningar varför ny bebyggelse, till dess annan trafiklösning till västra Trosa är ordnad, huvudsakligen lokaliseras i andra delar. I övrigt kommer bebyggelseutvecklingen till stor del i form av mindre kompletteringsområden och permanentning av befintliga fritidshusområden.

Vagnhärad

Vagnhärads goda förutsättningar med järnvägen och pendlingsmöjligheter till Stockholmsregionen gör att orten är särskilt intressant för utbyggnad av ny "stationsnära" bebyggelse. En utbyggnad av stationssamhället möjliggör attraktivt boende med närhet till snabba kollektiva förbindelser till omgivande regioner. Genom att lokalisera ny bebyggelse med god tillgång till kollektivtrafik kan bilberoendet på lång sikt i viss mån minska vilket är positivt för miljön. I översiktsplanen redovisas ett antal större utbyggnadsområden varav Solberga, Alby och Väsby är de största. På sikt kommer en stor del av kommunens expansion att ske i Vagnhärad.

Västerlång

I Västerlång finns goda möjligheter till attraktivt boende i lantlig miljö. För Björkeområdet finns en antagen detaljplan för bostäder. Utöver detta redovisar översiktsplanen förslag till kompletterande bebyggelse i anslutning till Hammarbyvägen.

Förtätning eller byggande i tätorternas randzoner

En viktig utgångspunkt för utbyggnad av tätorterna är att hushålla med markresurserna. Fördelarna med förtätning av befintlig bebyggelse är bland annat att befintliga investeringar i infrastruktur kan tillvaratas och att det totala transportarbetet till arbetsplatser, service etc. kan reduceras. Till nackdelarna hör att grönytor ofta måste tas i anspråk.

För kommunens tätorter är en kombination av förtätning, återanvändning av mark och byggande på naturmark nödvändig. På vissa platser kan förtätningar och återanvändning av mark ske men en stor del av tätortsutbyggnaden måste ske på naturmark eller icke produktiv jordbruksmark i tätorternas randzoner.

Integrering

Under en lång period har den fysiska planeringen i Sverige präglats av så kallad "zonering", d.v.s. strikt uppdelning av olika funktioner i samhället, exempelvis verksamheter och bostäder. Motiven för "zoneringen" har varit att minimera störningarna för boende och att skapa bättre utbyggnadsmöjligheter för företagen. Åtskillnaden har dock inte enbart varit av godo. Zoneringen skapar bebyggelsemiljöer som i vissa fall kan bli ensidiga och torftiga.

Det är en självklarhet att tyngre industri inte ska integreras med bostäder, men det är inte lika självklart att alla verksamheter bör vara åtskilda från bostäderna. Fördelarna med integrering av bostäder och verksamheter är bl.a. att stadsdelarna blir levande under stora delar av dygnet. Människor vistas i området under både dag- och nattetid vilket skapar förutsättningar för en mer levande, spännande men samtidigt tryggare miljö.

Informationsteknologins utveckling skapar goda möjligheter till integrering. Störningarna från verksamheter som är inriktade mot informationsteknologi är minimala vilket gör dessa lämpliga för integrering. Olika typer av hantverk och icke störande verksamheter kan också vara lämpliga för integrering.

I översiktsplanen redovisas inte några särskilda områden för integrerad bebyggelse, men kommunens ambition är att pröva förutsättningarna för blandad bebyggelse i samband med detaljplanläggning. Rent juridiskt kan i detaljplanen införas bestämmelser om störningsskydd som exempelvis reglerar maximala bullernivåer. Att dessa bestämmelser följs kontrolleras sedan i den kontinuerliga miljötillsynen.

Frånsett den funktionella integreringen arbetar också kommunen med att försöka blanda såväl upplåtelseform som bostadstyp i nya boendeytområden för att möjliggöra en mer varierad bostadsstruktur.

Bebyggelseutveckling på landsbygden

Kommunen är generellt positiv till nya bostäder på landsbygden under förutsättning att bebyggelsen går att förena med natur- och kulturvärdena, friluftslivets intressen samt jord- och skogsbrukets intressen. Kommunens avsikt i den s.k. yttre kustzonen är dock med hänsyn till det rörliga friluftslivet att vara restriktivt avseende ny bebyggelse. Bebyggelseutvecklingen på landsbygden behandlas närmare under avsnittet *Tätorterna och landsbygden; Rekommendationer för planering och byggande på landsbygden*.

Helårsboende utvecklas i fritidshusområden

Antalet helårsboende i vissa av kommunens fritidshusområden har ökat sedan lång tid tillbaka. Den begränsade byggrätten för huvudbyggnad har inte varit tillräcklig för att motverka helårsboende, vilket var huvudsyftet med begränsningen. Boende i vissa av fritidshusområdena har under lång tid framfört önskemål om utökade byggrätter för att skapa bättre och rymligare bostäder. Trosa kommun har medgett utökade byggrätter för vissa fritidshusområden under särskilda

förutsättningar, bl.a. att vatten- och avloppsfrågan kan lösas på ett tillfredställande sätt.

Kommunen anser att fördelarna, t.ex. tillvaratagande av befintlig infrastruktur och möjligheter till levande områden året runt, överväger nackdelar som relativt långa avstånd till service. Dessutom är flera av kommunens större fritidshusområden belägna relativt nära centralorten varför de på lång sikt är möjliga att integrera i den övergripande stadsstrukturen.

Studier pågår och kommer att göras i syfte att utreda möjligheterna att utveckla Öbolandet och Åda fritidshusområde. Detta presenteras och beskrivs närmare under *Tätorterna och landsbygden – Trosa stad*.

Verksamheter

Trosa kommun ska verka för att underlätta för redan etablerade företag att kunna utvecklas och expandera samt att skapa goda förutsättningar för nya företag som vill etablera sig i kommunen.

Industriegatan i Trosa

Översiktsplanens förslag

Mark för verksamheter

I översiktsplanen reserveras mark för nya verksamheter i Vagnhärad och Västerljung. I Vagnhärad och Trosa finns redan idag detaljplanlagd mark för industri. För Trosa inriktas således kommande verksamhetsetableringar till redan existerande områden. Dels handlar det om byggnation på obebyggda fastigheter men även om förtätningar i befintligt industriområde.

Integrering

I översiktsplanen föreslås att integrering av bostäder och icke störande verksamheter bör eftersträvas. Det viktigaste skälet bakom en sådan strategi är att olika delar av tätorterna ges förutsättningar att leva även dagtid. I Trosa och även Vagnhärad finns redan områden där handel och bostäder verkar i samma område. Kring Trosa torg har fastigheterna av tradition inrymt verksamheter i gatuplanet och fungerat som bostäder på övre planet, vilket kommunen gärna vill utveckla även i andra områden. Se vidare under kapitlet *Bostäder* för närmare tankegångar bakom vald strategi.

Exponerade stråk

I exponerade kommunikationsstråk som exempelvis infarten från E4 mot Vagnhärad och infarten på Ådavägen mot Trosa kan högre estetiska krav än vad som tidigare varit fallet komma att ställas på tillkommande bebyggelse. Utseendet på dessa vägsträckor påverkar påtagligt det första intrycket

av kommunen varför det är viktigt att det läggs extra omsorg på gestaltningen av tillkommande exploateringar i dessa lägen.

Övrigt

Trosa kommun har ett starkt och mångfaldigt näringsliv. Kommunens intention är att bibehålla och utveckla detta genom att följa näringslivsprogrammets punkter i nära samarbete med näringslivet. En avgörande förutsättning för utveckling av näringslivet är att övriga samhällssektorer fungerar väl, vilket kommunen har för avsikt att tillse.

Förutsättningar

Trosa kommun har historiskt såväl som i nutid gjort sig känd som en företagstät region. I kommunen finns en mångårig tradition av olika former av företagande, från fiske och jordbruk, mångårig varvsnäring, rikt hanteverksutövande, anrik köpmannatradition till stora internationellt kända och verksamma företag.

I kommunen verkar små och stora företag i en mångfald av branscher. Verksamhet bedrivs exempelvis inom områden som tillverkningsindustrin, handel, tjänsteproduktion, lantbruk, hotell- och konferens, tryckerinäringen, varvsnäringen och konst. Många av företagen skapar god publicitet för regionen och har genom expansion och nyetableringar skapat många arbetstillfällen. I dag finns det knappt 1 000 registrerade företag i kommunen som spänner från börsnoterade företag till enskilda firmor. Kommunen avser att bibehålla och utveckla denna imponerande mångfald.

Under 2004 fastställdes i samarbete mellan näringslivet och kommunen ett näringslivsprogram, som ligger till grund för näringslivets fortsatta utveckling. Det långsiktiga målet för näringslivsprogrammet är att främja den lokala och regionala tillväxten genom att skapa ett gott näringslivsklimat i Trosa kommun. Programmet ska underlätta för etablerade företag att kunna expandera och att behålla och rekrytera bra arbetskraft. Det ska också underlätta för nyetablering av företag.

Utvecklingen i näringslivet har stor betydelse för kommunens utveckling och tillväxt. Kommunens ekonomi är beroende av sysselsättningsläget i kommunen. En hög sysselsättning innebär goda kommunala skatteintäkter från de löntagare som bor i kommunen. Det medverkar också till lägre kommunala kostnader för ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder. Näringslivets utveckling är också viktig för kommunens attraktivitet för inflyttning av både nya medborgare och nya företag. Företagen är beroende av bostadsmarknaden, kommunikationer och utbildning för att säkra tillgången på arbetskraft. Tillgång till industrimark är av stor vikt för expansion och nyetablering av företag. Det gemensamma målet är ett gott näringslivsklimat som kännetecknas av:

- God tillgång på arbetskraft
- God kvalitet på grundskolor och barnomsorg
- Tillgång till efterfrågad gymnasieutbildning när eleverna lämnar grundskolan
- Väl utbyggda fungerande kommunikationer, infrastruktur och IT
- Hög tillgänglighet, framförhållning och bra service från kommunen framförallt avseende fysisk planering och bostadsbyggande, tillståndsgivning och övrig myndighetsutövning relativt företag
- Aktiv dialog mellan näringsliv och kommun
- Utvecklad regional samverkan för att stärka kommunens tillväxt.

Planlagd mark och verksamhetsprofil

I Trosa och Vagnhärad har näringslivet tillgång till väl belägna industriområden. De olika förutsättningarna i respektive tätort är avgörande för vilken verksamhetsprofilering som är lämplig inom varje område. Vagnhärad's industriområde är strategiskt beläget i närheten av E4 och järnvägen, vilket innebär att till exempel transportintensiva verksamheter kan vara lämpliga här. I Trosa är förutsättningarna delvis annorlunda. Närheten till bostadsområden medför att högre krav måste ställas på nya verksamheter. Hit kan "lättare" verksamheter med fördel lokaliseras. I Västerlånga finns idag ingen detaljplanlagd mark för verksamheter. Däremot rymmer orten och dess kringområde en del mindre verksamheter samt en välutvecklad mångfald av

lantbruksverksamheter.

För handelsverksamhet i kommunen hänvisas till avsnittet *Service*.

Kommunikationer

Kommunen ska verka för förbättrade tågförbindelser till omgivande regioner samt för utveckling av kollektivtrafiken inom kommunen.

Goda gång- och cykelförbindelser mellan och inom tätorterna ska eftersträvas.

Kommunen ska sträva efter ett långsiktigt och hållbart transportsystem, där hänsyn tas till alla grupper i samhället och där näringslivet ges utrymme att utvecklas. Alla olika slags kommunikationer ska ses som en helhet där t.ex. gång- och cykelvägar kompletterar biltrafiken.

Järnvägsstationen i Vagnhärad

Översiktsplanens förslag

Övergripande trafikutredning

Eftersom Trosa kommun genomgår relativt stora förändringar vad gäller exploatering finns behov av att genomföra en större utredning om trafik och kommunikationer. Flera yttranden har också kommit in beträffande bilvägar, gång- och cykelvägar, parkering m.m., vilket föranleder Trosa kommun att sammankoppla dessa trafikslag i en gemensam studie. Eftersom Trosa kommuns arbetsmarknadsregion utvidgas¹³ ses kommunikationer och då i synnerhet kollektiva sådana, som mycket viktiga.

I den tänkta trafikstudien ska tillgänglighet, jämställdhet och säkerhet för alla genomsyra alla delar. Kvinnor och män, unga och gamla använder kommunikationer på ganska olika sätt, exempelvis använder kvinnor kollektivtrafik i betydligt högre utsträckning än män. För att skapa likvärdiga förutsättningar för alla måste aspekter som dessa integreras i planeringen av trafik och kommunikationer.

¹³ Se vidare i avsnitten Tillväxt samt Regionförstoring.

En viktig del i den kommande trafikstudien är en framtida förbifart runt Trosa tätort. Denna kan komma att förläggas någonstans över Hunga strövområde. Vidare i denna utredning kommer att ingå bl.a. en översyn av Stensundsvägen, där det finns problem med dagens trafik i förhållande till vägens kvalitet. Trafikförsörjningen till delarna öster om Trosa kommer att behöva en översyn, liksom Stensundsvägens anslutning till väg 218 vid Åda. I utredningen bör också ingå flera delar för Vagnhärad, där väg 218 vid Solberga är en, tillfart till det tänkta bostadsområdet vid Alby en annan. Även Vagnhärad centrum kommer att kräva en större planeringsstudie i takt med att beslut om Ostlänkens dragning konkretiseras. För både Trosa och Vagnhärad är också parkeringsfrågorna viktiga delar i denna studie, samt hur gång- och cykelvägar kan sammankopplas till annan trafik.

Järnvägstrafik

Ostlänken

Goda kommunikationer har i alla tider varit en förutsättning för utveckling och välbefinnande och här har Ostlänken, den kommande snabbjärnvägen mellan Östergötland och Södertälje, en central roll att fylla för Trosas del. Den nya tågtrafiken innebär förbättrade kopplingar till Stockholm/Arlanda respektive Skavsta och övriga delar av landet samt erbjuder ett miljövänligt kommunikationsalternativ. Ett viktigt steg för att Trosa på lång sikt ska bli en ekologiskt hållbar kommun är att kunna mångfaldiga det kollektiva resandet och minska bilåkandet. För att lyckas med detta krävs att den regionala såväl som den lokala kollektivtrafiken genomgår genomgripande och omfattande förbättringar, vilket förutspås ske huvudsakligen med tåg¹⁴.

Under 2002 slutfördes den så kallade förstudien för snabbtågförbindelsen Ostlänken mellan Linköping och Järna. Förstudien som i stort redovisar tre möjliga alternativ till sträckning antogs av Banverket 2003-04-28. Det finns tre olika utredningsalternativ, där ett alternativ innebär att all trafik förläggs i anslutning till motorvägen och ett annat med all trafik genom Vagnhärad och i direkt anslutning till Västerljung. Det tredje alternativet är en kombinationslösning som kommunen förordar. Den innebär att all trafik som ska stanna i Trosa kommun trafikerar befintligt stationsläge på en bibana från Ostlänken medan övrig trafik går på ny bana i anslutning till motorvägen. Alternativet innebär förenklat att det antingen blir en utbyggd station i Vagnhärad tätort eller ett nytt resecentrum i anslutning motorvägen, om ingen bibana går genom Vagnhärad. Karta över aktuella utredningskorridorer finns i slutet av detta avsnitt.

Dessa tre alternativ kommer under 2006-2007 att vägas mot varandra i en så kallad järnvägsutredning. Järnvägsutredningen ska resultera i att Banverket förordar ett av de föreslagna alternativen till sträckning. När detta är klart har kommunen tydligare ramar för samhällsplaneringen i såväl Vagnhärad som Västerljung. Beredskap för olika dragningar omfattar nu den fysiska planeringen i dessa två orter. För Vagnhärad betyder det att en studie av de centrala delarna blir aktuell när beslut om dragning är fattat eftersom dessa delar är i behov av upprustning, bl.a. förbättringar i trafiken och en tydligare centumbild.

Trosa kommun är mycket positiv till och deltar med stort intresse i det arbete som Banverket genomför med syfte att skapa möjligheter att realisera järnvägssatsningen Ostlänken. Kommunen försöker vara framsynt och planerar för ett resecentrum för 2000-talet men samtidigt genomförs redan idag åtgärder som ska öka kollektivtrafikandelen och på så vis bana väg för den kommande Ostlänken.

Redan nu påverkas dock byggande och exploatering av de olika utredningskorridorerna. I dessa kan exploatering i princip inte göras idag, då risken finns att de får ändras om den nya järnvägen dras just där. I takt med att förutsättningarna blir klarare, finns också en större frihet till byggande av bostäder, etablering av verksamheter, nya gång- och cykelvägar m.m. Se vidare under respektive tätorts avsnitt.

För aktuell information hänvisas närmare till Banverkets pågående järnvägsutredning som väntas bli klar 2007.

¹⁴ Källa: Resandeundersökning, Kollektivtrafik i Sörmland 2005. Regionförbundet Sörmland, 2005.

Vision för tågtrafiken

Visionen för tågtrafiken sträcker sig tidsmässigt längre än övriga måldokument rörande kommunens kollektivtrafik. Detta beror främst på att planeringsprocessen för järnvägsutbyggnad är så pass komplex och investeringarna för att genomföra infrastruktursatsningar av kalibern Ostlänken är omfattande.

De tre punkterna nedan ska således snarare ses ur perspektivet 2030 än 2015 som är riktlinjen för övriga delar av översiktsplanen.

Turtäthet

Tågtrafikens betydelse för Trosa är i dagsläget allra störst för de arbetsrelaterade resorna till Stockholmsområdet. Denna funktion är även fortsättningsvis själva kärnan i tågsystemet men en ökad turtäthet kommer tveklöst att öka andelen fritidsresor till en nivå som bättre stämmer överens med nivåerna i övriga Sverige. Vi ser framför oss att det nya trafiksystemet innebär halvtimmestrafik med förtätning i rusningstrafik.

En ökad turtäthet leder i sig till positiva marknadseffekter i och med att resenärerna kan välja mellan fler avgångar men har också en annan indirekt verkan – det ökar möjligheterna för att tåg kan gå olika rutter och ha olika destinationer, varigenom antalet direktförbindelser kan bli större. Denna ökade flexibilitet i det kollektiva resandet är viktig för att kunna öka kollektivtrafikandelen i det totala transportarbetet.

Målpunkter

Alla relevanta målpunkter i regionen bör inom ramen för Ostlänkensatsningen nås inom en timme från dörr till dörr. Detta ställer utöver kraven på en tillfredställande regional tågstrafik även krav på den lokala kollektivtrafiken som än mer kommer att vara uppbyggd kring stomnätprincipen i några få stråk med hög turtäthet och god framkomlighet.

Utöver självklara målpunkter i arbetsmarknadsregionen såsom Södertälje och Stockholm är också kopplingen till Nyköping/Skavsta av stor betydelse. Detta är inte bara av vikt för att nå dessa specifika destinationer utan även för att lätt kunna koppla an till nationell snabbtågstrafik söderut. En utökad arbetsmarknadsregion gör att möjligheterna blir fler när avstånden minskar då regionerna bättre kan utnyttja befintliga resurser. Detta hänger väl ihop med att kraven på specialisering och ökade kvalifikationer ökar.

Resandeutveckling för tågtrafiken

Det är lätt att konstatera att när tillgängligheten till närliggande städer avsevärt förbättras kommer resandet att öka, desto svårare är det att bedöma hur mycket och på vilken tidshorisont dessa strukturförändringar kan tänkas ske. Avsnittet mellan Linköping och Södertälje är idag mycket hårt belastat samtidigt som medelhastigheten för tågen knappt klarar konkurrensen från den fullt utbyggda motorvägen på grund av att banan är krokig. Endast 18 procent tar tåget på denna delsträcka jämfört med t ex 50 procent mellan Stockholm och Skövde. Med en ny, rakare och snabbare bana, kommer färdmedelsfördelningen att ändras och den hårt frekventerade motorvägen att avlastas, med positiva effekter för miljö och trafiksäkerhet som direkta konsekvenser. Fler möjligheter till flexibilitet i resandet gör också att företagens marknader blir geografiskt större, vilket skapar förutsättningar för en ökad mångfald av näringar och kompetenser samt ett mer dynamiskt näringsliv.

Busstrafik

Framtidens busstrafik föreslås mer och mer inriktas mot att s.k. stomnätstrafik etableras, vilket innebär att trafiken renodlas i några få kollektivtrafikstråk med hög turtäthet och god framkomlighet. I första hand är kommunikationen mellan Trosa och Vagnhärad och till Södertälje och Nyköping att se som sådana stråk.

Gång- och cykeltrafik

Kommunen prioriterar gång- och cykelvägar i ett allmänt förbättrat transportsystem, där bl.a. folkhälsoarbete och turism är aspekter att ta hänsyn till. Nya exploateringsområden ansluts till

befintligt gång- och cykelvägnät. Vid utbyggnad av nya boendeyråden ska hänsyn tas till gång- och cykeltrafik. Förbindelsen mellan Trosa och Vagnhärad slutförs.

Exploateringsområden

Biltrafikförsörjningen till de större planerade boendeyrådena belyses i respektive avsnitt under *Trosa*, *Vagnhärad* och *Västerljung*. Den ökade nyexploateringen föreslås så långt det är möjligt ske i anslutning till befintlig infrastruktur men komplettering av befintligt vägnät kommer att bli nödvändig. Vid inventeringen som gjorts i samband med detta arbete har konstaterats att vägnätet är relativt väl utbyggt. För att kunna nå de föreslagna bebyggelseområdena krävs dock dels mindre kompletteringar och förbättringar samt att vissa större vägar görs om till mindre med standard av stadsgator. Med det senare menas att vägarna byggs om och anpassas till att de sträcker sig genom en stad. Hastigheten sänks, trafikbullret begränsas och en trevligare och säkrare boendemiljö och stadsbild kan uppnås.

Vad det gäller dragning av nya vägar är tanken att i hög utsträckning lokalisera dessa där stigar, traktorstigar etc. redan finns. Skälen bakom detta tankesätt är att begränsa intrånget i naturmark men också att bygga vidare på den struktur som sedan länge funnits i trakten. Tillfartsgator till förordade utbyggnadsområden är knutna till exploateringen och redovisas under respektive bebyggelseområde.

Förutsättningar

Goda kommunikationer

Trosa kommun har goda kommunikationer med omgivande kommuner och regioner, med E4 och järnvägen som viktiga kommunikationsstråk i nordsydlig riktning. Avståndet från Vagnhärad till Södertälje är drygt tre mil och till Stockholm är det ytterligare knappt fyra mil. Nästan hälften av kommunens förvärvsarbetande befolkning¹⁵ pendlar till arbetsplatser utanför kommunens gränser, dock till mindre del med kollektiva färdmedel jämfört med andra kommuner i länet¹⁶. Pendlare är således en betydelsefull grupp för kommunens framtid. Kommunen avser att tillsammans med grannkommunerna arbeta vidare för att förbättra kommunikationerna och underlätta för arbetspendling.

Kollektivtrafiken i Trosa kommun utgörs av tågtrafik med stopp i Vagnhärad och regional och lokal busstrafik. Restiden med tåg till Stockholm från Vagnhärad är knappt 40 minuter och till Nyköping ca 25 minuter. Restiden med buss till Nyköping från Vagnhärad är ca 40 minuter, till Stockholm ca 60 minuter och till Södertälje ca 30 minuter. Vid vidare arbete med Ostlänken förutsätter vi att kopplingen mellan buss- och tågtrafik även fortsättningsvis samordnas och där det är möjligt vidareutvecklas. Överlag ses goda kommunikationer både inom kommunen och med orter längre bort, som nödvändigt för att stärka attraktiviteten. Kommunikationer är med andra ord centralt i strävan att uppnå den vision för år 2015 som anges i början av översiktsplanen.

Busstrafik

Busstrafiken utgörs av regional och lokal busstrafik. Trosa tätort trafikeras av sex regionala busslinjer. Busshållplatserna täcker väl de centrala delarna av Trosa medan Ekensberg, Södra Östermalm och Tomtaklint i öster och Karlsborg och Västra Fän i väster har lägre standard. Det pågående arbetet med att förlänga Verktygsgatan mot Tomtaklintgatan kommer dock att innebära att boende i Tomtaklint får bättre tillgänglighet till kollektivtrafik. Att en stor del av Trosas tänkta expansion äger rum i de östra delarna av tätorten kan på sikt möjliggöra en förstärkt kollektivtrafik i dessa delar.

Vagnhärad trafikeras av sex regionala busslinjer. Busshållplatserna täcker väl de centrala delarna, medan de omkringliggande bostadsområdena har lägre standard.

¹⁵ Källa: Statistiska centralbyråns webbplats: <http://www.scb.se>

¹⁶ Källa: Resandeundersökning, Kollektivtrafik i Sörmland 2005. Regionförbundet Sörmland, 2005.

Västerljung trafikeras av fyra regionala busslinjer. De två hållplatserna längs Västerleden täcker huvuddelen av den befintliga orten.

Gång- och cykeltrafik

Mellan tätorterna

Utbyggnaden av kommunens gång- och cykelnät pågår. Kommunen ser dessa delar som centrala för folkhälsoarbetet, tillgänglighet och för turism, varför dessa typer av kommunikationer prioriteras. Mellan Trosa och Västerljung har en gång- och cykelväg byggts. Mellan Trosa och Vagnhärad har gång- och cykelvägen byggts till Kroka, mellan Kroka och Vagnhärad finns planer på en slutlig etapp som sammanbinder dessa tätorter. Mellan Västerljung och Vagnhärad finns ingen gång- och cykelväg. Ett alternativ som diskuteras är att använda järnvägen som gång- och cykelväg om en ny järnvägs byggs.

Inom tätorterna

Det interna gång- och cykelvägnätet inom tätorterna byggs ut successivt i takt med att nya områden detaljplanläggs. Cykelvägar saknas fortfarande till Öbolandet och Stensund. Om den snabba permanentningstakten i dessa områden fortsätter bör en utbyggnad av gång- och cykelvägar studeras. I kommande detaljplaner för Öbolandet finns planer på att bygga separata gång- och cykelvägar på huvudvägnätet samt trottoarer på det mindre vägnätet. I samband med en fortsatt utveckling mot fler fastboende inom Stensundsområdet och med tanke på Stensunds folkhögskola verksamhet, bör en fortsatt dialog föras med Vägverket för att uppnå en trafiksäker miljö för både cyklister, gångtrafikanter samt för fordonstrafiken.

Biltrafik

Väg E4 sträcker sig genom norra delen av kommunen och utgör kommunens viktigaste kommunikationsled. Huvuddelen av övriga större vägar i kommunen fungerar på ett tillfredsställande sätt. En väg som inte kan anses ha fullgod trafiksäkerhetsmässig kvalitet och idealisk sträckning är Stensundsvägen. Vägen är smal och slingrar sig fram genom landskapet, möten kan endast ske på mötesplatser. Under skollåret hämtas skolbarn med buss som trafikerar Stensundsvägen. I samband med en fortsatt utveckling mot fler fastboende öster om centrala Trosa bör ett arbete tillsammans med Vägverket initieras för att se hur situationen kan förbättras. Behovet av översyn gäller även Stensundsvägens anslutning till väg 218 vid Åda. Problem finns med bristande trafiksäkerhet vid Västerljungskorset, där man i nuläget utreder byggandet av en cirkulationsplats.

Högbergsgatan från Stensundsvägen genom Trosa centrum är en bred infartsgata, där gångbanorna är smala och övergångsställena är inte handikappanpassade. Planer finns att ge gatan en ny gestaltning med gång- och cykelvägar samt handikappanpassade övergångsställen.

En annan trafiklösning som på sikt måste åtgärdas är kommunikationerna till Trosa tätorts västra delar. Passagen via Smäckbrogatan innebär både trafikmässiga svårigheter och störningar för närboende. Med tanke på frågans komplexitet och översiktsplanens tidshorisont föreslås att en särskild utredning kring olika trafiklösningar görs och att dess resultat integreras i kommande översiktsplan. I linje med detta prioriteras för närvarande inte nya exploateringar i den västra delen av Trosa tätort i översiktsplanen.

I övrigt beskrivs biltrafiken i tätorterna under respektive tätort.

Vinterväghållning

I kommande driftentreprenad kommer fokus att vara de oskyddade trafikanterna. Gång- cykelvägar, övergångsställen samt busshållplatser kommer att prioriteras vid snöröjning och halkbekämpning.

Skärgårdstrafik

Trosa hamn, Källviks brygga och Uttervik är några av de viktigaste anöringspunkterna för skärgårdstrafiken inom och utom kommunen. Källvik är viktigt som fastlandshamn och landfäste

för boende på öar både inom och utanför kommunens gränser. Från Uttervik går båtar till bland annat Askö. Kommunen ställer sig generellt positiv till en utökad persontrafik till olika målpunkter i skärgården.

Flygtrafik

Inom kommunen finns ett mindre flygfält, Troslanda, belägen ett par kilometer väster om Trosa. Troslanda används fränsett för rekreationsändamål som beredskapsfält och är också ansluten till totalförsvarsorganisationen Frivilliga Flygkåren som administrativt härrör till länsstyrelserna. I takt med nedläggningen av flera andra flygplatser i regionen har Troslandas betydelse för såväl rekreation som utbildningsändamål ökat. För närvarande pågår arbete med att lägga fast befintlig verksamhet i detaljplan.

I kommunens närhet finns den expanderande flygverksamheten på Skavsta flygplats i Nyköpings kommun. Flygplatsen har stor betydelse för regionens näringsliv och turism.

IT (informationsteknik)

Trosa kommun arbetar efter en policy för IT, där man ska använda IT för att

- uträtta kommunala tjänster och underlätta åtkomst till kommunal information. (service), åstadkomma effektivare arbetsformer i kommunalt arbete, oavsett utövare. (effektivitet). öka medborgarnas delaktighet och insyn i kommunala frågor. (demokrati).
- Detta för att kunna effektivisera och förbättra kommunikationerna för såväl invånare som näringsliv.

Karta: Utredningskorridorer Ostlänken

Besöksnäring

Trosa kommuns ställning som attraktiv besökskommun ska bibehållas och vidareutvecklas. Målsättningen är bl.a. att verka för besöksnäring året runt.

Hamnen i Trosa

Översiktsplanens förslag

Värna om kommunens värdefulla natur-, kultur- och friluftsområden

Genom att värna och skydda kommunens stora natur- och kulturtillgångar skapas förutsättningar att bibehålla de kvaliteter och attraktioner kommunen inrymmer. Detta är av stor betydelse för en fortsatt stark besöksnäring.

Exponerade stråk

En avgörande del i att förstärka det viktiga första intrycket av kommunen är att skapa estetiskt mer tilltalande infarter till våra orter. Även entrén vattenvägen till framförallt Trosa hamn ska ses över och ges en framskjuten plats i kommunens planering. Denna aspekt kommer att belysas i Projekt Stadsfjärdarna, ett projekt som bland annat syftar till att planera det område (Världens Ände 1) som friläggs när stadens reningsverk ersätts med ett nytt på annan plats. I detta projekt ingår även att förstärka kopplingen till vattnet på så sätt att det i vissa delar utbredda vassbältet tas bort till förmån för en öppen vattenspegel. Arbetet med att identifiera vilka områden som ska vara vassfria gäller primärt den norra sidan av såväl Västra som Östra Stadsfjärden.

Strandpromenader

Kommunen har för avsikt att i samband med eventuell exploatering i strandnära lägen se till att å-alternativt sjöpromenader iordningställs för att öka tillgängligheten till vattnet för såväl kommunens medborgare som besökare. Intentioner finns också att göra åpromenaden från Trosa

stadskärna till Trosa kvarn komplett.

Förutsättningar

Besöksnäringen i Trosa kommun

Besöksnäringen är av mycket stor betydelse för Trosa kommun. Det stora antalet besökare under framförallt sommaren gör Trosa till en stad som sjuder av liv. Den i stor utsträckning säsongsbetonade befolkningsökningen möjliggör ett diversifierat serviceutbud som med hjälp av sommarmånaderna har möjlighet att leva året runt. För att kunna behålla dessa för kommunen fördelaktiga levnadsvillkor gäller att översiktsplanen skapar förutsättningar för att kunna vidhålla och utveckla sin dragningskraft som besöksort. De värden som är avgörande för en bibehållen turism är värnandet av de unika naturmiljöerna och skyddet av kulturhistoriskt intressanta byggnader och miljöer. Frånsett detta är ett fortsatt arbete med att utveckla Trosa hamnområde avgörande för utvecklingsmöjligheterna.

Trots att sommaren innebär överlägset flest besökare till kommunen har flera av verksamheterna i kommunen sina högsäsonger under andra delar av året. Ett exempel är kommunens hotell- och konferensverksamheter som årligen drar ett betydande antal besökare till regionen vid andra tider än sommarmånaderna.

Några turistattraktioner

Trosa stad

Den kanske viktigaste turistattraktionen i regionen är Trosa stadskärna som är riksintressant småstadsidyll med karaktäristisk trähusbebyggelse från 1700- och 1800-talet. Trosaåns roll som pulsåder genom staden förstärker ytterligare det positiva intrycket av den vackra och pittoreska kuststaden.

Skärgården

Såväl sommartid som vintertid är skärgården utanför Trosa mycket välbesökt. I sin helhet är Sörmlands skärgård, tack vare sin ringa exploatering sett ur ett nationellt såväl som ur ett internationellt perspektiv, en unik miljö. Stora delar av skärgården inom Trosa kommuns gränser skyddas därför av naturreservatsinstrumentet och ligger i olika delar dessutom utlagda som områden av riksintresse för naturvården, kulturminnesvården och friluftslivet.

Sju km utanför Trosa ligger Kråmö – Trosa kommuns egen semesterö. En 35 minuter lång båtfärd skiljer Kråmö från fastlandet. Kråmö har varit bebodd sedan 1700-talet och används sedan mitten av 1900-talet även som semesterby. Idag finns här 12 stugor med sammanlagt 50 bäddar att hyra. Kråmö är skyddat som naturreservat och utgörs av ett antal öar, skär och tillhörande vattenområden. Övriga intressanta naturområden presenteras närmare i avsnittet *Natur och friluftsliv*.

Kulturmiljö

Östra Sörmland har ett rikt kulturarv med ansevliga mängder fornlämningar. Medeltida kyrkor, herresäten, stora gårdar, torp och skärgårdshemman ger en spännande historia. Kring Vagnhärad finns ett av landets rikaste fornlämningsstråk. För att ytterligare exponera detta område pågår ett arbete med slutmålet att integrera fornlämningsstråket i ett kommunalt naturreservat.

Byggnader

Det finns flera byggnadsminnen i kommunen varav Tureholms slott, beläget strax väster om Trosa, kanske är det förnämsta. För läsning om fler skyddsvärda byggnader och byggnadsmiljöer hänvisas till avsnitten *Kulturmiljö* och *Riksintressen*.

Trosa havsbad

Trosa havsbad ligger på Öbolandet, tre kilometer söder om Trosa. Här finns förutom sandstrand, bryggor, hopptorn och klippor även visst serviceutbud.

Trosa camping

Trosa camping ligger på Öbolandet, tre kilometer söder om Trosa. Inom ramen för campingverksamheten finns bland annat minilivs, servering, minigolf samt uthyrning av stugor, båtar och cyklar.

Trosa gästhamn

Trosas gästhamn har nyligen renoverats och byggts ut. Idag har hamnen 140 båtplatser och fullständig gästhamnsservice.

Vatten

**Övergödningen av sjöar, vattendrag och Trosas havsmiljö ska reduceras.
Vattenresurserna ska nyttjas så att deras kvaliteter inte utarmas.**

Vagnhärads våtmark

Översiktsplanens förslag

Samverkan inom respektive avrinningsområde

Respektive avrinningsområde bör utgöra utgångspunkt (perspektiv) vid arbete med att utveckla hushållningen med vattenresurserna. Trosaån utgör det dominerande avrinningsområdet för Trosa kommun.

Förutsättningar

Vatten i Trosa kommun

Av kommunens totala yta utgörs mer än hälften av vatten. Kustvattnet, insjöarna och grundvattnet utgör delar i det viktiga kretslopp som vattnet uppträder i. En god vattenkvalitet är en förutsättning för flera av de verksamheter som är viktiga för kommunen, t.ex. friluftsliv, turism och fiske. Det finns ett nära samband mellan markanvändning och vattenkvalitet. Näringsämnen som tillförs kusten kommer från samhällen, industrier, jordbruket och trafiken via vattendrag och atmosfären. Mer än 50 procent av tillförseln av såväl kväve som fosfor transporteras via vattendrag till kustvattnet.

Vatten i kustområden innehåller p.g.a. transporten av näringsämnen från land oftast högre halter av

näringsämnen än det öppna havet. I örika kustområden med litet vattenutbyte med öppna havet kan närsalt- och algmängderna vara flera gånger högre än i havet. Stadsfjärden är en av de mest näringsrika och samtidigt mest påverkade delarna av den sörmländska skärgården.

Våtmarksområden för rening av avloppsvatten

Trosa kommun har anlagt två våtmarksområden för ytterligare rening av det utgående avloppsvattnet från Trosa och Vagnhärads reningsverk. Projektet leder till reduktion av kväveutsläpp, utsläpp av syreförbrukande ämnen (BOD) samt sjukdomsalstrande mikroorganismer i Trosaån och Stadsfjärden.

Kustvatten

Marinbiologisk forskning bedrivs vid Stockholms Marina forskningscentrum genom Askölaboratoriet.

De förändringar av vattennivåer (med anledning av klimatförändringar) som redan idag kan påvisas påverkar naturligtvis samhällsplaneringen i en kustkommun som Trosa. Se avsnittet *Riskhänsyn och miljöstörningar* för mer information om översvämningrisker.

Grundvatten

De största grundvattenförekomsterna är knutna till isälvsavlagringarna, grusåsarna. I övrigt finns grundvattentillgångarna i urberget.

Vattentäkter

Redovisning av vattentäkter och dess skyddsområden finns i kapitlen *Teknisk försörjning* och *Riskhänsyn och miljöstörningar*.

Avrinningsområden

Trosaån är det dominerande avrinningsområdet som berör Trosa kommun. Avrinningsområdet berör vidare Gnesta, Strängnäs och Södertälje kommuner. Karta med kommunens större avrinningsområden finns på Samhällsbyggnadskontoret.

Dagvatten

Dagvatten är ett samlingsbegrepp för ytligt avrinnande av regn- och smältvatten från gårdsytor, gator, tomtor, taktor m.m. Dagvattnet kan innehålla föroreningar som kan förorsaka problem för recipienten vid snabb avbördning. Genom lokalt omhändertagande av dagvatten kan belastningen på recipienten alternativt kommunens reningsverk minska. Tätorternas parker, trädgårdar och naturområden är värdefulla för lokalt omhändertagande av tätortsbebyggelsens dagvatten. Dammar, bäckar och våtmarker kan utformas så att de blir positiva inslag i tätorterna.

Trosa kommun arbetar med att minska dagvatteninflödet till recipienten. Vid ny bebyggelse eftersträvas lokalt omhändertagande av dagvatten och de delar av kommunens ledningsnät som är kombinerade ersätts successivt av andra lösningar för att dagvattnet inte ska belasta reningsverken.

Enskilda avlopp

Se vidare i avsnitt om *Teknisk försörjning*.

Pågående arbete för en bättre vattenhushållning

Urinsorterande avloppssystem

Kommunen har, sedan starten 1992, på olika vis försökt inleda åtgärder mot växtnärläckagen från tätorterna via kommunens reningsverk till Trosaån och Östersjön. Urinsorterande avloppssystem har i flera fall installerats och planeras att även användas i framtida projekt där så

medges. Urinen används som en del i lokala recirkulationsprojekt. Recirkulering av växtnäringsämnen medför att användning av konstgödning som ofta är energikrävande och delvis baserat på ändliga naturresurser, kan reduceras.

Återföring av slam till jordbruksmark

Kommunen återför allt slam från de kommunala reningsverken till jordbruksmarken. Slam från mindre reningsverk och enskilda avloppsanläggningar återförs till jordbruksmarken genom ny teknik där materialet injiceras i marken varvid avgång till luft samt luktolägenheter minimeras. Kommunen fortsätter naturligtvis att följa de studier och utredningar som görs på området för att minimera eventuella risker.

Övervakning av vattenresurserna

Det är betydelsefullt att övervaka tillståndet i miljön. Trosa kommun är för närvarande engagerad i översynen av kontrollprogrammen för Trosaåns avrinningsområde i samarbete med Länsstyrelsen och övriga berörda kommuner. Vidare studeras hur ett kustvattenvårdsförbund för kusten i Sörmland, Stockholm och Uppsala län kan samordnas och fungera.

Service

Trosa kommun ska verka för att kommuninvånarna får närhet till högklassig service, vilket bland annat innebär att kommunen har skola, barnomsorg och social omsorg med hög kvalitet inom räckhåll för invånarna.

Kommunen ska skapa förutsättningar för att ny handel och service kan etablera sig inom kommunen.

Skolgårdar, lek- och rekreationsutrymmen bör utformas med tanke på bägge könens olika behov och villkor. Det gäller även mötesplatser i allmänhet, såsom torgytor och fritidsanläggningar, där tillgänglighet ska prägla planering och utveckling.

Torghandel i Trosa

Översiktsplanens förslag

Markområde för ny skola i Vagnhärad

En utbyggnad och befolkningstillväxt i enlighet med översiktsplanens ambitioner kräver att den offentliga servicen byggs ut. Därför pekas två alternativa platser för en eventuell ny skola i Vagnhärad ut. Det ena alternativet är beläget i nyexploateringsområdet Solberga, medan det andra är beläget mellan Hagarna och den södra delen av Vagnhärad's verksamhetsområde. De båda alternativen presenteras och beskrivs närmare under *Tätorterna och landsbygden – Vagnhärad*.

Markområde för allmänt ändamål i Trosa

Även i Trosa kommer på sikt diverse offentlig service att behöva byggas ut. Därför pekas ett markområde i anslutning till Tomtaklinskolan ut för kommande allmänna ändamål.

Trygghetsboende

Området direkt öster om vårdcentralen är markerat för trygghetsboende för att fylla ett ökat behov av olika former av boende för äldre. Närheten till vårdcentralen och bostadsområden med förhållandevis hög andel äldre personer kan skapa unika samordningsmöjligheter.

Ytterligare ett område för trygghetsboende är utpekad väster om Trosagården. Närheten till Trosagården kan skapa unika samordningsmöjligheter.

Parallellt med översiktsplanen pågår även utredningsarbete avseende eventuella behov av trygghetsboenden i Vagnhärad och Västerljung.

Torgtor

En plan för handel på kommunens torg skall tas fram för att kunna styra gestaltning av torghandeln samt ge klara riktlinjer om var och hur torghandeln skall ske. Trosa torg skall studeras för att se hur torget skall kunna handikappanpassas, gestaltningen i form av utsmyckning och belysning skall ses över.

Externa köpcentra

Vid förfrågningar om att etablera externa köpcentra är det önskvärt att den planerade verksamheten kompletterar centrumbutikerna och inte konkurrerar ut dem. Vid etableringar ska flera dimensioner vägas in – trafikförsörjning, gestaltningskrav, tillgång till handel och service för svaga grupper, tillgång till kollektivtrafik samt förstås hur de centrala delarna påverkas av affärsexploatering i mer perifera lägen.

Förutsättningar

Handel

Allmänt

Det är relevant att ha klara och långsiktiga spelregler för företagen, särskilt med tanke på att kommunen önskar ökad tillväxt i olika former. Trosa kommun vill i möjligaste mån skapa levande tätortskärnor eftersom det skapar långsiktig hållbarhet. Det är också viktigt att upprätthålla servicen för dem som inte har tillgång till bil. Detta är bland annat betydelsefullt för jämställdheten.

Trosa stad

Trosa har en hög nivå på handels- och serviceutbudet bland annat tack vare en stor sommarbefolkning. Det innebär att kommunens strävan bör vara att möjliggöra för turism året om och därmed skapa förutsättningar för ett varierat men stabilt näringsliv. Handeln är huvudsakligen koncentrerad till stadskärnan. Utmed infartsvägen vid industriområdet finns en större livsmedelshall och viss övrig handel. I takt med att Trosa växer med nya bostadsområden och fler invånare ökar också efterfrågan på ytterligare handel. Utvecklingsmöjligheterna i stadskärnan är p.g.a. småskaligheten och den skyddade stadsmiljön relativt begränsade, vilket medför att även andra alternativa lägen för handel bör studeras. Vid studier av lägen för handel utanför stadskärnan är en helt avgörande parameter att minimera de negativa konsekvenser detta eventuellt kan ha på handeln i centrala Trosa. I övrigt ska också närheten till boendeyråden och kollektiva trafikförbindelser ges särskild tonvikt.

Vagnhärad

I Vagnhärad ligger handeln främst koncentrerad till centrum, men finns även representerad längs Stationsvägen och Nya Industrivägen där utvecklingspotentialen på sikt tros vara stor. I centrum finns två större livsmedelsbutiker. Förutsättningarna att utveckla och stärka handeln i Vagnhärad är goda. I översiktsplanen redovisas centrum och stationsområdet som strategiskt värdefull mark/utredningsområde för centrumbebyggelse. Befintlig bebyggelse kan på sikt kompletteras med verksamheter, handel och bostäder och på så sätt stärka centrum och skapa en tydligare

centrumbild. Beroende på framtida järnvägsdragning kan det finnas anledning att stationsområdets utveckling kopplas till centrumförnyelsen.

Skola

Allmänt

I takt med den förväntade befolkningsökningen kommer som nämnts ovan en ny skola att behöva etableras i Vagnhärad. Vid skolorna i Trosa och Västerljung finns däremot markmässiga förutsättningar för eventuell expansion i anslutning till befintliga lokaler.

Grundskola

I Trosa finns tre skolor varav två stycken är belägna i Tomtaklintonområdet:

- Skärlagsskolan med ca 180 elever i F (förskoleklass)-skolår 6
- Tomtaklintskolan med ca 300 elever i skolår 7-9
- Vitalisskolan med ca 300 elever i F-skolår 6 ligger i västra Trosa

I Vagnhärad finns en skola, Hedebyskolan, med ca 650 elever i F-skolår 9, som ligger i centrum.

I Västerljung finns Kyrkskolan med ca 130 elever i F-skolår 6. Den ligger mitt i samhället vid kyrkan och sockenstugan.

Gymnasie- och vuxenutbildning

I Trosa kommun finns endast gymnasieutbildning inom individuellt program. Skollokalen ligger i samma byggnad som vårdcentralen i Trosa. Elever som går nationella eller specialutformade program reser i de flesta fall till Nyköping, Södertälje eller Stockholmsområdet. Vuxenutbildning kan inte erbjudas i kommunen. Sökanden hänvisas till grannkommunerna. För distansstuderande finns möjlighet att använda datorer på biblioteken.

Stensunds folkhögskola tar emot över 100 elever för vinterkurserna. Eleverna rekryteras från hela landet även om tyngdpunkten ligger i regionen och lokalt.

Barnomsorg

Allmänt

I takt med den förväntade befolkningsökningen krävs naturligtvis ett ökat antal förskolor. Arbetet med nya förskoleplatser sker genom ett kontinuerligt samarbete mellan berörda förvaltningar i syfte att planera och överblicka behovet av barnomsorg och skolor, där platsstillgång och kommande efterfrågan analyseras. Till detta görs ingående befolkningsprognoser och studier av in- och utflyttning m.m. Platser för nya förskolor läggs successivt ut i nya exploateringsområden. Strategin är att ha planmässig beredskap för ett fortsatt ökande behov av förskoleplatser.

Trosa

I Trosa finns fem kommunala förskolor och en enskilt driven förskola kombinerad med fritidshem. Alla kommunalt drivna fritidshem är belägna i skolorna. Förskolorna *Tomtahill* (två avdelningar), *Tomtaklint* (fyra avdelningar), och *Tomtalund* (två avdelningar) ligger alla i Tomtaklintonområdet. Förskolorna *Björkbacken* (fyra avdelningar), *Ängsbacken* (tre avdelningar), och *Tallbacken* (två avdelningar) ligger alla i västra Trosa nära Vitalisskolan.

Förskolan Lagnö Barn med en avdelning förskola och en avdelning fritidshem ligger ute på Lagnö.

Vagnhärad

I Vagnhärad finns tre förskolor. All fritidshemsverksamhet på orten bedrivs på Hedebyskolan. Förskolan *Hasselbacken* med fyra avdelningar ligger vid området Hagarna. Förskolan *Fageräng* med fem avdelningar ligger i nära anslutning till centrum och skolområdet. Förskolan *Fagerhult* med två avdelningar, ligger också i närheten av centrum och skolområdet.

Västerljung

I Västerljung finns två förskolor, *Björke* som är en kommunal förskola och har en avdelning och *Dalbystugan*, som drivs i enskild regi och har två avdelningar. All fritidshemsverksamhet på orten bedrivs i Kyrkskolan.

Äldreomsorgen

I Trosa kommun finns tre särskilda boenden varav ett är demensboende. Häradsgården ligger i Vagnhärad, nära till grönområden och centrum. Trosagården ligger beläget med gångavstånd från Tureholmsviken och här finns också ett trygghetsboende. Ängsgården, som är ett demensboende, ligger vid vårdcentralen i Trosa och i anslutning finns den dagliga verksamheten för dementa som kallas Gästis. Hemtjänsten arbetar för att varje enskild vårdtagare ska kunna bo kvar hemma livet ut om de så önskar. Hemtjänsten distribuerar även mat och ansvarar för trygghetslarm.

Handikappsomsorgen

Handikappsomsorgen består av två enheter, LSS och Socialpsykiatri. LSS arbetar främst med fysiska funktionshinder hos vuxna och barn i form av personlig assistans, ledsagning, kontaktpersoner mm. Socialpsykiatri inriktas främst på psykiskt funktionshinder och arbetar genom boendestöd. Handikappsomsorgen har genom projektet Steget In, som sker i samarbete med Socialtjänsten, målsättningen att kunna ge personer med funktionshinder en meningsfull sysselsättning inom Trosa kommun. Planmässigt finns beredskap att hantera ett eventuellt ökat behov av handikappsomsorg.

Kultur och fritid

Inledning

Nedan följer en kort exempelsamling på några av de kultur- och fritidsaktiviteter som finns i kommunen. Listan är inte ett försök att vara fullständig utan ska snarare ses som en liten del av ett mångfacetterat utbud.

Bibliotek

Trosas bibliotek är beläget i Rådstugan vid torget. Vagnhärad's bibliotek är beläget i Hedebyskolan. Västerljungs bibliotek ligger centralt i samhället, vid förskolan Björke.

Trosa kvarn

Trosa kvarn var under två århundraden stadens viktigaste industri. Kvarnen som fick sin nuvarande utformning 1872 användes både som spannmålskvarn och som kraftverk fram till mitten av 1950-talet. 1996 donerades fastigheten till Trosa kommun för att användas som kulturhus för kommunens invånare.

Garvaregården, Stadsmuseet

Byggnadsminnet Garvaregården är Trosas hembygdsgård och stadsmuseum.

Trosterp

Trosterp är Vagnhärad's hembygdsgård.

Idrottsanläggningar

Skärlagsvallen, Trosa, har fotbollsplaner och viss friidrottsverksamhet. Tomtaklinskolans idrottsplats, Trosa, har fotbollsplaner med grus. Häradsvallen, Vagnhärad, har fotbollsplaner med grus och gräs. Norrbyvallen, Västerljung har fotbollsplaner med grus och gräs.

Hedebyhallen är Trosa kommuns senaste satsning inom idrottsområdet. Anläggningen färdigställdes under våren 1999. Den är godkänd för sammanlagt 800 personer och kan användas till större arrangemang, mässor och liknande. Tomtaklinthallen är Trosas idrottshall. Frånsett detta finns gymnastiksalar i kommunens alla grundskolor.

Motionsspår

Elbelysta motionsspår finns vid Vitalisskolan i Trosa (2400 m) samt vid Häradsvallen i Vagnhärad (1950 m). Vid Norrbyvallen i Västerljung finns ett motionsspår (1300 m), liksom vid Stensunds folkhögskola.

Badhus

I bad- och fritidsanläggningen Safiren i Vagnhärad finns en 25-metersbassäng, undervisningsbassäng, varmbassäng samt gym, solarium och café.

Golfbanor

Trosas Golfklubb har sin anläggning vid Lagnöviken, ca fyra km utanför Trosa. Åda Golf & Country Clubs bana ligger mellan Vagnhärad och Trosa, drygt fyra kilometer norr om centrala Trosa.

Teknisk försörjning

Kommunens försörjningssystem ska så långt det vara möjligt kretsloppsanpassas.

Lokala och regionala energitillgångar ska utgöra basen för kommunens energiförsörjning.

Återvinningen av material och energiresurser i avfallet ska utvecklas så att avfallsmängden kan minska.

Vattentornet i Trosa

Översiktsplanens förslag och pågående arbete

Nytt avloppsreningsverk för Trosa

Trosa kommun planerar att ersätta det nuvarande avloppsreningsverket i Trosa hamn med ett nytt reningsverk i anslutning till Trosa våtmark, eftersom reningsverket idag är slitet och hårt belastat. Det finns också en stark politisk vilja att använda hamnområdet där verket ligger idag för andra ändamål, exempelvis bostäder, handel och rekreation.

Läget vid Trosa våtmark är fördelaktigt med tanke på närheten till kommunikationer, dess relativa avskildhet, tillgängliga ytor, befintlig infrastruktur och läget mellan Trosa och Vagnhärad är bra om det i framtiden blir aktuellt att samlokalisera de två verken.

Policy avseende enskilda avlopp

Ny policy avseende enskilda avlopp håller på att tas fram. Den nya policyn kommer att ställa vissa funktionskrav på alla nya anläggningar. Detta medför att olika typer av anläggningar kan vara lämpliga i olika delar av kommunen.

Förutsättningar

Vatten- och avlopp

Dricksvatten

Vattentäkten för Trosa är belägen vid Sörtuna. Vagnhärad's vattentäkt ligger vid Källvreten. En överföringsledning kopplar ihop båda vattenledningsnäten vilket innebär stabilare vattentillgång och säkrad vattenkvalitet. Vagnhärad och Västerljung har gemensam vattentäkt, vattenverk och reningsverk. Vattenförsörjningen kan troligen lösas för den aktuella planperioden, men i fall fullständig utbyggnad sker i enlighet med planförslaget är kapaciteten inte tillräcklig. Arbete med att finna en reservvattentäkt pågår för att garantera tillgången på dricksvatten även på lång sikt.

Avlopp

Befintligt reningsverk i Trosa är beläget i hamnområdet och har de senaste åren allt mer närmat sig sitt absoluta kapacitetstak. På grund av detta planerar Trosa kommun att ersätta det nuvarande avloppsreningsverket i Trosa hamn med ett nytt reningsverk i anslutning till Trosa våtmark. Vagnhärad's avloppsreningsverk är dimensionerat för 6000 personer. Kapaciteten är troligen tillräcklig för den aktuella planperioden, men i fall fullständig utbyggnad sker i enlighet med planförslaget är kapaciteten inte tillräcklig.

Enskilda avlopp

Bostäder inom område som inte är anslutet till någon samfällad anläggning för att omhänderta avloppsvatten måste anlägga någon form av enskild avloppsanläggning. Detta regleras genom särskild tillståndsprövning hos kommunen. I många situationer är det svårt att hitta någon tillfredställande teknisk lösning för enskilda avloppsanläggningar. Anledningen kan exempelvis vara otillräckligt jorddjup eller ofördelaktig jordmån för infiltration av avloppsvatten. I kustområdet finns en generell problematik i och med den rikliga förekomsten av hållmarker.

I kommunen finns större bostadsområden utan samfällad avloppsanläggning där vatten- och avloppsfrågan är löst genom ett stort antal enskilda avloppsanläggningar och enskilda vattentäkter. Under sådana omständigheter ökar risken för att de enskilda vattentäkterna kan komma att påverkas negativt av föroreningar från närliggande avloppsanläggningar. Oavsett vilka geologiska och topografiska förutsättningar som gäller på en specifik plats ställer kommunen vissa funktionskrav på alla nya anläggningar. Detta medför att olika typer av anläggningar kan vara lämpliga i olika delar av kommunen. För mer information om gällande funktionskrav kontakta Miljökontoret.

Energi

Ett övergripande mål för kommunens energiplanering är att lokala och regionala energitillgångar utgör basen för kommunens energiförsörjning. Kommunens mål och strategier för energiförsörjningen finns belysta i Energiplanen för Trosa kommun.

Närvärme

I Trosa tätort och Vagnhärad har bibränslebaserade närvärmesystem byggts. Detta har medfört att en stor andel av företagen, hyresbostäder och kommunala fastigheter har övergått till energisystem som försörjs med förnyelsebara energikällor.

Sol, vind och vatten

De flödande energikällorna (sol, vind och vatten) är relativt outnyttjade i Trosa kommun, men utgör energiformer som måste beaktas vid uppbyggnaden av ett ekologiskt hållbart energisystem. Dessa energikällor är i stora delar årstidsberoende och varierar mycket i lämplighet från plats till plats. Energikällorna får ofta ses som ett komplement och delar i ett energisystem.

Vindkraft

Regeringen har uppdragit åt länsstyrelserna att i samarbete med berörda kommuner redovisa

planeringsunderlag för utbyggnad av stora vindkraftsanläggningar. Uppdraget avser identifiering av sådana områden som kan underlätta omställning till ett ekologiskt hållbart samhälle. För Sörmlands län har ett område fastställts utanför Oxelösund. I dagsläget är inga etableringar aktuella i Trosa kommun.

Värmeuttag ur mark och vatten

Kommunen ställer sig i lämpliga lägen positiv till denna form av värmeuttag. Om du planerar att installera en värmepump för värmeuttag ur mark eller vatten måste dock anmälan göras till samhällsbyggnadskontoret.

Grus och bergkross

Länsstyrelsen arbetar för närvarande fram en försörjningsplan för grus och bergkross.

El

Elanvändningen är relativt hög i Trosa kommun vilket bl.a. beror på att en stor del av kommunens småhus fortfarande värms med direktverkande el. Andelen bostäder som värms med el kommer att minska allteftersom närvärmenäten byggs ut i tätorterna. Tätorterna är anslutna till elnätet via två fördelningsstationer varifrån sedan matning sker till de olika transformatorstationerna.

Master

Befintliga master finns redovisade på karta i avsnittet *Riskhänsyn och miljöstörningar*. Vid prövning av nya mobiltelefonmaster ska stor hänsyn tas till det aktuella områdets natur- och kulturvärden. Samutnyttjande av mobiltelefonmaster eftersträvas.

Avfall

Avfallshanteringen regleras av kommunens Renhållningsordning med Avfallsplan. Övergripande mål för kommunens avfallsplanering är att minimera uppkomsten av avfall, reducera dess farlighet och utveckla återvinning av material- och energiresurser i avfallet.

Hushållsavfall transporteras till Tveta avfallsanläggning i Södertälje kommun. Vid Korslöts avfallsanläggning ca tre km utanför Vagnhärad kan du lämna dina sorterade grovsopor samt miljöfarligt avfall i form av lösningsmedel, spillolja, färgrester, kvicksilveravfall, lysrör, bilbatterier, bekämpningsmedel och liknande. Anläggningen tar även emot avfall för återvinning t ex flisbart träavfall, metallskrot, förpackningar, trädgårdsavfall samt vitvaror, kylskåp och frysar.

Riskhänsyn och miljöstörningar

Risker och miljöstörningar av olika slag ska minimeras. Riskhänsyn ska tas i kommunens samhällsplanering.

Transport av farligt gods

Översiktsplanens förslag

Redovisning av riskområden och områden som är utsatta för olika miljöstörningar

Riskområden och områden som är utsatta för olika miljöstörningar redovisas i översiktsplanen och utgör viktiga underlag inför beslut om användning av mark- och vattenresurser. Riskområden och riskobjekt sammanställs i en databas.

Nya bostäder får i enlighet med Vägverkets rekommendationer inte uppföras närmare väg E4 än 150 m. Bestämmelsen gäller endast områden som inte är detaljplanelagda.

Förutsättningar

Allmänt

Insikten om den enskilda människans behov av kunskaper om och färdigheter i att klara av olika påfrestningar som kan inträffa har ökat. Samhället är skyldigt att medvetandegöra medborgarna om kända risker i samhället och att driva säkerhetsarbetet framåt.

Medvetenhet om risken är en förutsättning för att man ska uppfatta att det finns ett behov av att vidta några säkerhetsåtgärder. För att skapa en riskmedvetenhet måste myndigheter och företag medverka till att kommuninvånarna får tillgång till väl underbyggt och lättförståeligt underlag som tillåter den enskilde att själv kunna påverka vilka risker man vill utsätta sig för i sitt vardagliga liv.

Ett brett deltagande i riskhanteringsprocessen är en förutsättning för att inte risker ska falla bort och för att alla kända risker synliggörs i samhällsplaneringen.

Med risker avses potentiella hot mot människa, miljö eller egendom. Önskade händelser som kan, men inte nödvändigtvis kommer att, inträffa. Risker är ofta av människan skapade företeelser inom industrier, transportsystem, farliga ämnen, mm. Men även naturrisker förekommer; ras, skred, oväder, översvämning och liknande. Andra exempel på risker är; mänskligt beteende, epidemier, ett sårbart samhälle när det gäller el, värme, vatten och olika kommunikationsmedel. Generellt gäller att av de oönskade händelser som inträffar sker de flesta inom boende- och fritidssektorn. Bedömningen av vad som är en risk varierar stort mellan olika individer. I allmänhet bedömer man att okända risker är större än kända, att risker som kan medföra svåra konsekvenser är större än där följderna är mer hanterbara. De risker som man anser att man kan påverka upplevs som minst farliga.

Riskhanteringsprocessen

I takt med att kunskap om risker och riskanalystekniker utvecklas, ökar möjligheterna för myndigheterna att använda riskanalyser i samhällsplaneringen. Idag är det vanligt att man i kommunerna arbetar med övergripande och detaljerade analyser av kända samhällsrisker på flera olika nivåer och inom olika områden. Genom riskhanteringsarbetet fångas både kända och okända risker upp och bearbetas på ett systematiskt och strukturerat sätt. Människors uppfattning om hotet eller faran motsvarar dock inte alltid den verkliga risken och det är därför viktigt att myndigheter och företag beskriver riskbilden på ett så enkelt, korrekt och relevant sätt som möjligt.

I Trosa kommun bedrivs ett omfattande arbete kring krisberedskap och riskanalys. Olika typer av strategidokument ger riktlinjer för hur kommunen ska agera i en eventuell krissituation. Riskanalyser finns med i planarbetet som ett av många underlag. Vid samhällsplaneringen kan man med hjälp av riskanalyser avgöra om planförslagets risknivå är "tolerabel", "tolerabel med hänsyn till vidtagna riskreducerande åtgärder" eller "ej tolerabel". Vid exempelvis planering av bostadsområden och områden för handel eller industri kan de verksamheter som utgör risker för omgivningen placeras så att riskerna för människor och miljö reduceras eller elimineras.

Rekommendationer för riskhänsyn i samhällsplaneringen

- Riskbilden skall belysas tidigt i planärenden.
- Varje nyetablering skall prövas utifrån befintliga risker.
- Inom risk/skyddsområden skall särskild riskanalys genomföras för att utgöra underlag vid bedömningen av lämpligheten vid etablering eller exploatering.
- Vid nyetablering ska de rekommendationer som anges i rapporten "2000:01 - Riskhänsyn vid ny bebyggelse", Länsstyrelsen i Stockholms län, användas.

Risker och miljöproblem i Trosa kommun

I Trosa kommun har riskfrågorna uppmärksamats till följd av skredolyckan i Vagnhärad 1997. Översiktsplanen kan användas för att förebygga och minska risker av olika slag, t.ex. i samband med bebyggelseutveckling och ändrad markanvändning. Här nedan redovisas de viktigaste riskfrågorna inom kommunen.

Skredrisker

På uppdrag av Statens Räddningsverk har Statens geotekniska institut utfört en översiktlig kartering av stabilitets-förhållandena i bebyggda områden i Trosa kommun, *Skredriskkarteringen* (Räddningsverket, 1997-11-24)

I utredningen redovisas områden som ej kan klassas som tillfredställande stabila eller otillräckligt utredda områden. Detaljerad utredning rekommenderas för dessa områden. Ett antal områden utmed Trosaån detaljundersöks successivt varvid eventuella behov av förstärkningsåtgärder klargörs.

Översvämningsrisker

Räddningsverket har 2005-04-26 gjort en översiktlig översvämningskartering längs Trosaån. Kartläggningen är översiktlig och därmed begränsad till att gälla för övergripande insatsplanering

av räddnings-tjänstens arbete och som översiktligt underlag vid kommunens riskhantering och samhällsplanering. Denna kartering är en självklar del i kommunens översiktliga samhällsplanering. Trosa kommun arbetar aktivt med översvämningsfrågan och vilka konsekvenser ett höjt vattenstånd skulle kunna innebära, både på kort och på lång sikt.

Med tanke på de höjda havsnivåer som registrerats under senare år innebär översiktsplanen en skärpning gällande den så kallade plushöjden. Vid bygglovprövning och planläggning tillämpas numera en plushöjd på 1,4 m. Det innebär att golv inte får förläggas lägre än 1,4 m över nollplanet i Trosas lokala höjdsystem.

Förorenade områden

Naturvårdsverket har upprättat ett handlingsprogram för efterbehandling av förorenade områden. Denna förteckning av förorenade markområden används som ett självklart underlag i kommunens samhällsplanering. Karta över förorenad mark finns på kommunen. Kommunen arbetar aktivt med miljöundersökningar och åtgärdsprogram för Fänsåker, Tureholmsholmsviken och Syd Erikslund.

Farligt gods

Transporter av farligt gods förekommer främst på E4 och infartsvägarna till Vagnhärad och Trosa men även i viss utsträckning på järnvägen. Räddningsverkets Sverigeatlas med rekommenderade färdvägar för transport av farligt gods är vägledande för beslut. Enligt nämnda atlas är idag E4 liksom väg 224 primära transportleder medan väg 218 och 219 är redovisade som sekundära transportleder. Primära transportvägar avser ett lämpligt huvudvägnät för genomfartstrafik och bör användas så långt det är möjligt. Sekundära transportvägar är avsedda för lokala transporter till och från de primära transportlederna och bör inte användas för genomfartstrafik.

Tillståndspliktiga verksamheter

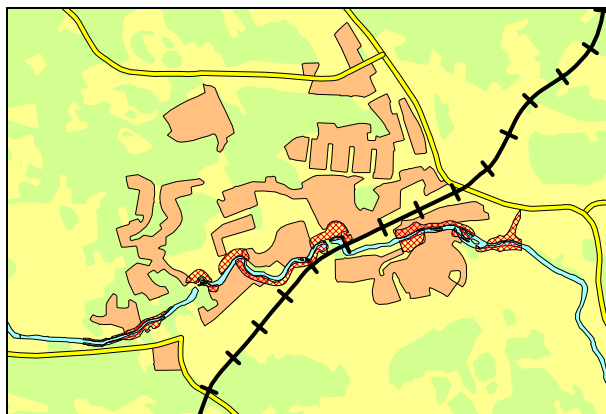
Inom kommunen finns verksamheter som är anmälnings- och tillståndspliktiga enligt Miljöbalken. Dessa står under miljöskyddstillsyn av kommunen respektive Länsstyrelsen.

Buller och vibrationer

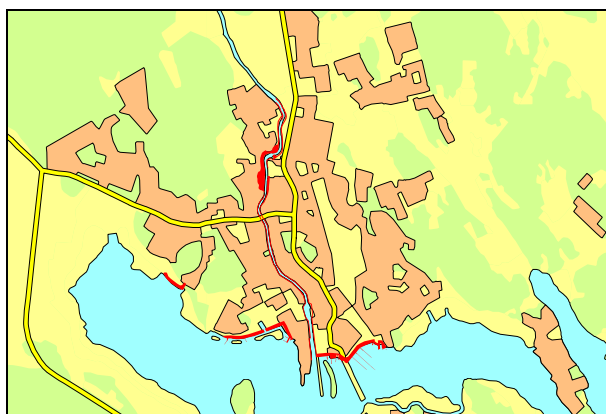
Bullerstörningar orsakas bland annat av trafik, skjutbanor, installationer i och på byggnader, buller från restauranger, verkstäder och industrier. I kommunen är bullerstörningar mest påtagliga längs väg E4. I enlighet med Vägverkets rekommendationer får bostäder inte uppföras närmare väg E4 än 150 m. Bullerzon för skjutbana redovisas på karta på följande sida. En annan bullerkälla är Askö skjut- och övningsområde.

Naturvårdsverkets riktvärde för en långsiktigt hållbar ljudnivå utomhus är 55 dBA (ekvivalent). Policyn *Buller och vibrationer från spårbunden linjetrafik* som gemensamt tagits fram av Banverket och Naturvårdsverket beaktas vid planeringen av ny bebyggelse i järnvägens närhet.

Områden som ej kan klassas som tillfredsställande stabila eller otillräckligt utredda områden (svarta områden). Obs. endast översiktskartor, ej exakta.

Vagnhärad

Trosa

I de fall ny bebyggelse lokaliseras i närhet till bullerkällor såsom väg eller järnväg ska bullerproblematiken särskilt belysas i detaljplaneprocessen.

Radon

Sveriges geologiska AB har utrett markradonsituationen i kommunen. En markradonkarta finns tillgänglig på kommunens samhällsbyggnadskontor. På kartan redovisas högriskområden, normalriskområden och lågriskområden. Kartans avgränsningar är inte tillräckligt säkra för att direkt kunna användas vid detaljplanering och inför bygglovprövning. Inför en sådan prövning bör alltid en bedömning av radonförhållandena göras.

Vid lokalisering av ny bebyggelse m.m. inom hög- och normalriskområden ska alltid markradonrisken beaktas. Högriskområdena redovisas på kartan nedan.

Vedeldning inom tätbebyggt område

Störningar till följd av småskalig vedeldning förekommer främst inom tätbebyggda områden. Utsläppen drabbar framför allt astmatiker och människor som lider av luftrörs- och andningsbesvär. Större delen av de nu aktuella utsläppen uppkommer som ett resultat av ofullständig förbränning i direkteldade vedpannor och s.k. kombipannor.

Det finns olika möjligheter att förbättra förbränningen så att utsläppen minskar. Installation av ackumulatortank tillsammans med lämplig eldningsteknik leder till att utsläppen kan minska.

Trosa innerstad

Trosa innerstad har en riksintressant och vacker trähusbebyggelse. Att skydda och vårda den kulturhistoriskt värdefulla miljön är av största intresse. En av förutsättningarna för att bebyggelsen ska kunna bevaras är att skydda den mot brand då en byggnad som förstörts till följd av brand aldrig kan ersättas. Det är väsentligt att trähusbebyggelsen omfattas av ett genomarbetat och säkert brandskydd som är anpassat till de aktuella riskerna och byggnadernas karaktär. Förslag på hur detta kan göras beskrivs i rapporten "Brandskydd i Trosa trähusbebyggelse" utgiven av Lunds tekniska högskola i samarbete med Trosa kommun.

Karta: Riskhänsyn och miljöstörningar

Skyddszoner

Skyddsområde kring skjutbanor

Teoretiskt beräknade störningsområden kring skjutbanorna har tagits fram. Vid bedömning av lämplighet av tillkommande bebyggelse inom dessa områden bör bullermätningar göras.

Vattentäkter, skyddsområden

Inom Trosa kommun finns två vattentäkter med skyddsområden; Trosa stads vattentäkt (Sörtuna) och Vagnhärads vattentäkt (Källvreten). En översyn av befintliga skyddsområden pågår. Skyddsområdena är indelade i en inre och en yttre zon med särskilda föreskrifter enligt beslut av Länsstyrelsen och Vattendomstolen.

Både Vagnhärads och Trosas vattentäkter berörs delvis av transporter av farligt gods. Gnestavägen gränsar till det yttre skyddsområdet för Vagnhärads vattentäkt. Länsväg 219 (Kustvägen) går över yttre skyddsområdet för Sörtuna vattentäkt.

Byggförbud utmed allmänna vägar

Generellt gäller byggförbud inom 12 m från vägområdet enligt 47 § Väglagen. Länsstyrelsen har sedan tidigare utvidgat byggförbudet till 50 m längs med väg E4 genom kommunen. I enlighet med Vägverkets förändrade rekommendationer får bostäder nu inte uppföras närmare väg E4 än 150 m. Bestämmelsen gäller endast områden som inte är detaljplanelagda.

Byggförbud kring kraftledningar

Med hänsyn till nedfallande kraftledningar anger starkströmsföreskrifterna (STEV-FS 1988:1) från Statens energiverk skyddsavstånd på upp till tio m för befintlig och planerad bebyggelse. Under senare år har riskerna med de elektromagnetiska fält som uppstår kring kraftledningar diskuterats. Utvecklade nationella mål och gränsvärden saknas dock fortfarande.

Askö skjut- och övningsområde

Askö skjut- och övningsområde är av riksintresse för totalförsvaret, den militära delen. Se kapitel *Riksintressen* för kartmaterial och kompletterande information. Försvarsmakten kommer att motsätta sig tillkommande bebyggelse i närheten av skjut- och övningsområdet för att skydda riksintresset för totalförsvaret. Vid eventuell tillkommande bebyggelse i närheten av Askö skjut- och övningsområde krävs bullermätningar.

Övrigt

På sikt kan den planerade befolkningsökningen påverka riskbilden i Trosa kommun. Ur ett räddningstjänstperspektiv måste planering ske med hänsyn till räddningstjänstens insatstider, möjlighet till snabb insats mm. Detta skulle kunna medföra att räddningstjänstorganisationen behöver förändras med hänsyn till fördelning av styrkor, placering av brandstation etc.

Mellankommunala intressen

I Plan- och bygglagen betonas att mellankommunala frågor ska vägas in i översiktsplanen. I detta avsnitt redovisas de områden och sektorsintressen som är särskilt angelägna att diskutera mellan kommunerna. Inom kust och skärgård, kommunikationer, vissa riksintressen och naturreservat pågår redan samarbete i olika former.

Kust- och skärgård

Trosa kommun deltar tillsammans med intressenter från skärgården, länets övriga kustkommuner, Länsstyrelsen i Södermanlands län och Landstinget i arbetet med att skapa förutsättningar för bildandet av en skärgårdsstiftelse. I övrigt arbetar kommunen aktivt för att stärka Källvik, Trosa kommuns viktigaste landfäste.

Vattenfrågor

Trosaåns avrinningsområde berör Strängnäs, Gnesta, Södertälje och Trosa kommuner. Samverkan om vattenvården inom avrinningsområdet är under utveckling. Trosa kommun är också medlem i Svealands vattenvårdsförbund.

Kommunikationer

Planering av nya större vägar och järnvägar berör ofta flera kommuner och kräver samarbete över kommungränserna. Ett exempel är järnvägsprojektet Ostlänken. Diskussioner om alternativa bansträckningar förs bl.a. med berörda kommuner och statliga verk. För mer information hänvisas till kapitlet *Kommunikationer*.

Avfallshantering mm

Trosa kommun använder sig av Tveta avfallsanläggning i Södertälje för kommunens hushållsavfall. Rötgasanläggningen på Nynäs är ett annat mellankommunalt projekt.

Riksintressen, naturreservat m.m.

Vissa riksintresseområden berör även angränsande kommuner, t.ex. Nynäs (Nyköping), Tullgarn (Södertälje), Askö skjut- och övningsområde (Nynäshamn) och kustzonen (Nyköping och Södertälje).

TÄTORTERNA OCH LANDSBYGDEN

Trosa stad

Kvaliteter att bevara och utveckla

Den småskaliga och vackra trästadsbebyggelsen präglar Trosa som har utvecklats från fiskeläge, hantverksstad och havsbadort till handelsstad. Stadskärnan på ömse sidor om stadens pulsåder Trosaån med kåkstaden och sekelskifteshusens snickarglädje är en riksintressant småstadsmiljö.

Trosa är också en omtyckt och välbesökt sommar- och turiststad. Här finns småstadens torghandel och här finns båtliv. Trosas gästhamn utgör en anhalt för många båtturister. Där Vagnhärad har järnvägen och närheten till motorväg, har Trosa närheten till den vackra sörmländska skärgården och båtarnas farleder. Entrén vattenledes är således viktig för upplevelsen av staden.

Bebyggelse längs Östra Långgatan

Till Trosas identitet och styrkor hör i bl.a.;

- Trosa stadskärna, vacker stadsmiljö
- Ån med åpromenaderna
- Vattnet
- Sommaridyllen
- Vacker landskapsbild
- Bebyggelsens mångfald
- Småskalighet
- Attraktiva, lättillgängliga grönområden
- Mångfaldigt företagande
- Skärgården

Trosas struktur

Bebyggelsen har vuxit upp kring ån som utgör en central del i samhället och där flera broar förbinder områdenas båda sidor. Ådavägen och Högbergsgatan avgränsar den gamla staden och bostadsområdena öster om centrum.

Västerljungsvägen och Smäckbrogatan delar av bostadsområdena väster om centrum och Stensundsvägen delar av Tomtaklintområdet från de äldre delarna öster om centrum.

Utveckling

Staden utanför stadskärnan har utvidgat sig med olika bostadsområden som huvudsakligen består av villor. De äldsta är sekelskifteshusen på Östermalm och Ekensbergsområdet. Det var dock först under 1960-talet som en mera omfattande utbyggnad inleddes. Den kulminerade under 1970-talet med områdena Trosalund, Ekensberg, Karlsborg, Nyängen och Tomtaklint. Även nya villor tillkom i de äldre områdena. Mellan åren 1960-1980 nästan tredubblades befolkningen i Trosa. Under 2000-talet har byggnationen åter satt fart med ny exploatering på bland annat Bäckens gårde, Rökeritomten, vid Nyängen, Skärgårdsängen och i kvarteret Teologen.

Trosa har varit populärt som semesterort under hela 1900-talet och detta har lett till förhållandevis många fritidshusområden i eller i direkt anslutning till staden. Fritidshusområdena ligger som ett band runt Trosa med Västra Fän i väster, Åda fritidsområde i norr, Långnäs, Långnäsudd och Stensunds fritidshusområde i öster och Öbolandet i söder. Närheten till staden medför att områdena blir ett alternativ till nya bostadsområden och det pågår en fortgående omvandling av fritidshus till helårsbostäder i samtliga dessa områden. Vissa av områdena ses redan idag som stadsdelar i Trosa snarare än traditionella fritidshusområden. Den utvecklingen tros fortsätta accelerera under den aktuella planperioden.

Fornlämningar och kulturhistoriska värden

Trosa stadskärna som utgör den äldsta delen av staden, har klassats som kulturmiljö av riksintresse. Inom detta område finns byggnader som klassats som kulturhistoriskt intressanta, bland annat byggnadsminnena Rönnebo och Garvaregården. Inom riksintresseområdet finns ett avgränsat fornlämningsområde med kulturlager vilka härrör från medeltidsstaden Trosa (1570 benämnt Åmynnet). Inom fornlämningsområdet krävs tillstånd enligt Kulturminneslagen för alla markarbeten.

Strax väster om Trosa ligger Tureholms slott som är klassat som byggnadsminne och även är av riksintresse för kulturmiljövården.

Förutsättningar som påverkar tätortens utveckling

Sedan gällande översiktsplan antogs har vissa förutsättningar för Trosas fysiska utveckling delvis förändrats. De viktigaste nya förutsättningarna beskrivs nedan.

Exploateringstryck

Exploateringstrycket på Trosa stad har ökat kraftigt. Detta ställer dels krav på en omsorgsfull planering, men även på planmässig framförhållning så att nya attraktiva boendeområden kan komma till. Arbetet med Trosa kommuns nya översiktsplan är bland annat ett resultat av detta exploateringstryck.

Befolkningstillväxt och lokalbehov

Befolkningen har ökat och fortsätter i linje med översiktsplanens ambitioner att växa relativt kraftigt. Med tanke på att dessa förändringar i befolkning får stora konsekvenser på såväl barnomsorgens som skolans verksamheter är det angeläget att studera det framtida lokalbehovet inom ramen för detta översiktsplanearbete.

Husbåtar

Flera intressenter har sedan förra översiktsplanen antogs visat intresse av att lokalisera husbåtar i närheten av Trosa. Samhällsbyggnadsnämnden har beslutat att denna fråga ska integreras i översiktsplanearbetet.

Värdefulla naturområden

Med hänsyn till exploateringstrycket på Trosa stad samt ett antal prioriterade grönområdets höga naturvärden och betydelse som tätortsnära rekreatiomsområden, föreslås i Översiktsplan 2006 att dessa områden reserveras för detta ändamål.

Omvandling av tätortsnära fritidshusområden

Andelen helårsboende i de tätortsnära fritidshusområdena (Västra Fän, Åda, Öbolandet, Långnäs, Stensund, Krymla och Lagnövikén) har ökat kontinuerligt under de senaste åren, i vissa fall trots förhållandevis begränsade bygggrätter. Redan idag pågår formellt omvandlingsarbete i flera av dessa områden och under den aktuella planperioden är det troligt att fler områden kommer att ta samma steg och på sikt utvecklas till nya stadsdelar i Trosa. I vissa fall kan kompletterande bebyggelse även bli aktuell. Omvandlingen förutsätter oftast bättre vatten- och avloppslösningar, bättre vägstandard och tillgång till service. Nya detaljplaner behöver då tas fram.

Trosa kommun ser omvandlingen av de tätortsnära fritidshusområdena som en viktig del i Trosas expansion och ställer sig således positiv till en sådan utveckling i aktuella områden.

Utgångspunkter och mål för tätortens utveckling

- Trosas karaktär av småstadsideyll bevaras
- Utbyggnad med attraktiva nya boendemiljöer
- Stor hänsyn till värdefulla natur- och kulturmiljöer
- Reservera strategiskt värdefull mark
- Bevara prioriterade grönområden
- Bevara och om möjligt förbättra tillgängligheten till stränderna
- Utveckling av befintlig bebyggelse, bl.a. fritidshusområden
- Nyttjande av befintliga investeringar i infrastruktur och bebyggelse
- Viss förtätning i centrala delar av tätorten
- Återanvändning av mark
- Om möjligt integrera bostäder och verksamheter

Förslag till markanvändning

I planförslaget redovisas områden där förändringar av markens användning planeras och områden med särskilda bevarandeintressen. Det är viktigt att observera att redovisade gränser för olika typer av framtida markanvändning är ungefärliga. Det är först i en eventuell detaljplaneprocess som en mer detaljerad avgränsning av exempelvis ett utbyggnadsområde kan göras. I de områden där redovisning av markens användning inte anges, förutsätts att nuvarande mark- och vattenanvändning fortgår.

Användningen av mark- och vattenområden har delats in i:

Nya boendeområden

Områden huvudsakligen för bostadsändamål. Integrering med icke störande verksamheter bör tillåtas.

Nya arbetsområden

Områden för verksamheter som är olämpliga att integrera med bostäder.

Strategiskt viktig mark/utredningsområden

Områden som är strategiskt viktiga för olika ändamål samt områden där förändringsintresse föreligger.

Trygghetsboende

Område markeras för trygghetsboende för att säkerställa ett ökat behov av olika former av boende för äldre.

Utvecklingsriktning

Översiktsplanen visar på de huvudsakliga riktningar (tre) som eventuellt tillkommande bebyggelse i första hand bör sträva mot. Motiven till valda utvecklingsriktningar redovisas i avsnittet *Nya boendeområden*.

Framtida förbifart

Ett övergripande förslag till förbifart mellan Ådavägen och Västerljungsvägen pekas ut. Här är det dock viktigt att poängtera att pilarna på kartan är att se som en symbolisk markering rörande ett trafikproblem som på sikt måste lösas. När det blir aktuellt att mer konkret hantera frågan kommer även andra nybyggnadsalternativ samt utbyggnad/komplettering av befintliga vägar att analyseras och värderas.

Husbåtar

Översiktsplanen pekar ut en tänkbar lokalisering för husbåtar som liksom andra boendeformer redovisas på plankartan.

Prioriterade grönområden

Att bibehålla och utveckla prioriterade grönstrukturer för rekreation och naturupplevelser är mycket viktigt för planeringen av kommunen, särskilt med tanke på att efterfrågan på strandnära boende ökar exploateringen på känsliga områden. I takt med det måste också skyddet för de naturområden som inte ska bebyggas, förbli starkt. I linje med detta finns i översiktsplanen prioriterad grönstruktur utpekad. Dessa områden kan variera i framkomlighet och art eftersom de har betydelse för såväl människors rekreationsmöjligheter som djurs och växters överlevnadsmöjligheter, där tillgång till naturliga miljöer är avgörande. De skogsområden som pekas ut som prioriterad grönstruktur och som brukas för skogsbruk, kommer även framledes att fungera som sådana. Utpekandet kommer i sig inte att påverka möjligheterna att bedriva normalt skogsbruk.

Befintliga bebyggelsemiljöer

Här redovisas hur utveckling kan ske inom befintliga bebyggelsemiljöer.

Karta: Markanvändning Trosa

Nya boendeområden

Totalt redovisas tänkbara ytor för nya boendeområden med sammanlagt ca 600 bostäder. Nya boendeområden är till stor del lokaliserade i östra och norra delen av Trosa. En av de viktigare grunderna bakom denna strategi är möjligheterna till god trafikförsörjning såväl kollektivt som enskilt. Smäckbrogatan föranleder redan idag vissa trafikstörningar varför ny bebyggelse, till dess annan trafiklösning till västra Trosa är ordnad, huvudsakligen lokaliseras i andra delar. Intentionen är också att eventuellt tillkommande bebyggelse ska bilda del i en stadsstruktur som är fördelaktig såväl ekonomiskt som ekologiskt. Målsättningen med den förhållandevis kraftiga utvecklingen på östra sidan av Trosa är utöver att skapa attraktiva boendemiljöer att på ett fördelaktigt sätt skapa förutsättningar för att Stensund och Krymla på ett tydligare sätt än idag blir en integrerad del i staden.

Utöver dessa områden kan ytterligare helårsbostäder tillkomma framför allt i Stensund/Krymla, på Öbolandet och i Åda genom en successiv omvandling av fritidsbebyggelsen.

Nya bostäder kan även tillkomma genom förtätningar inom redan bebyggda fastigheter och i vissa av de områden som har redovisats som strategiskt värdefull mark.

Åda Backar

Området är beläget norr om Trosa och gränsar i väster till Åda fritidshusområde. De områden som avses bebyggas utgörs av skogsmark/naturmark. Terrängen består av skogsbevuxna höjder i anslutning till åkermark. Området är till delar nyligen gallrat, avverkat, samt nyplanterat.

Bebyggelsen planeras som kopplade enfamiljshus i tre grupper om vardera 25-35 hus. Bebyggelsen sker i 1-2 plan med inslag av såväl souterräng- som planmarksbebyggelse, beroende på markförhållanden.

Biltrafik till och från området sker via Stensundsvägen, som är mest lämpad för tillkommande trafik, och vars högre standard och hastighetsbegränsning ger kortaste restiden med bil in till Trosa. Vägen genom Åda fritidsområde som leder till väg 218 skall även fortsättningsvis vara lokalväg för fritidsområdet och fungera som cykel- och gångväg för den nya bebyggelsen. Gång- och cykelväg planeras anläggas mellan Åda fritidshusområde och det nya boendeområdet vid Bråta torp.

Motiv till bebyggelse

Området är attraktivt beläget i utkanten av Åda fritidsområde, med gång- och cykelavstånd till såväl golfbana som Anderviken med småbåtshamn. Förslaget tros kunna fungera som en motor för utvecklingen av Åda fritidshusområde.

Bråta torp

Området ligger norr om Tomtaklintonområdet och består av öppen jordbruksmark med inslag av lövklädda dungar och ansluter i öster till Natura 2000-området Tomtaklinskogen. Området har en naturlig avgränsning mot omgivande höjdparter. Karaktären på området och dess läge gör det lämpligt att i första hand inrikta tilltänkt byggnation mot enbostadshus. För att uppnå variation i området kan dock även andra bebyggelseformer komma att prövas i anslutning till befintlig bebyggelse i Tomtaklint.

Tillfart föreslås huvudsakligen ske från befintlig väg via Bråtagatan. Eventuellt kan en del av området försörjas via Fodergången. Då passagen mellan Skärlagsskolan och befintlig bebyggelse är trång bör detta närmare studeras i kommande detaljplanearbete. Även koppling till det angränsande Natura 2000-området ska ges särskilt utrymme i det kommande planarbetet, då prövning enligt Miljöbalken 7 kap. 28 § kan bli aktuellt. Exploatering får inte skada Natura 2000-områdets värden, varken direkt eller indirekt.

Motiv till bebyggelse

Det natursköna läget skapar förutsättningar för en attraktiv bebyggelsemiljö i anslutning till redan existerande bebyggelse och teknisk infrastruktur. Trafiksituationen måste dock ses över närmare i samband med detaljplanläggningen.

Skjuvkärr

Skjuvkärr är ett av de större nya boendeområdena som finns utpekade i Översiktsplan 2006. Området är beläget öster om Tomtaklint och består till största delen av ängsmark men i öster finns inslag av glesare blandskog. Den planerade bebyggelsen inriktas i första hand mot enbostadshusbebyggelse och avses ges en luftig gestaltning med förhållandevis stora tomter. Syftet med denna utbyggnadsprincip är att bevara den gröna karaktären i området.

Området trafikförsörjs från Stensundsvägen. Kopplingen till expansionsområdet Västra Krymla och samspelet med omkringliggande grönstruktur bör särskilt belysas i det fortsatta planarbetet. Även koppling till det angränsande Natura 2000-området ska ges särskilt utrymme i det kommande planarbetet, då prövning enligt Miljöbalken 7 kap. 28 § kan bli aktuellt. Exploatering får inte skada Natura 2000-områdets värden, varken direkt eller indirekt.

Motiv till bebyggelse

I en strävan att inkludera Långnäs och Stensund i Trosas tätortsstruktur är detta utbyggnadsområde ett viktigt steg på vägen. Att det är attraktivt beläget, i ortens randzon och med direkt närhet till Tomtaklinskogen förstärker ytterligare området som ett lämpligt tillväxtområde. Närheten till offentlig service gör området extra intressant.

Västra Krymla

Västra Krymla är till ytan det största nya boendeområdet som pekas ut i Trosa tätort inom ramen för Översiktsplan 2006. Området ligger mellan Krymla och Stensundsvägen och består huvudsakligen av relativt flack skogsmark. I områdets södra del ökar kuperingen och detaljstudier får visa vilka delar som är lämpliga för ny bebyggelse. Den planerade bebyggelsen inriktas i första hand mot enfamiljshus och avses ges en luftig gestaltning med förhållandevis stora tomter. Syftet med denna utbyggnadsprincip är att bevara den gröna karaktären i området.

Trafikförsörjning beräknas huvudsakligen ske från Stensundsvägen. Området är dock i sig själv så pass stort att gatustrukturen inom området särskilt bör belysas och utredas i ett eventuellt kommande planprogram. Kopplingen till expansionsområdet Skjuvkärr bör särskilt belysas i det fortsatta planarbetet. Västra Krymla gränsar i sin helhet till prioriterad grönstruktur varför rekreatiionsstråk och värdefulla kärnområden bör ges särskild tyngd i det fortsatta planarbetet.

Motiv till bebyggelse

I en strävan att inkludera Långnäs och Stensund i Trosas tätortsstruktur är detta utbyggnadsområde ett viktigt steg på vägen. Närheten till natur och i viss mån även offentlig service gör området extra intressant.

Rådmansbackarna

Vid infarten längs Ådavägen in mot Trosa föreslås ett nytt, relativt stort boendeområde. Innan eventuell detaljplanläggning kan komma till stånd måste projekteringen av Trosas nya avloppsreningsverk slutföras. Konsekvenserna av ny bostadsbebyggelse i relativ närhet till verket måste särskilt hanteras och belysas.

Motiv till bebyggelse

Områdets läge vid infarten till Trosa är praktiskt på flera sätt. Inte minst gäller detta transport- och kommunikationsläget men även den relativa närheten till service. Bebyggelsen föreslås placeras på sluttningen i sydväst läge. Vattenkontakten som Trosaån kan erbjuda ses som mycket positiv. Bebyggelsen skapar också förutsättningar för att skapa en trevligare och mer attraktiv infart till Trosa. Höga krav bör således ställas på områdets estetiska värden. Detta gäller såväl bebyggelse som grönytor men även byggnadernas placering är avgörande.

Tomtaäng

Området är på flera sätt strategiskt beläget. Närheten till service, god teknisk försörjning och det geografiska läget i en av Trosas tänkta utvecklingsriktningar gör det lämpligt för exploatering. Med tanke på dess relativt centrala läge och närheten till Tomtaklinskolan föreslås framtida studier

inriktas på en blandning av boende och offentlig service, exempelvis expansion av skolan, ny förskola etc.

Motiv till bebyggelse

Se Skjuvkärr ovan.

Vagnhärads-Djupvik

Föreslagen bebyggelse ligger i anslutning till Stensund, vid Djupviksvägens slut. Ett mindre naturområde kommer att tas i anspråk men genom att spara den södra delen av den aktuella kullen kommer merparten av värdena att bestå. Området kan inrymma ca 15 tomter lämpliga för småhusbebyggelse. Tänkt exploatering förutsätter att strandskyddet släcks.

Trafikförsörjning ska ske längs Djupviksvägen, som i vissa delar kan få ny sträckning.

Motiv till bebyggelse

Trosa kommun eftersträvar att kunna erbjuda ett så diversifierat bostadsbestånd som möjligt. Detta havsnära läge tillför ytterligare en kategori till ett redan mångfacetterat utbud.

Sjölundavägen

Småhusbebyggelse föreslås på södra sidan om Sjölundavägen. Tänkta exploatering förutsätter att strandskyddet släcks.

Motiv till bebyggelse

Vattenkontakt, läge relativt nära Trosa centralort men ändå enskilt då närliggande hus är belägna högt ovanför eventuellt tillkommande bebyggelse, vilket skapar förutsättningar för en mycket attraktiv bebyggelsemiljö. Ur ett samhälleligt perspektiv är förslaget också positivt. Det möjliggör att ytterligare en sträcka av stranden kan göras tillgänglig för allmänheten genom anläggning av promenadstråk. Detta föreslås ingå som förutsättning för exploatering.

Skogsstigen

Skogsstigen är ett nytt bostadsområde med cirka 30 småhus i Trosa stads östra delar. Den nya bebyggelsen skall anpassas till naturförutsättningarna och endast små ingrepp skall göras i vegetation och topografi. Bebyggelsen skall placeras varsamt i terrängen och dess utformning skall ge en sammanhållen helhetsverkan.

Motiv till bebyggelse

I en strävan att på lång sikt inkludera Långnäs och Stensund i Trosas tätortsstruktur är detta naturnära, förhållandevis centrala och attraktiva läge ett tydligt steg på vägen.

Världens Ände 1

Världens Ände 1 (befintlig reningsverkstomt) utgör en värdefull markresurs för framtiden. När reningsverket flyttas, frigörs en markresurs som är strategiskt belägen centralt i Trosa, vid brofästet till Öbolandet. Området kan bli betydelsefullt för t.ex. bostäder, handel och service i ett läge nära Långnäs och Öbolandet vilka successivt får en större andel helårsboende. Här ges möjlighet att vidga den småskaliga stadsmiljö som är Trosas signum och i linje med översiktsplanen förstärka allmänhetens tillgänglighet till tätortsnära strandområden. I mångt och mycket är visionen att Stadsfjärdens strandlinje ska bli en självklar del i den bebyggda miljön, en del i det offentliga rummet och tydligare än idag fungera som invånarnas gemensamma tillgång. Tänkta exploatering kan i vissa delar förutsätta att strandskyddet släcks. Visionsarbete rörande det aktuella området kommer att inledas under 2005-2006. Projektets stora utmaning ligger i att skapa nya stadsmiljöer där delvis skilda intressen kan samverka och tillsammans skapa en stimulerande miljö. Kombinationen av verksamheter, boende och offentliga rum borgar för ett levande samhälle. Miljön ska ansluta till och utveckla idyllen Trosa och samtidigt vara en dynamisk miljö i samklang med historien.

Motiv till bebyggelse

Området är mycket intressant p.g.a. dess centrala och vattennära läge.

Svartviksäng

Området ligger på norra delen av Öbolandet, strax söder om Trosa centrum. Längs västra delen föreslås 20-25 villor/parhus.

Motiv till bebyggelse

Redan i Översiktsplan 2000 utpekades Öbolandet som en av Trosas nya stadsdelar. Detta projekt är ett led i att än tydligare integrera Öbolandet som en del i Trosa stad.

Edanö backe

På norra delen av Öbolandet, strax söder om Edanö festplats, ligger ett område väl lämpat för en förhållandevis tät radhusbebyggelse om ca 20-25 enheter. Exploaterings omfattning och utbredning föreslås ske på ett sådant sätt att gångstråk tillskapas mellan bebyggelsen och vattnet samt att Edanö festplats och dess höga ekologiska värden bevaras.

Motiv till bebyggelse

Området är osedvanligt attraktivt beläget med tydlig vattenkontakt. Frånsett att möjliggöra ett attraktivt boende finns möjligheter att bebyggelsen kan innebära en viktig del i en visuellt ännu attraktivare stadsfjärd.

Strömmingsberget

Området ligger i nordvästra delen av Öbolandet och föreslås kompletteras med 3-4 tomter för enbostadshus. Inom ramen för den tänkta exploateringen ska nytt gångstråk mellan bebyggelsen och vattnet tillskapas och på så vis öka allmänhetens tillgänglighet till området.

Motiv till bebyggelse

Se Svartviksäng.

Teologen/Mejseln

I anslutning till existerande bebyggelse väster om Tomtaklintgatan pågår en etappindeldad byggnation av ett boendeområde inriktat på flerbostadsbebyggelse. Lägenheterna byggs i form av radhus och fyrbostadshus.

I anslutning till den omfattande byggnationen i kvarteret Teologen föreslås även ny bebyggelse i kvarteret Mejseln. Bebyggelsen bör ges stadskaraktär i två våningar anpassad till kvarteret Teologen. Ut mot Industrigatan kan det även bli aktuellt att pröva möjligheten att etablera handel och lättare verksamheter. Närheten till verksamhetsområdet och dess utveckling bör ges särskilt utrymme i detaljplanarbetet.

Motiv till bebyggelse

Området är väl beläget intill existerande infrastruktur och kan vid en god utformning höja områdets estetiska värden. Den tänkta bebyggelsen passar väl in i existerande bebyggelsemönster och stämmer väl överens med översiktsplanens intention att i första hand rikta tillkommande bebyggelse till ortens östra och norra del. I samband med exploateringen kommer Verktygsgatans förlängning att realiseras vilket kommer att leda till en kraftigt förbättrad trafikförsörjning av den nordöstra delen av Trosa tätort.

Ekensbergsgatan - Gustavsbergsgatan

Området ligger norr om Skärlagsvallen och är detaljplanlagt som parkmark. I södra delen av området föreslås en grönyta sparas.

Motiv till bebyggelse

Området är centralt beläget i orten med god tillgång till service, kommunikationer och till viss del

även grönytor. Förslaget innebär ianspråktagande av grönytor men genom att lämna ett område fritt från bebyggelse i söder samt en grön kil genom bebyggelseområdet finns förutsättningar att bibehålla/förstärka de gröna värdena i området.

Östermalmsvägen - Allégatan

Området avses bebyggas med ett mindre antal småhus inriktade på seniorboende.

Motiv till bebyggelse

Området är intressant p.g.a. dess centrala och vattennära läge.

Trygghetsboende

Väster om Trosagården

Ytterligare ett område för trygghetsboende är utpekad väster om Trosagården. Närheten till Trosagården kan skapa unika samordningsmöjligheter.

Öster om vårdcentralen

Området ligger direkt öster om vårdcentralen. Området är markerat för trygghetsboende för att fylla ett ökat behov av olika former av boende för äldre. Närheten till vårdcentralen kan skapa unika samordningsmöjligheter.

Strategiskt värdefull mark/Utreddningsområden

Åda fritidshusområde

Åda fritidshusområde har historiskt i huvudsak varit ett fritidshusområde. I takt med den fortgående permanentningsprocessen i området är idag en viss del av fastigheterna befolkade av fastboende och får allt mer karaktären av en stadsdel till Trosa. Teknisk infrastruktur i form av vägar, vatten- och avloppssystem m.m. är dock inte anpassade för de förändrade förutsättningarna. I takt med en fortgående utveckling mot fler åretruntboende anser kommunen det nödvändigt att ta ett helhetsgrepp över området för att finna lösningar på de stora infrastrukturella frågorna i området. I samma studie/plan bör bygggrätt, möjligheter till kompletterande bebyggelse och omfattningen av rekreationsområden, natur etc. studeras. Även koppling till det närliggande Natura 2000-området ska ges särskilt utrymme i det kommande planarbetet, då prövning enligt Miljöbalken 7 kap. 28 § kan bli aktuellt. Exploateringar får inte skada Natura 2000-områdets värden.

Östra Stadsfjärden

I centrala Trosa, vid havet, finns ett område (Världens Ände 1) som friläggs när stadens reningsverk ersätts med ett nytt på annan plats. Fastigheten utgör tillsammans med det spännande fritidshusområdet Öbolandet och kuststräckan ut mot Långnäs det omvandlingsområde som omringar Östra Stadsfjärden. Här ges möjlighet att vidga den småskaliga stadsmiljö som är Trosas signum och i linje med gällande översiktsplan förstärka allmänhetens tillgänglighet till tätortsnära strandområden. I mångt och mycket är visionen att Stadsfjärdens strandlinje ska bli en självklar del i den bebyggda miljön, en del i det offentliga rummet och tydligare än idag fungera som invånarnas gemensamma tillgång. För att lyckas med det krävs mer än bara nya bostadsområden vid vattnet. Möjligheten att kunna leva och verka vid vattnet är visserligen en central ingrediens men det är också viktigt att näringsidkare ges utrymme i den här sortens tillväxtområde.

Projektets stora utmaning ligger i att skapa nya stadsmiljöer där delvis skilda intressen kan samverka och tillsammans skapa en stimulerande miljö. Kombinationen av verksamheter, boende och offentliga rum borgar för ett levande samhälle. Miljön ska ansluta till och utveckla idyllen Trosa och samtidigt vara en dynamisk miljö i samklang med historien.

Vattenperspektivet är viktigt ur flera aspekter, inte bara hur det upplevs från land utan även omvänt, dvs. hur staden upplevs från vattnet. Trosa lever på sitt vatten och ny bebyggelse i ett område av denna typ bör koppla an till vattnet med rikliga möjligheter till allmänhetens tillgänglighet. I detta projekt ingår även att förstärka kopplingen till vattnet på så sätt att det i vissa delar utbredda vassbältet tas bort till förmån för en öppen vattenspegel. Arbetet med att identifiera

vilka områden som ska vara vassfria gäller även Östra Stadsfjärden.

Snöholmen

Trosas kanske största styrka är närheten till vattnet. Snöholmens läge mitt i den västra Stadsfjärden gör det således särskilt intressant. Kan Snöholmen på sikt fungera som Stadsfjärdens nav för såväl besökare som bofasta? Är detta möjligt med hänsyn till de naturvetenskapliga värden som finns på ön? Snöholmens utvecklingsmöjligheter kan med fördel studeras som del i ett större sammanhang; en attraktivare och mer inbjudande Stadsfjärd.

Södra Öbolandet

Det under år 2003 framtagna planprogrammet för Öbolandet tydliggör de trafikrelaterade olägenheterna med campingplatsens nuvarande placering och ifrågasätter om nuvarande lokalisering är lämplig ur ett längre perspektiv. Om campingplatsen flyttas till annat läge friläggs mark som kan användas för helårsutnyttjande, exempelvis ny bebyggelse. Campingplatsen kan dock endast flyttas om ett nytt läge för campingen kan hittas och under förutsättning att Trosa Havsbad är kvar i nuvarande läge och utformning. Skulle campingplatsen ersättas med bebyggelse så erfordras bästa möjliga förslag till utformning av denna nya skärgårdsbebyggelse.

Ängsvägen

Området är obebyggt och beläget mellan Ängsvägen och Långnäs gård. Det har tidigare varit aktuellt avseende en mindre komplettering av bostäder. Med hänsyn tagen till osäkerheten kring utvecklingen av Långnäs gård markeras ytan som strategisk mark, dvs. ett område som ytterligare behöver analyseras innan slutligt beslut avseende framtida markanvändning tas.

Husbåtar

Översiktsplanegruppen gavs under 2005 i uppdrag att ta fram förslag till möjliga platser för lokalisering av husbåtar. I samrådsversionen av översiktsplanen redovisades fyra tänkbara platser som utifrån ett antal parametrar såsom landskapsbild, teknisk försörjning, närhet till Trosa, natur- och friluftsvärden och tillgängliga ytor ansågs möjliga. Utifrån de synpunkter som kom in under samrådet har tre lokaliseringar tagits bort och arbetet kommer framlämnas att inriktas mot en etablering i den inre delen av Västra Stadsfjärden (se plankartan). En etablering i detta läge möjliggör dels en spännande boendeform i ett attraktivt läge men kan i sig själv också höja områdets värden även för tillfälliga besökare.

Kommande detaljplanearbete

Trots att det är oklart om husbåten kan betraktas som en byggnad i jordabalkens mening eller enligt skattelagstiftningen anser Trosa kommun att kommande etablering likt vanlig byggnation måste regleras i detaljplan. Då de husbåtar som i olika skeden varit aktuella för Trosa kan anses handla om byggen som skall finnas stadigvarande i stadsmiljöer är kommunens bedömning att de bör räknas som byggnader enligt jordabalken. Således kräver eventuellt uppförande av bostäder på vatten detaljplanläggning. Detta är angeläget bland annat för att man med tydlighet ska kunna reglera och styra frågor rörande teknisk försörjning, strandskydd, säkerhet, brandskydd, utformning, muddringsåtgärder etc. Detaljplanen ska också hantera frågan om upplåtelseform som beroende på husbåtens juridiska status är mer komplex än vid bebyggelse på land.

Inom ramen för detaljplanearbetet ska estetiska värden och anpassningen till den befintliga miljön ges stort utrymme och stora krav bör ställas på gestaltning av husbåtarna för att skapa en vacker och ändamålsenlig skärgårdsmiljö som kan passa i Trosa.

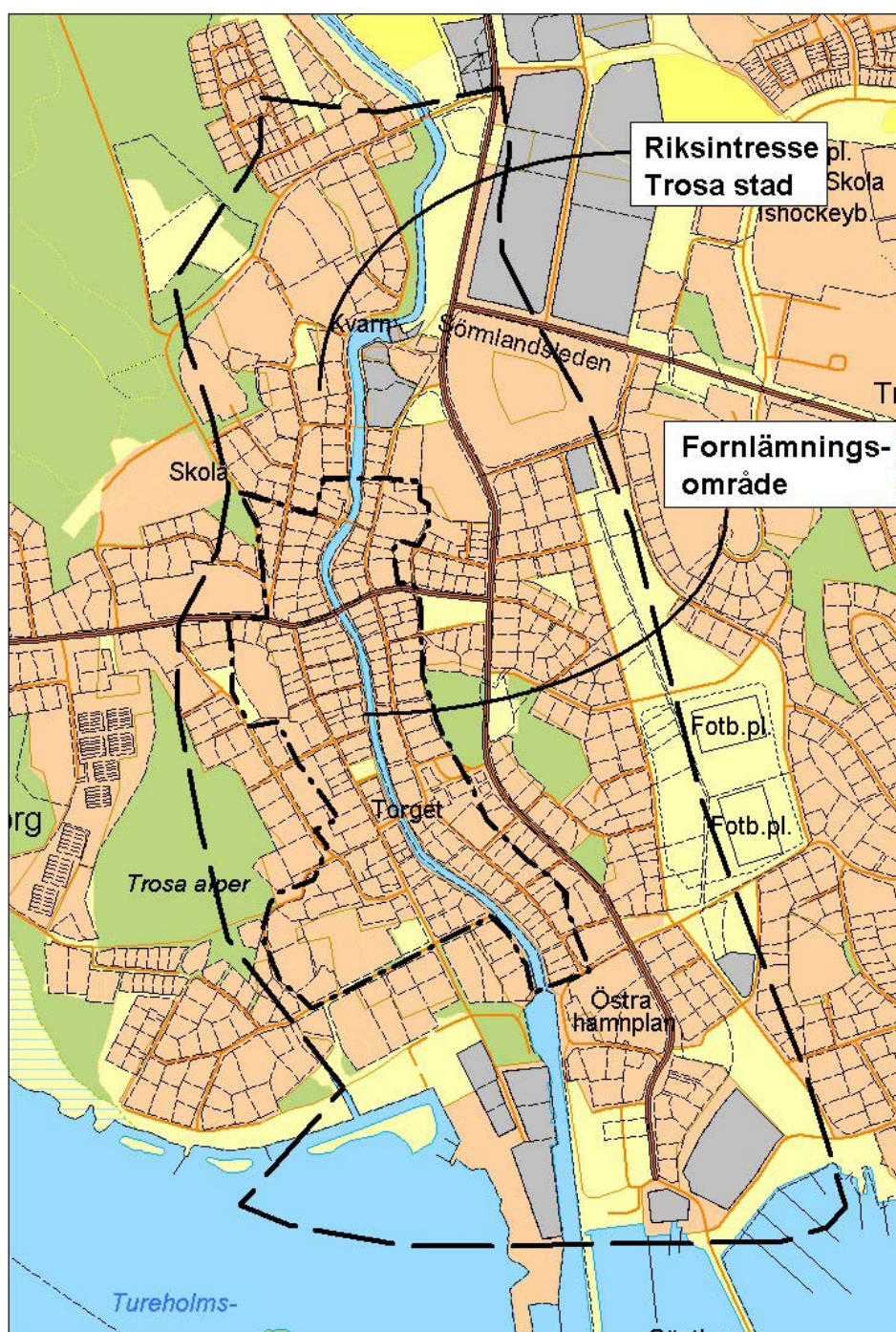
Befintliga stadsdelar och bebyggelsemiljöer

Trosa stadskärna

Trosa stadskärna är av riksintresse för kulturmiljövården. Vid förändringar som t.ex. om- och nybyggnader i den unika småstadsmiljön är det viktigt att alla förändringar utförs med varsamhet. Genom att ytterligare belysa frågan och förankra intresset av bevarande och skydd av vår värdefulla kulturmiljö bland områdets fastighetsägare och kommunmedborgare i övrigt förbättras möjligheterna att behålla Trosa stads unika karaktär.

Rekommendationer

Trosas småskalighet och karaktär av trästad ska bevaras. Gatunät och tomtindelning ska bibehållas. Sammanhängande nya byggnadskomplex ska undvikas. Samtidigt ska utrymme ges till ett tidsenligt och mångfaldigt byggande som kan skapa en livskraftig stadsmiljö.

Typiska Trosahus;

Har sadeltak med lutning 27-38 grader.

Har tak som inte är högre än vägghöjden.

Har låga socklar.

Har träpanel som ibland delas av listverk.

Har höga eller kvadratiska fönster med kvadratiska eller höga rutor.

Har minst en fönsterbredds väggfält på båda sidor om fönstret utom för glasverandor och burspråk där väggfält saknas.

Har tak täckt med tegel eller slätplåt.

Har entré med förstukvist eller glasveranda som ligger på gården.

Har takupbyggnader i fasadliv.

Har eller har haft symmetriska fasader.

Har takutsprång.

Har ofta tillbyggnader på gårdssidan.

Har fasader målade i falurött eller ljusa pastellfärger.

Har snickerier i avvikande färg.

Har ibland fönster, tak, verandor och fasadfält med individuella dekorationer.

Krav på nya Trosahus

Husen ska ha rektangulär planform och ligga vid tomtgräns mot gatan eller ån.

Husen får förses med tillbyggnader på gårdssidan.

Husen ska ha en ca 40 cm hög sockel av puts eller natursten.

Husen ska ha sadeltak med lutning mellan 27 och 38 grader.

Taksprång ska vara 30-50 cm.

Takupbyggnader ska utgå frånnock och fasadliv samt vara täckta med sadeltak.

Ventilations- och rökkanaler ska gå till symmetriskt placerade skorstenar vid taknock.

Taken ska täckas med lertaktegel i matt röd kulör eller falsad skivplåt som målas röd, grön eller svart.

Fasaderna ska kläs med träpanel, som får vara stående eller indelad i olika fält med varierande riktningar.

Fasaderna ska målas med faluröd slamfärg eller täckmålas i ljusa kulörer.

Fönstren ska vara kvadratiska eller höga med kvadratiska eller höga rutor.

Fönstren ska placeras så att avståndet till ytterhörn, sockel eller takfot och nästa fönster är minst 90 cm.

Fönsterfoder, taklistor, vindsbrev, verandor och förstukvistar får förses med olika typer av dekor, dock ej fönsterluckor.

Snickerier och dekor ska målas med täckande färg som är ljusare än väggfärgen.

Entréer ska ligga mot gården och får förses med förstukvist eller glasveranda.

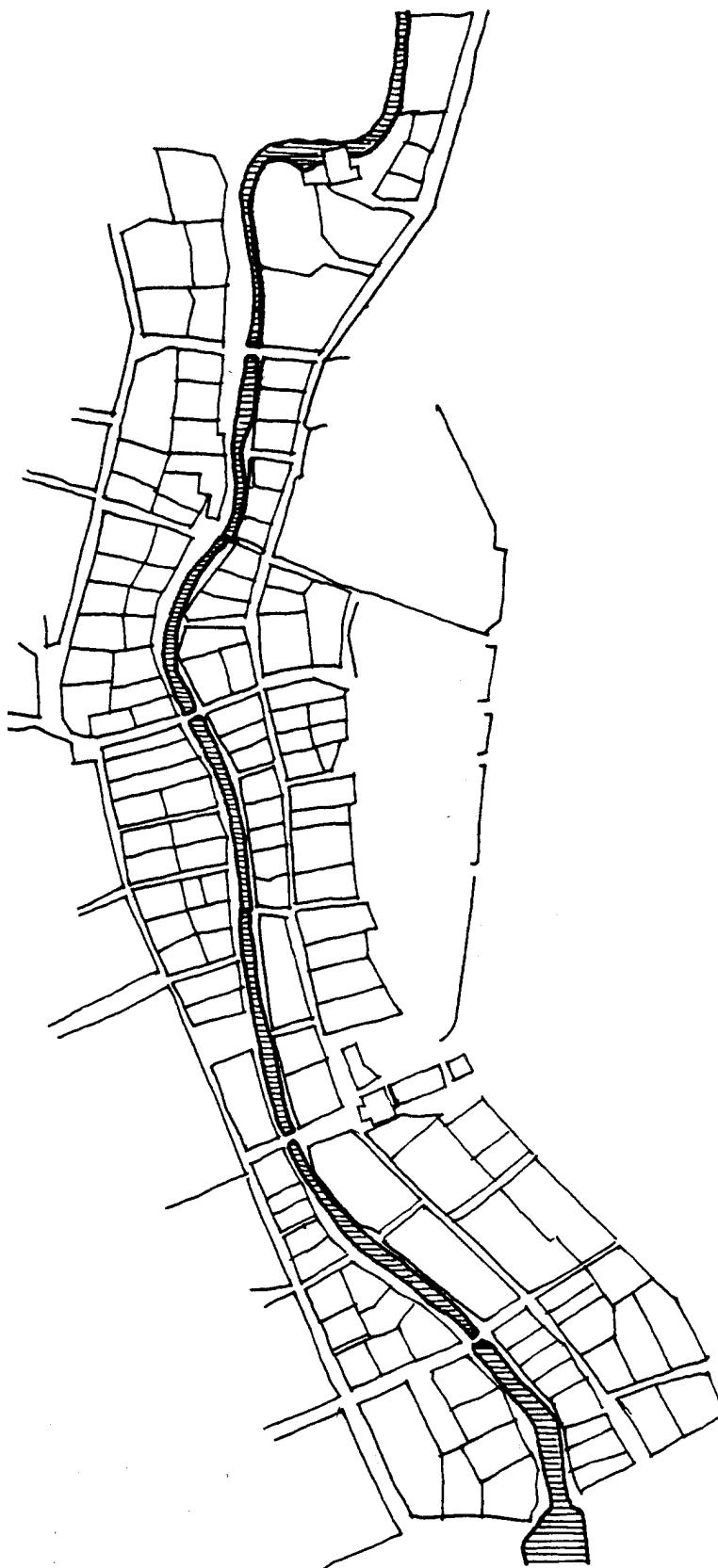
Bebyggelsestrukturen

Trosa stads pulsåder, den genom bebyggelsen ringlande Trosaån, och de likaledes slingrande Långgatorna skapar tillsammans med de smala gränderna, som leder ner till ån, stadens ålderdomliga och unika karaktär

På åns västra sida finns några mycket långsmala tomter som sträcker sig från ån i öster hela vägen till Västra Långgatan. Oftast inryms dock två tomtrader mellan ån och Långgatan. Tomterna är där liksom öster om Trosaån ca 15-20 m breda. Fastighetsstrukturen nära torget avviker från denna princip vilket tyder på att flera sammanslagningar har gjorts under årens lopp.

Det är möjligt att nå tomterna dels från å-sidan och dels från Västra och Östra Långgatan.

Körvägarna leder via några broar rakt över ån, men gångvägarna ligger sällan mitt för varandra. Inte ens där det finns gångbroar som sammanbinder bebyggelsen på de båda sidorna är vägnätet linjärt sammankopplat.

Bebyggelsemiljön

Hus av
olika
storlek och
karaktär

Höga träd
mellan ån
och
tomterna

Gång-
vägen
utmed ån

Enkla
sittbänkar

Lyktstolpar

Åkanten
kantas av sten
eller trä

Bebyggelsen runt gamla staden

Bebyggelsen utgörs i huvudsak av bostadsbebyggelse med inslag av serviceföretag och liknande verksamheter. De olika stadsdelarna härstammar från olika tidsepoker och har följdenligt distinkt skild karaktär och utvecklingsmöjligheter. Komplettering med ny bebyggelse, i första hand bostäder är möjlig.

Urbana strandzoner

För stränder i anslutning till Trosa stad är intentionen att skapa en kombination av strandnära bebyggelse och en förbättrad tillgänglighet vid platser som tidigare varit svåra att nå. Detta kan exempelvis uppnås genom krav på tillskapande av promenadstråk i samband med strandnära exploatering. Det förutsätts dock att bebyggelse som upplåts vid strandnära lägen, dvs., inom strandskydd, bidrar till att stadsmiljön utvecklas sammanhållet.

Nuvarande exempel på arbete med urbana strandzoner är Projekt Stadsfjärdarna¹⁷ och tänkbar exploatering vid Sjölundavägen.

Tureholm

Tureholms slott med närområden är intressant på flera sätt. Utöver de starka kulturmiljöintressena finns betydande samhällsintressen i såväl flygfält som ridanläggning. Detta i kombination med privata exploateringsintressen gör att en utredning avseende utvecklingen på Tureholm ska göras.

Trosa stads grönstruktur

Grönstrukturen i Trosa består bl.a. av parker och bostadsnära grönområden men även av Trosa våtmark och vattenområden som Trosaån och Stadsfjärdarna. Tillgången och tillgängligheten till bostadsnära natur och större strövområden är god. I planförslaget redovisas särskilt prioriterade, tätortsnära grönområden som pekas ut och bevaras. Se nedan samt plankartan för Trosa för närmare beskrivning och detaljerad kartredovisning.

Prioriterade, tätortsnära grönområden

Nedanstående områden är av särskilt värde för naturvården och/eller friluftslivet

Borgmästarholmen

Borgmästarholmen med närliggande holmar är ett värdefullt närströvmråde. Området består av tät ädellövskog med förekomst av medelålders vidkronade ekar. Kalkpåverkan märks tydligt i floran med bl.a. orkidén Adam och Eva. Breda täta vassar omgärdar området och fågellivet är rikt.

Näktergalslunden

Ett botaniskt rikt, stadsnära område med blandlövskog och häckande näktergal.

Trosa alper

Det säregna bergspartiet är uppbyggt av metabasit och når en höjd av 32 m över havet med goda utsiktsmöjligheter. Bergsområdet av barrblandskog är klätt med ett rikt inslag av buskvegetation i de öppna gläntorna. Värdefullt närströvmråde.

Hunga strövmråde

Ett motionsområde som sträcker sig från Trosa tätort till Häradsvallen i Vagnhärad. Området är ett värdefullt närströvmråde. Elbelyst motionsslinga finns och Trosa Alpina klubb har anlagt slalombacke med skidlift.

Bergsområdet i söder är bevuxet med barrblandskog. Topografiskt domineras området av fem bergshöjder som når nivåer mellan 38 och 52 m över havet. På den högsta toppen finns en fast fornlämning i form av ett röse.

¹⁷Läs mer i avsnittet Besöksnäring, Exponerade stråk.

Tomtaklintskogen

Området är i gällande översiktsplan till viss del redovisat som ett så kallat Natura 2000-område. Det innebär att skogsområdet är valt att ingå i det europeiska nätverket av skyddsvärda biotoper, Natura 2000. Natura 2000 är dock ej avsett som en permanent skyddsform varför Trosa kommun nu i vissa delar avser gå vidare med bildande av kommunalt naturreservat.

Tomtaklint är en något olikåldrig äldre barrskog med många gamla och grova träd främst mot bergkanter och i otillgängliga delar. Död ved, främst som barrträdslågor finns rikligt i området. Kalkhaltig morän ger en näringsfordrande flora med blåsippa och Kranshakmossa i mängd. Även skogsknipprot förekommer i området. Det är i Sörmland mycket ovanligt med naturskogar på näringsrikt underlag. Ett antal fina sockelkärr med vattenspeglar förhöjer områdets värde ytterligare.

Utöver de naturvetenskapliga värdena har området stora värden för rekreation och det rörliga friluftslivet. Med tanke på de exploateringstankar som finns både söder och norr om aktuellt område är tanken att området på sikt kommer få än större betydelse för olika former av bostadsnära rekreation. Vid exploatering av områdena Bråta torp, Skjuvkärr och Västra Krymla är det således särskilt angeläget att ta hänsyn till dessa värden och aktivt verka för att tillgängligheten till dessa grönområden ökar.

Långnäs

Berggrunden är uppbyggd av sedimentgnejser med inslag av diabasgångar och pegmatitförekomster. Vid vattentornet drygt 40 m över havet finns en fin utsiktspunkt över Trosa och skärgården.

Området har betydelse som närströvsområde med den södersluttande ravinen som självklar centralpunkt. Med tanke på de exploateringar som genomförs i närområdet och de som är planerade för framtiden tros områdets betydelse än mer öka.

Trosa våtmark

Utöver sin funktion att reducera utsläppet av vissa miljöfarliga ämnen är Trosa våtmark även ett viktigt rekreatiionsstråk.

Edanöskog

Trosa kommun arbetar aktivt för att Öbolandet ska bli en integrerad del i Trosa stad. En komponent i detta arbete är att titta på möjligheter för nyexploatering. För att bibehålla en god balans mellan bebyggt och oexploaterat område pekas Edanöskog ut som ett prioriterat grönområde. Dess viktigaste funktion är alltså främst strukturell och med avseende på rekreation.

Övrigt

Trosaån och strandpromenaderna är av praktiska skäl inte markerade på plankartan men fyller likväl viktiga funktioner, inte minst rekreatiionsmässiga.

Trafik

Biltrafik

Huvudvägnätet

I huvudvägnätet ingår genomfarter, infarter samt huvudgator. Ådavägen är en primär länsväg och utgör huvudinfarten till Trosa. Ådavägen övergår till Högbergsgatan respektive Uddbergagatan som har klassats som huvudgata. Uddbergagatan fortsätter till Öbolandet och har därför sommartid stor andel genomfartstrafik. Västerljungsvägen och Smäckbrogatan har karaktär som infart västerifrån till Trosa och har klassats som huvudgata. Smäckbrogatan har låg standard för att ha funktion av huvudgata (dålig sikt, korta korsningsavstånd, stor utfartstäthet, hastighetsbegränsning 30 km/h m.m.) men alternativ förbindelse över Trosaån saknas i huvudvägnätet. I anslutning till Trosaån är Smäckbrogatan smal och sikten är ytterst begränsad. Framkomligheten är därför låg och inga gång- och cykelbanor finns här.

Stensundsvägen har klassats som huvudgata fram till Måsgatan. Nyängsvägen klassas också som huvudgata.

Ny- och ombyggnad av vägar

Tillfartsgatorna i de redovisade utbyggnadsområdena är knutna till exploateringen och därför beskrivna under respektive bebyggelseområde alternativt föremål för studier i det eventuella detaljplanearbetet.

Kollektivtrafik

Trosa försörjs med regionalbussar som utgår från hamnen och trafikerar centrum, industriområdet och Ådavägen. Trosas centrala delar är således väl försörjda med kollektivtrafik. Östra delen av orten har sämre tillgänglighet till kollektivtrafik. Det pågående arbetet med att förlänga Verktygsgatan mot Tomtaklintgatan kommer dock att innebära att boende i Tomtaklint får bättre tillgänglighet till kollektivtrafik.

Gång- och cykeltrafik

Nya utbyggnadsområden ansluts till befintligt cykelvägnät. Separat gång- och cykelväg till utbyggnadsområdena i östra Trosa bör prioriteras.

Parkering

I takt med den pågående befolkningstillväxt som sker i Trosa kommun och den ökande besöksnäringen finns behov att se över parkeringssituationen särskilt i Trosa stad. Att finna lösningar på hur denna problematik ska hanteras är viktigt ur flera perspektiv, inte minst kopplat till den omfattande handelsverksamhet som finns i centrala Trosa. Det kommer på både kort och lång sikt att bli nödvändigt att hitta kompletterande platser i centrala lägen. Denna fråga bör ges särskild prioritet i kommande översiktsplanearbete samt i den övergripande trafikutredning som beskrivs mer utförligt i avsnittet *Kommunikationer*.

Kommande arbete

Med avstamp i aktuell översiktsplan och pågående positiva befolkningsutveckling är det angeläget att samlat belysa ett antal frågeställningar rörande trafik. För Trosa tätort handlar det bland annat om en kommande förbifart mellan Ådavägen och Västerljungsvägen (se plankartan), Stensundsvägens standard och dragning och parkeringsfrågan i centrala Trosa.

Vagnhärad

Kvaliteter att bevara och utveckla

Vagnhärad är ett stationssamhälle som numera präglas av småskaliga villaområden i enklaver med attraktiva grönområden emellan. Denna struktur är delvis uppkommen av den rikliga förekomsten av fornlämningar i och i direkt anslutning till orten. De gröna kullarna, det öppna kulturlandskapet, fornlämningarna och Trosaån ger tillsammans med det kuperade landskapet Vagnhärad dess mångfacetterade karaktär.

Motorvägen norr om Vagnhärad och järnvägen genom samhället ger ett utmärkt kommunikationsläge i förhållande till Stockholm men även till grannkommunerna Nyköping och Södertälje. Möjligheterna är goda att ytterligare utveckla kommunikationerna och därigenom skapa goda förutsättningar för såväl fler boende som nya arbetsplatsområden.

Motorvägsavfarten är infarten eller porten till Vagnhärad och ansiktet utåt för den nordöstra kommundelen som har stor utvecklingspotential.

Det finns goda förutsättningar att förstärka centrumfunktionen och åstadkomma en tydligare centumbild, med koppling mot järnvägsstationen. Detta kan skapa förbättrade möjligheter för nyetableringar.

Västra Kyrkvägen

Till Vagnhärad's identitet och styrkor hör bl.a.

- Ån och naturen
- Kulturlandskapet
- Kommunikationerna, järnvägen och väg E4
- Trivsamma, lugna boendemiljöer
- Småskalighet
- Attraktiva, lättillgängliga grönområden
- Mångfaldigt företagande

Vagnhärad's struktur

Grönstruktur och rekreationstråk

Vagnhärad präglas av småskaliga villaområden i enklaver med attraktiva grönområden emellan. Denna struktur är delvis uppkommen av den rikliga förekomsten av forn-lämningar i och i direkt anslutning till orten.

Ett unikt, sammanhängande fornlämningsstråk med fornlämningar från flera tidsperioder sträcker sig ifrån Centrumvägen väster om Häradsgården, norr om Skolvägen, norr om Hagarna fram till Lånesta. Fornlämningsstråket är riksintressant för kulturmiljövården och utgör en viktig del i samhällets grönstruktur. Läs mer under *Natur och friluftsliv*.

Bebyggelsehistoria

Byar och gårdar

I Översiktsplanegruppens arbete med kriterier för goda boendemiljöer ansågs vikten av att bygga vidare på Vagnhärad's befintliga karaktär särskilt prioriterad. Som en första del i att finna ortens karaktär och identitet gjordes en översiktlig inventering av traktens byar och gårdar. Gårdarna, som utan undantag har en mycket lång historia, är liksom bybildningarna spår av det ursprungliga Vagnhärad.

Planeringshistorik

När Vagnhärad utvecklades från jordbruksbygd centre-rad kring ett antal större gårdar till ett samhälle i modern bemärkelse blev järnvägen och kyrkan de naturliga noderna. Detta är högst påtagligt än idag även om centrumbildningen knappast är lika tydlig nu som då.

Vid studier av gamla kartor kan generellt sägas att bebyggelsen antingen lokaliserades i direkt närhet

till centrum alternativt på soliga sydsluttningar där gynnsamt klimat kunde uppnås utan att ta i anspråk värdefull jordbruksmark. Detta synsätt i kombination med viss förtätning föreslås även fortsättningsvis vara planläggningsprincipen när Vagnhärad ska växa.

Bebyggelsens ålder

Vagnhärad har utvecklats utifrån olika centrumbildningar. Dessa har planerats, byggts och stagnerat och så småningom avlösts av varandra. Sålunda kan man konstatera att inom orten har funnits fyra sådana centrumbildningar, vid Alby (den äldsta) och Mölna, vid Åby och Södra Husby,

Stationsområdet och nuvarande centrum med skolområdet vid Gnestavägen.

Under den första delen av 1900-talet var byggnadstakten jämn i Vagnhärad. Därefter har den ökat och var som mest intensiv under 1970-talet, då folkmängden mer än fördubblades. De områden som byggdes ut under 1970-talet var bland annat Norra Husby, Nygårdsområdet, Fagerhult och Ödesby med villor, radhus och flerbostadshus.

Fornlämningar och historiska värden

Vagnhärad är den mest fornlämningsrika trakten i Sörmland. De kända fornlämningarna är markerade på ekonomiska kartan och är även redovisade i den kulturhistoriska bebyggelseinventeringen för Vagnhärad med omgivningar. Det mest unika med Vagnhäradsområdet är den stora mängden fornlämningar från många olika tidsperioder samlade runt Trosaån. Läs mer i avsnittet *Kulturmiljö*.

Övrigt

Vagnhärads struktur påverkas av järnvägen, Trosaån, väg 218 och gamla E4:an som delar samhället i ett nordligt och ett sydligt område. En av de stora framtida utmaningarna i Vagnhärad består i att hitta former för att överbygga denna barriäreffekt så att samhället upplevs som en helhet med ett centrum.

Dagens samhälle avgränsas i norr av väg E4 och Gnestavägen, i öster av väg 218 och i väster öppnar sig ett böljande odlingslandskap. I söder utbreder sig jordbruksmark som inramas av skogsklädda höjder. I samtliga centrumnära skogspartier finns rikligt med fornlämningar.

Förutsättningar som påverkar tätortens utveckling

Ostlänken

Banverket arbetar för närvarande med en järnvägsutredning som behandlar en framtida snabbjärnväg från Östergötland till Järna. När det gäller dragning genom Vagnhärad finns flera olika alternativ som på olika sätt påverkar ortens utvecklingsmöjligheter. Inte minst gäller det utvecklingen av befintliga såväl som tillkommande centrumetableringar. Huvudalternativet är i dagsläget att stationsläget för persontrafik och lätt gods placeras på nuvarande plats och att höghastighetståg och godståg går vid E4, strax norr om samhället. Ett annat alternativ är att all trafik lokaliseras i närheten av motorvägen och att plats för nytt resecentrum hittas i detta läge. I och med den osäkerhet som fortfarande råder kring järnvägens exakta dragning är det viktigt att i ortens framtidsplaner inrymma en flexibilitet som möjliggör en god samhällsutveckling oavsett slutligt val av stationsläge och dragning. Således ligger tyngdpunkten av ortens framtida boendeyråder i ett läge med närhet till såväl befintligt stationsläge som ett eventuellt nordligt alternativ, i anslutning till motorvägen.

Utgångspunkter och mål för ortens utveckling

- Vagnhärads karaktär av naturnära villasamhälle bevaras
- Förnyelse i centrum och stationsområdet
- Ny stationsnära bebyggelse med attraktiv boendemiljö
- Stor hänsyn till natur- och kulturmiljöer
- Utveckling av befintlig bebyggelse, bl.a. arbetsplatsområden
- Viss förtätning i centrala delar av tätorten
- Bevara prioriterade grönområden
- Om möjligt integrera bostäder och verksamheter
- Reservera strategiskt värdefull mark
- Bevara och utveckla tillgängligheten till ån

Förslag till markanvändning

I planförslaget redovisas områden där förändringar av markens användning planeras och områden med särskilda bevarandeintressen. Det är viktigt att observera att redovisade gränser för olika typer av framtida markanvändning är ungefärliga. Det är först i en eventuell detaljplaneprocess som en mer detaljerad avgränsning av exempelvis ett utbyggnadsområde kan göras. I de områden där redovisning av markens användning inte anges, förutsätts att nuvarande mark- och vattenanvändning fortgår. Användningen av mark- och vattenområden har delats in i:

Nya boendeområden

Områden huvudsakligen för bostadsändamål. Integrering med icke störande verksamheter bör tillåtas.

Nya arbetsområden

Områden för verksamheter som är olämpliga att integrera med bostäder.

Strategiskt viktig mark/utredningsområden

Områden som är strategiskt viktiga för olika ändamål samt områden där förändringsintresse finns.

Framtida förbifart

Övergripande förslag till förbifart mellan Kalkbruksvägen och Albyområdet pekas ut.

Befintliga bebyggelsemiljöer

Här redovisas hur utveckling kan ske inom befintliga områden. Områden med kulturhistoriska värden redovisas.

Prioriterade grönområden

Särskilt prioriterade, tätortsnära grönområden pekas ut och bevaras.

Karta: Markanvändning Vagnhärad

Nya boendeområden

Planeringen av Vagnhärad bygger vidare på det historiska byggandet av Vagnhärad. Utöver detta ställs ett antal kvalitetskrav på all ny byggnation i samhället. Det handlar exempelvis om vilken typ av mark som tas i anspråk, topologiska förutsättningar, förhållandet till nuvarande stadsstruktur, bebyggelsestyp, och bebyggelsestruktur. Därutöver tas hänsyn till restriktioner av olika slag, såsom miljöstörande faktorer och skyddsavstånd.

Allt detta vägs samman i en vision som innebär att Vagnhärad ska utvecklas och förstärkas i sin karaktär med befintligt vägnät som stomme och att det öppna landskapet i stora delar bibehålls, de gröna norrlutningarna lämnas obebyggda och bebyggelsen placeras i sydslutningar i sydlig och västlig riktning. Större nya boendeområden planeras i första hand i närheten av Solberga, Alby och Väsby. Med boendeområden avses områden huvudsakligen ämnade för bostadsbebyggelse men som med fördel kan integreras med lättare verksamheter.

Att utnyttja kopplingen till järnvägsstationen vid skapandet av nya boendeområden är en viktig del i gällande översiktsplan och bör även framledes vara en ledstjärna i kommunens planering. Således lokaliseras alla föreslagna boendeområden med god marginal inom en två kilometers zon från befintligt stationsläge. I händelse av att den pågående järnvägsutredningen för Ostlänken så småningom resulterar i ett stationsläge vid motorvägen är en stor del av utvecklingsområdena belägna relativt nära även detta läge, dock ej med samma närhet som vid en central stationslokalisering. Utifrån dessa parametrar samt med hänsyn till samhällets fornlämningsområden är det naturligt att i första hand arbeta för att Vagnhärad expansion sker i sydlig och östlig/nordöstlig riktning. Med tanke på befintlig stadsstruktur och utvecklingspotential är det lämpligt att i första hand prioritera områdena öster om Vagnhärad.

I takt med en ökad befolkning är det troligt att även nya verksamheter kommer att lockas till orten. Den norra delen av samhället är i och med sin närhet till motorvägen och sitt relativt avskilda läge redan idag kärnan i samhällets verksamhetsstruktur. Översiktsplanen föreslår att den norra delen av Vagnhärad i första hand bibehålls för framtida utbyggnad av verksamheter. Mer om detta under *Verksamhetsområden*.

Ytterligare en viktig aspekt i byggandet av ett expanderande Vagnhärad är att förstärka centrumfunktionen. Målsättningen är att åstadkomma en tydligare centumbildning med ett tillskott av bostäder, lokaler för handel, övrig service och arbetsplatser. Inom ramen för detta arbete kan det även bli aktuellt att studera trafikföringen i centrumområdet för att uppnå en ökad tydlighet och bättre trafikmiljö.

Totalt redovisas tänkbara ytor för nya boendeområden för ungefär 1000 bostäder. Nya bostäder kan utöver dessa områden även tillkomma genom förtätningar inom redan bebyggda fastigheter och i vissa av de områden som redovisas som strategiskt värdefull mark.

Större nybyggnadsområden

Solberga

Området som i huvudsak ligger norr om Solberga gård är det ytmässigt största nya boendeområdet i Vagnhärad. Området består i hög utsträckning av skogsklädda sydslutningar som lämpar sig väl för nya boendemiljöer. Byggandet på sydslutningar är att se som en naturlig fortsättning av det historiska byggandet i trakten. Som en direkt konsekvens av detta förekommer fornlämnningar i området. I enlighet med den preliminära kontakt som tagits med Länsstyrelsen bör dessa på ett positivt sätt kunna integreras i planerad byggnation.

Den föreslagna bebyggelsen knyts till befintlig bebyggelse genom att man till en mindre del bebygger den öppna marken norr om Solberga. På så sätt finns även förutsättningar för att påverka det estetiska intrycket av infarten till Vagnhärad. Som en del i detta arbete föreslås att väg 218 genomgår genomgripande karaktärsförändringar vilket i praktiken innebär att den ges karaktären av stadsgata snarare än genomfartsled. I anslutning till väg 218 bör en kombination av bostäder och kommersiell service eftersträvas. I kommande detaljplaneprogram bör även möjligheterna till att etablera en ny skola i området utredas.

Delar av området har i tidigare inventeringar redovisats som värdefullt för såväl naturvården som friluftslivet. I detaljplaneskedet ska dessa delar särskilt bevakas.

Området föreslås initialt försörjas från befintliga vägar och kommunikationsstråk som kommer att behöva uppgraderas. I vissa delar kommer kompletteringar av befintligt vägnät bli nödvändiga. Cirkulationsplats kan tillföras vid anslutningen till väg 218 vilket medför hastighetsreduktion på vägen. Vid detaljplaneläggning ska särskilda hänsyn tas till befintlig sårskoleverksamhet i området.

Motiv till bebyggelse

Området är naturskönt beläget med strövområden för rekreation och södersluttningar som lämpar sig väl för bostäder. Närheten till Vagnhärad station med goda tåg- och bussförbindelser samt att området kan komma att tillföras service i form av en ny lokalisering av skola/förskola och dagligvaruhandel är också positivt. Detta gör att området kan bli attraktivt boende för arbetspendlare till Södertälje/Stockholm eller söderut. Infrastrukturen måste ses över i området både gällande teknisk försörjning och trafik.

Alby

Väster om och längs med Lundbyvägen, mellan Alby Gård och Lundby Gård, utbreder sig ett vackert pastoralt landskap. Här föreslås ny bostadsbebyggelse på båda sidor om Lundbyvägen och i skogspartiet mot Skolvägen.

Området består av ängs-, åker- och skogsmark och kan på ett bra sätt ansluta mot friluftsstråket norr om området från vattentornet och västerut. Området är i vissa delar beläget inom en av de alternativa korridorerna för järnvägssatsningen Ostlänken så gränserna kan under detaljplaneringsfasen bli föremål för vissa korrigeringar. Marken gränsar i sin allra nordligaste del mot högriskområde för radon. Genom området passerar en kraftledning som beroende på exakt läge för den tänkta exploateringen kan komma att behöva flyttas eller grävas ned.

Tillfart föreslås ske från befintlig väg via Centrumvägen-Lundbyvägen. Båda dessa vägar kan i vissa delar komma att kräva vissa åtgärder för att kunna hantera den ökade trafikbelastningen.

Motiv till bebyggelse

Det natursköna läget skapar förutsättningar för en attraktiv bebyggelsemiljö i anslutning till redan existerande bebyggelse och teknisk infrastruktur. Trafiksituationen måste dock ses över närmare i samband med detaljplaneläggningen.

Väsby

Väsbyområdet, söder om järnvägen och Trosaån, är ett stort sammanhängande utbyggnadsområde med närhet till centrum och stationsområdet. Området är ett öppet odlingslandskap som avgränsas söderut av två skogsbeklädda höjdparter, i nordväst av järnvägen, norrut av befintliga bostäder i Ödesby och i öster av åkermark. Hela Ödesbyområdet utgörs av en dalgång med väst-östlig riktning som längst österut ändrar riktning norrut.

Vid utbyggnad av hela Väsbyområdet krävs av trafikförsörjningstekniska skäl ny väg till området. Vid fullständig utbyggnad av Väsbyområdet kan det på sikt finnas behov av att mark reserveras för viss offentlig service.

Den föreslagna bebyggelsen är vackert belägen med utsikt mot Trosaån och de omgivande jordbruksmarkerna. Närheten till järnvägsstationen ger goda möjligheter till arbetspendling med kollektiva färdmedel. I den regionala satsningen att sprida ut Storstockholms expansion till även omkringliggande orter som Vagnhärad är områden som Väsby nära järnvägen av central betydelse.

Motiv till bebyggelse

Den föreslagna bebyggelsen är vackert belägen med utsikt mot Trosaån och de omgivande jordbruksmarkerna. Närheten till järnvägsstationen ger goda möjligheter till arbetspendling med kollektiva färdmedel till exempelvis Storstockholmsregionen. I den regionala satsningen att sprida ut Storstockholms expansion till även omkringliggande orter som Vagnhärad är områden som Väsby nära järnvägen mycket viktiga.

Mölna

Mölna är ett mindre kompletteringsområde med villatomter mellan Mölna Gård och den äldre villabebyggelsen utefter väg 219 eller gamla E 4:an.

Motiv till bebyggelse

Mölna är en naturlig fortsättning av nuvarande stadsstruktur i Vagnhärad. Områdets läge ger goda möjligheter till väl fungerande kommunikationer och teknisk försörjning.

Mölnaången

Området är beläget i sydvästra delen av samhället mellan Stationsvägen och järnvägen. För östra delen av området gäller en detaljplan för bostadsändamål. Området är lämpligt för ett antal mindre flerfamiljshus, som med fördel kan byggas ut etappvis. Delar av området berörs av en av utredningskorridorerna för Ostlänken.

Motiv till bebyggelse

Mölna är en naturlig fortsättning av nuvarande stadsstruktur i Vagnhärad. Områdets läge ger goda möjligheter till väl fungerande kommunikationer och teknisk försörjning.

Fänsåker

Området som är detaljplanerat, är beläget väster om Gnestavägen och avgränsas i söder av bergsryggen vid vattentornet. Området ligger förhållandevis centralt i samhället med ca 600-900 m gång- och cykelavstånd till skolområdet och samtidigt i anslutning till strövområden. Den nya bebyggelsen utgör en fortsatt utbyggnad av befintligt bostadsområde.

Bebyggelsen bygger vidare på befintliga strukturer i Fänsåker på ett fördelaktigt sätt. Läget precis intill fina naturområden skapar förutsättningar för goda boendemiljöer.

Motiv till bebyggelse

Bebyggelsen bygger vidare på existerande strukturer i Fänsåker på ett fördelaktigt sätt. Läget precis intill fina naturområden skapar förutsättningar för attraktiva boendemiljöer.

Noravägen

Området är beläget strax öster om Solberga, öster om järnvägen. Det består egentligen av flera delområden efter och i anslutning till Noravägen. Dels handlar det om att komplettera befintliga bebyggelsegrupper utmed Noravägen men också nylokalisering i några attraktiva sydsluttningar. Den exakta avgränsningen av dessa områden bör närmare belysas i den fortsatta planeringsprocessen. Vid eventuell exploatering i närheten av väg 218 bör bullerfrågan särskilt belysas.

En del av området tangerar gränsen till Tullgarns Natura 2000-område. Dess naturvetenskapliga och rekreativvärden bör särskilt bevakas när exploatering kring Noravägen blir aktuell, då prövning enligt Miljöbalken 7 kap. 28 § kan bli aktuellt.

Motiv till bebyggelse

Naturnära bebyggelse som bygger vidare på befintlig infrastruktur och existerande bebyggelsemiljöer.

Förtätningso mråden

Utöver de större nybyggnadsområdena i samhällets randzon kommer ett antal mindre förtätningsprojekt bli aktuella under planperioden. Det rör sig dels om att nyttja områden som idag ses som impediment, alternativt effektivisera nyttjandet av vissa ytor. Fördelen är att man kan nyttja befintlig infrastruktur och att man stärker staden inifrån. Detta ska ställas emot att man i vissa fall man måste ta i anspråk gröna områden.

Albanoplan

Detta till stora delar outnyttjade område är inramat av Ringvägen/Trosalandsvägen och ligger i

direkt anslutning till bebyggelsen vid Albanoplan. Området kan antingen rymma en handfull tomter för småhusbebyggelse men förutsättningarna på platsen möjliggör även småskalig flerbostadshusbebyggelse (s.k. stadsvillor). Mer detaljerade studier bör göras innan slutlig inriktning väljs.

Motiv till bebyggelse

Området är vackert beläget i Vagnhärad's äldsta delar med närhet till kommunikationer, grönområden och i viss utsträckning även service. Närhet till teknisk infrastruktur gör området lättexploaterat.

Biblioteksvägen

Området ligger i direkt närhet till Vagnhärad's centrum och används i dag delvis som parkering. I övrigt upplevs området som impediment. Bebyggelsen kan med goda arkitektoniska kvaliteter bli en bra komplettering till befintliga hyreslägenheter i söder. Ytmässigt bör en bebyggelseenhet med ca 10 lägenheter rymmas inom området.

Motiv till bebyggelse

Området är centralt beläget i orten med god tillgång till såväl kommersiell som offentlig service. Exploateringen kan fungera som en första del i att ge Vagnhärad's centrum mer tyngd och liv.

Kvarnvägen

Området är beläget ca 400 m sydväst om Vagnhärad's centrum. En naturlig fortsättning av bebyggelsen längs Kvarnvägen. Planerad bebyggelse: Ca 3 parhus alternativt gruppboende. Planläggning av området pågår.

Motiv till bebyggelse

Området är centralt beläget i orten med god tillgång till såväl kommersiell som offentlig service.

Åkervägen

Området är beläget ca 600 m norr om Vagnhärad's centrum, norr om Åkervägen, en tvärväg i norra delen av Vagnhärad. Planerad bebyggelse: 10 lägenheter i stadsvillor. Detaljplan klar.

Motiv till bebyggelse

Området är centralt beläget i orten med god tillgång till såväl kommersiell som offentlig service. Läget i syd/sydväst i anslutning till Lånesta Natura 2000-område ger goda förutsättningar att skapa ett spännande boende i centralt läge.

Verksamhetsområden

Detaljplanesituationen avseende mark för verksamhetsetableringar är fortfarande förhållandevis gynnsam i Vagnhärad. Längs med Kalkbruksvägen finns viss ledig kommunalägd industrimark men intresset för nya företagsetableringar växer och det finns således ett behov av att se över situationen ur ett längre tidsmässigt perspektiv.

Nedan följer en kort redovisning av de olika tänkbara verksamhetsområden som finns redovisade i översiktsplanen.

Kalkbruksvägen

Kalkbruksvägen är beläget i norra delen av Vagnhärad. Förutsättningar finns för ny bebyggelse på såväl norra som södra sidan. Området ligger i en öst-västlig dalgång.

I norr och söder reser sig höjdryggar. Området är en fortsatt utbyggnad och ligger i direkt anslutning till befintligt industriområde. Kalkbruksvägen ger goda möjligheter till etablering av småindustrier med krav på goda kommunikationsmöjligheter. Norr om vägen finns ca 3,5 ha mark tillgänglig mark och söder om vägen ca 3 ha. Området är detaljplanelagt.

Motiv till bebyggelse

Detta är ett bra läge för verksamheter med stora transportbehov. Med endast någon minuts resa till E4 når man enkelt omkringliggande befolkningstäta regioner. Det relativt stora avståndet till närmaste boendeområde är positivt med tanke på eventuell omgivningspåverkan från verksamheterna.

Längs väg 238

Det aktuella området är beläget mellan väg 238 mot Gnesta och E4, i Kalkbruksvägens förlängning. Området är relativt flackt och delvis sankt men bör med viss utfyllnad kunna uppfylla kraven på god mark för verksamheter. Området innebär ett rikligt tillskott av mark för verksamhetsändamål och knyter an både till det planerade verksamhetsstråket längs Kalkbruksvägen och även till det gamla kalkbruksområdet (se även Kalkbruket).

Innan den exakta avgränsningen av området kan fastställas bör järnvägsutredningen för Ostlänken inväntas. Först därefter kan man göra sakliga bedömningar var banan kommer att hamna och vilka skyddsavstånd som kan komma att bli aktuella.

Motiv till bebyggelse

Se Kalkbruksvägen

Kalkbruket

Arbetsplatsområde inom befintlig fastighet.

Motiv till bebyggelse

Se Kalkbruksvägen

Strategiskt värdefull mark/Utnedningsområden

För Vagnhärad är en kombination av förtätning, återanvändning av mark och byggande på naturmark nödvändig. På vissa platser kan förtätningar och återanvändning av mark ske men en stor del av tätortsutbyggnaden måste ske i samhällets randzon.

I översiktsplanen pekas ett antal strategiska markområden ut som på sikt kan tänkas få en annan markanvändning och karaktär än vad som idag är fallet. Gemensamt för områdena är att vidare studier bör göras innan framtida markanvändning definitivt kan avgöras. I texterna nedan beskrivs aktuella områden och de övergripande intentioner som bör vara vägledande i det framtida planeringsarbetet.

Lånesta/väg 218

Översiktsplanen föreslår att den södra och östra delen av industriområdet på sikt bör kunna innehålla både bostäder, handel och lättare verksamheter. Redan idag är förutsättningarna relativt goda för en sådan utveckling då befintliga verksamheter i stor utsträckning är inriktade mot handel och lättare verksamhet. Den glesa bebyggelsestrukturen är ytterligare en parameter som kan underlätta den tänkta omvandlingen av området. Eventuellt kan området i dess mest sydliga del även vara aktuellt vid framtida behov av en ny skola i Vagnhärad. Detta alternativ ställs i översiktsplanen mot att lokalisera en kommande skola i Solbergaområdet. Även koppling till det närliggande Natura 2000-området ska ges särskilt utrymme i det kommande planarbetet, då prövning enligt Miljöbalken 7 kap. 28 § kan bli aktuellt. Exploateringar får inte skada Natura 2000-områdets värden. Alla dessa olika parametrar bör övergripande hanteras i samband med att utvecklingen av Solberga konkretiseras. Detta är inte minst viktigt för att klargöra vilka spelregler som gäller avseende trafikföring och för att skapa möjligheter till en attraktiv entré till Vagnhärad.

Centrum/stationsområdet

Vagnhärads centrum har tillsammans med stationsområdet markerats som ett större sammanhängande utredningsområde. Tanken med detta är fransett att utveckla de båda områdena var för sig att arbeta för att stärka sambanden mellan stationsområdet och affärscentrum. Hela centrumområdet och lämpliga delar av stationsområdet föreslås studeras med inriktning på att

åstadkomma en tydligare centrumbildning med ett tillskott av bostäder, lokaler för handel, övrig service och arbetsplatser. Stationsområdet påverkas naturligtvis av den planerade dragningen av Ostlänken vilket gör området extra strategiskt viktigt. När förutsättningarna för Ostlänken och de alternativa dragningarna har utretts av Banverket, föreslås att gestaltning och utformning av stationsområdet studeras.

Vagnhärad centrum är i behov av en koncentrerad satsning för att utveckla centrumbilden. Det handlar bland annat om det visuella intrycket, att möjliggöra utökad service och att bidra till ett tryggare och mer trafikeffektivt centrum. Boendemiljöerna inne i samhället kan i vissa delar förtätas samtidigt som promenadstråk och grönområden behöver förstärkas och bli tydligare och mer lättillgängliga. Möjligheten att lokalisera ny centrumbebyggelse med service, bostäder och verksamheter bör utredas. Detta är inte minst viktigt för att skapa förutsättningar för ett centrum med liv och rörelse en större del av dygnet än vad som idag är fallet.

Trafikplats Vagnhärad

Området mot E4, den planerade Ostlänken och väg 218 möter besökaren och utgör såväl Vagnhärad som Trosas ansikte utåt. Området har ett kommunikationsnära skyltläge och lämpar sig väl för vissa typer av verksamheter, exempelvis bensinstation. Med tanke på det exponerade läget kommer särskilda krav på god utformning att ställas på eventuell tillkommande bebyggelse.

Då motorvägsalternativet för järnvägssatsningen Ostlänken går rakt igenom området vilar fortfarande en viss osäkerhet kring området. Dels handlar det om dess avgränsning och storlek men också att området delvis kan behöva utnyttjas för olika former av järnvägsändamål. Innan detaljstudier av området kan göras bör järnvägsutredningen för Ostlänken inväntas. Delar av området på den östra sidan av väg 218 är planlagt för bensinstations- och hotelländamål.

Mölna/Kustvägen

Mölna/Kustvägen är ett mindre verksamhetsområde i västra delen av samhället. Det bostadsnära läget bör på sikt kunna utnyttjas på ett effektivare sätt.

Befintliga stadsdelar och bebyggelsemiljöer

"Gamla stationssamhället"

Verksamheter och bostäder kring det gamla stationssamhället. En komplettering kan i första hand ske vid stationsområdet. Hänsyn ska tas till den gamla bebyggelsen.

"Trädgårdsstaden"

Verksamheter och bostadsområden är uppdelade norr och söder om Trosaån. En förtätning av bebyggelsen är önskvärd kring Gnestavägen för att åstadkomma ett mer markerat centrum. En fortsatt utbyggnad av bostäder är möjlig.

Attraktivare arbetsplatsområden

Det bör eftersträvas att på olika sätt arbeta för att försköna arbetsplatsområdena.

Vagnhärad grönstruktur

Grönstruktur och rekreation

Grönstrukturen i Vagnhärad består bland annat av ett stråk av fornlämningsrika naturområden i centrala delar av samhället och iordningställda parker utmed Trosaån. Detta stråk är ett centralt attraktionsvärde för Vagnhärad och är tillsammans med kulturlandskapet och riksintresseområdet Trosaåns dalgång delar som ger Vagnhärad en del av dess karaktär. I södra utkanten av samhället finns den s.k. Hungaterrängen, ett större rekreationsområde som sträcker sig från Häradsvallen i Vagnhärad till Trosa tätort. Området är ett värdefullt närströvsområde.

Tillkomsten av en gångväg intill våtmarken i Vagnhärad och Trosaån förstärker ytterligare rekreationsvärdena längsmed ån.

I planförslaget redovisas särskilt prioriterade, tätortsnära grönområden som pekas ut och bevaras.

Se listan nedan samt plankartan för Vagnhärad för närmare beskrivning och detaljerad kartredovisning.

Prioriterade, tätortsnära grönområden

Nedanstående områden är av särskilt värde för naturvården och/eller friluftslivet

Lånestaheden

Lånestaheden i är idag ett Natura 2000-område som kommunen avser omvandla till kommunalt naturreservat.

Områdets naturvetenskapliga värden består bland annat i ovanligt väl utbildade kalkmarkshällar med rik och skyddsvärd flora men det utgör också ett viktigt närströvsområde och ett av de rikaste fornlämningsområdena i Sörmland. Avsikten med bildandet av naturreservat är att skydda dessa kvaliteter men också att synliggöra och tydliggöra denna attraktion i hjärtat av Vagnhärad.

Hunga strövsområde

Området är ett värdefullt rekreationsområde som sträcker sig från Häradsvallen i Vagnhärad till Trosa tätort. Elbelyst motionsslinga finns i anslutning till Häradsvallen.

Den norra delen av området på fastigheten Berga består av ett småskaligt kulturlandskap med känslig landskapsbild.

Runberget

Sällsynt barrskog med begynnande flora bl.a. grönvit nattviol. Bergspartier av kalksten uppvisar karstfenomen och hyser kalkkrävande hållmarksvegetation. Värdefullt närströvsområde med rikliga möjligheter till bostadsnära rekreation.

Trosaån

Området utmed Trosaån är varierat till sin karaktär med en blandning av iordninggjorda parkmiljöer, skog och urban miljö. Främst värdefullt som rekreationsstråk.

Trafik

Biltrafik

Huvudvägnätet

I huvudvägnätet ingår genomfarter, infarter samt huvudgator. Väg 218 är primär länsväg och utgör den huvudsakliga infartsleden till Vagnhärad och Trosa från E4:an. Väg 800 utgör infartsled till Vagnhärad västerifrån och har tidigare varit Europaväg. Genom samhället är den klassad som huvudgata.

Gnestavägen ingår i huvudvägnätet. Kalkbruksvägen är en viktig förbindelse mellan väg 218 och Gnestavägen. Kalkbruksvägen ingår i huvudvägnätet

Ny- och ombyggnad av vägar

Tillfartsgatorna i de redovisade utbyggnadsområdena är knutna till exploateringen och därför beskrivna under respektive bebyggelseområde. I samband med exploatering av Solbergaområdet

måste utformningen av väg 218 ses över.

Gång- och cykeltrafik

Nya utbyggnadsområden ansluts till befintligt cykelvägnät. Beroende av järnvägens framtida dragning genom Vagnhärad kan en gång- och cykeltunnel komma att byggas vid stationsområdet under järnvägen.

Kommande arbete

Med avstamp tagen i aktuell översiktsplan och pågående positiva befolkningsutveckling är det angeläget att samlat belysa ett antal frågeställningar rörande trafik. För Vagnhärad handlar det bland annat om utformningen av väg 218 vid Solbergaområdet, en kommande förbifart mellan Kalkbruksvägen och Albyområdet (se plankartan) och trafikmiljön i Vagnhärads centrum. För mer information se avsnittet *Kommunikationer*.

Västerljung

Kvaliteter att bevara och utveckla

Västerljung har charmen av det lilla samhället kring kyrkan och skolan. Ett vackert odlingslandskap omger samhället samtidigt som närheten finns till stora närströvmråden. En utbyggnad med bostäder stärker orten och ger möjlighet till bättre service.

Skolan och kyrkan i Västerljung

Till Västerljungs identitet och styrkor hör bl.a.:

- Naturen och kulturlandskapet
- Lugna, trygga boendemiljöer
- Den lantliga miljön
- Skolan
- Föreningslivet
- Västerljungsandan

Ortens struktur

Västerljung ligger i dalgången mellan sjön Sillen och havsvikarna Hållsviken och Tureholmsviken. Dalgången är uppodlad och utgör den centrala odlingsbygden i Västerljungs socken. I öster och väster gränsar bebyggelsen till delvis skogsklädda höjdparter, i norr till öppen åkermark och i söder till järnvägen.

Utanför den samlade bebyggelsen finns några mindre hussamlingar med friliggande villor såsom väster om väg 782 vid Anneborg och Norrbystugan, söder om järnvägen vid Björkbacken och

utmed vägen till Björke gård samt norr om kyrkan utmed vägen till Hillesta.

Utveckling

Västerljung har vuxit upp kring kyrkan och järnvägsstationen och består i huvudsak av friliggande villor. Ungefär hälften av villorna är byggda före 1950 och hälften efter. I början av 1990-talet byggdes 46 lägenheter i gruppbyggda småhus i Dalbyområdet vilket senare ledde till utbyggnad av skola, gymnastiksal, bibliotek samt två förskolor.

Geografiska avgränsningar

Järnvägen avgränsar orten söderut och är i viss mån att se som en barriär. Viss bebyggelse finns i direkt anslutning söder om järnvägen. Vid händelse av en förändrad dragning av järnvägen finns stora möjligheter att eliminera den begränsande faktor som spåren idag utgör för samhällets utveckling söderut.

Fornlämningar och historiska värden

Det finns ett stort antal fornlämningar i området. Ett stråk från kyrkan österut och vidare söderut mot Björke undantas därför till stora delar från ny bebyggelse.

Den äldre bebyggelsen kring stationen och kyrkan bör underhållas och vårdas på ett sådant sätt att den tidstypiska karaktären ej förvanskas.

Förutsättningar som påverkar tätortens utveckling

Ostlänken

Banverket arbetar för närvarande med en järnvägsutredning som behandlar en framtida snabbjärnväg från Östergötland till Järna. När det gäller dragning genom Västerljung finns flera olika alternativ. Det finns ett alternativ som innebär att all järnvägstrafik försvinner från Västerljungs närområde och lokaliseras i anslutning till motorvägen. Ett annat scenario innebär att regionaltrafik som ska stanna i Vagnhärad passerar Västerljung på befintligt spår. Ytterligare ett alternativ för bibanan med regionaltrafik till Vagnhärad är lokaliserat strax norr om samhället. Utöver detta finns också ett alternativ som innebär att all trafik tangerar samhället i dess norra del.

I och med den osäkerhet som fortfarande råder kring järnvägens exakta dragning är det viktigt att i ortens framtidsplaner inrymma en flexibilitet som möjliggör en god samhällsutveckling oavsett slutligt val av stationsläge och dragning. Således ligger tyngdpunkten av ortens framtida boendeområden i lägen som kan hantera alla förslag till ny järnvägsdragning.

Utgångspunkter och mål för ortens utveckling

- Västerljungs karaktär av mindre kyrksamhälle bevaras och utvecklas
- En måttfull utbyggnad med bostäder kan stärka underlaget för såväl offentlig som kommersiell service, exempelvis handel
- Ny sammanhållen bebyggelse lokaliseras så länge järnvägen går i nuvarande läge norr om densamma.

Förslag till markanvändning

I planförslaget redovisas områden där förändringar av markens användning planeras och områden med särskilda bevarandeintressen. I de områden där redovisning av markens användning inte anges, förutsätts att nuvarande mark- och vattenanvändning fortgår.

Nya boendeområden

Planeringen av Västerljung bygger vidare på det historiska byggandet av orten, dvs. med

bebyggelse i anslutning till kyrkan och skolan.

Totalt redovisas tänkbara ytor för nya boendeytor för ca 80 bostäder. Nya bostäder kan utöver dessa områden även tillkomma genom förtätningar inom redan bebyggda fastigheter.

Björke

Området ligger nordost om nuvarande samhällsbildning, och gränsar i norr och öster till skogsmark, i väster till jordbruksmark och ansluter med väg till Hammarbyvägen.

Det vårdade fornminnesområdet direkt norr om Hammarbyvägen har i det närmaste hagmarkskaraktär. Det finns ett stort antal fornlämningar som ska bevaras. Terrängen utgörs i övrigt till största delen av moränmark med barrskog, framför allt av gran. I söder finns ett betydande lövskogsbestånd. För området gäller detaljplan. I aktuell översiktsplan redovisas endast det mest sydliga bebyggelseområdet då övriga delområden i allt för hög grad påverkas av Ostlänkens järnvägskorridorer.

Trafikmatning sker från Hammarbyvägen. Utbyggnaden kan innebära att Hammarbyvägen breddas och att den delvis utbyggda gång- och cykelvägen längs med Hammarbyvägen förlängs.

Motiv till bebyggelse

Björke är ett tätorts- och naturnära område i anslutning till vacker hagmark och rekreationsområde. Bebyggelsen är en naturlig vidareutveckling av Västerljungs samhälle.

Hammarbyvägen

Området är idag jordbruksmark men har tidigare studerats för bostadsbebyggelse. Bebyggelsen bygger väl vidare på existerande strukturer och håller på ett bra sätt ihop samhället. Området kan med fördel bebyggas med villor alternativt radhus. Detta studeras närmare i ett eventuellt detaljplanearbete.

Motiv till bebyggelse

Närheten till Västerljung samhälle och befintlig infrastruktur är de viktigaste skälen till den föreslagna lokaliseringen.

Hammarby

I och med den planerade utbyggnaden längs Hammarbyvägen och i Björke ter sig en utveckling vidare bort mot Hammarby mycket naturlig. Den nya bebyggelsen kan på så sätt hållas samman på ett fördelaktigt sätt och infrastrukturella investeringar dubbelutnyttjas. Aktuellt område utgörs huvudsakligen av barrskog utan något större rekreationsvärde. Däremot finns fornlämningar i delar av området som måste studeras vidare i kommande detaljplanearbete.

Motiv till bebyggelse

Se Björke.

Strategisk värdefull mark/utredningsområde

Öster om järnvägstationen - läge för närbutik?

Fastigheten öster om järnvägstationen redovisas som strategiskt värdefull mark för t.ex. handelsändamål.

Utvecklingsmöjligheter

Söder om järnvägen

Om Ostlänken lokaliseras utanför Västerljung kan en utbyggnad av samhället ske på södra sidan om befintlig järnväg. Om järnvägen omlokaliseras innebär det således förändrade förutsättningar för ortens utveckling.

Befintliga bebyggelsemiljöer

"Gamla stationssamhället"

Verksamheter och bostäder kring stationssamhället. Mindre kompletteringar kan ske i första hand vid stationsområdet.

"Nya bostadsområden"

En fortsatt utbyggnad av samhället kan ske med bostäder och ej störande verksamheter. Hänsyn ska tas till ortens struktur och anpassning ska ske till landskapet.

Grönstruktur

I Västerljung är tillgången till attraktiva naturområden god. Stora sammanhängande naturområden omger tätorten.

Prioriterade, tätortsnära grönområden

Nedanstående områden är av särskilt värde för naturvården och/eller friluftslivet

Väster om Norrbyvallen

Skogsområde som utgör ett värdefullt närströvsområde.

Hillesta – Hammarby

Skogsområde i anslutning till samhället. Rika förekomster av fornlämningar. Värdefullt närströvsområde.

Björke

Odlingsbygd med insprängda hagmarker. Flera av hagmarkerna utgör iögonfallande inslag i landskapsbilden. Vid Björke närmast järnvägen är hagmarkerna restaurerade med hänsyn till ett större gravfält. De norra delarna utgör även närströvsområde för Västerljung.

Trafik

Ostlänken

Flera av de alternativa dragningarna av Ostlänken berör som tidigare nämnts Västerljungs samhälle. Det är dock viktigt att konstatera att även andra sträckningar får väsentlig betydelse för samhället då ytor i centrala delar av Västerljung kan komma att frigöras.

Biltrafik

Huvudvägnätet

I huvudvägnätet ingår genomfarter, infarter samt huvudgator. Väg 782, eller Västerleden som vägen heter vid passagen genom samhället, är en sekundär länsväg. Den är klassad som huvudgata trots att vägen inte uppfyller kravet på en sådan vad gäller trafikflöde. Väg 782 mellan Västerljung och Sille upplevs av många Västerljungsbor som ett trafiksäkerhetsproblem som behöver åtgärdas. Kommunen avser initiera dialog med väghållaren Vägverket avseende hur situationen kan förbättras.

Karta: Markanvändning Västerlång

Ny- och ombyggnad av vägar

Utifrån den planerade bebyggelsen vid Hammarbyvägen och Björke behöver inga åtgärder vidtas på huvudvägnätet inom den aktuella planperioden.

Ombyggnad av Norrbyvägen och Hammarbyvägen, samt utbyggnad av gång- och cykelbana blir nödvändig när exploateringarna i dessa delar genomförs.

Vid tunneln under järnvägen finns konflikter mellan bilister, cyklister och fotgängare. Tunneln är smal och kan på sikt behöva breddas.

Vid Norrbyvallen uppstår vid vissa tillfällen köbildning och problem för vänstersvägande bilar. Ytterligare en konfliktpunkt är vid Norrbystugan där gång- och cykelvägen korsar bilvägen.

Kollektivtrafik

Västerljug försörjs med delar av den busstrafik som går mellan Trosa och Vagnhärad. Även en viss del av trafiken till Nyköping passerar Västerljug.

Gång- och cykeltrafik

Asfalterad gång- och cykelväg mellan Västerljug och Trosa finns. Ett alternativ som har diskuterats för att stärka kopplingen till Vagnhärad är att nyttja gamla järnvägen som cykelväg till Vagnhärad om järnvägen omlokaliseras.

Övriga samhällen och fritidsområden

I Trosa kommun finns ett stort antal fritidshusområden. De flesta ligger vid kusten medan övriga är belägna vid kommunens insjöar. I Sund överväger andelen helårsboende och området betraktas som tätort enligt Statistiska centralbyråns definition (mer än 200 invånare). De tätortsnära fritidshusområdena redovisas under kapitel Trosa.

Fritidshusbebyggelse

Sund

Sund är beläget ca 5 km väster om Vagnhärad utmed sjön Sillens östra strand. Bebyggelsen ligger naturskönt och utgörs av friliggande småhus för både helårsboende och fritidsboende. Totalt finns 192 fastigheter inom området.

Sunds samfällighetsförening har eget fiskevatten, småbåtshamn och en gemensam poolanläggning. Samfällighetsföreningen förvaltar en gemensam vatten- och avloppsanläggning och en vägförening ansvarar för vägarna inom området. I anslutning till området ligger ett vattenfyllt kalkbrott som är ett populärt besöksmål. Närmaste köpcentrum finns i Vagnhärad. Avståndet till busshållplats vid Gnestavägen är ca 1 km. För området gäller detaljplaner.

Lövsta

Lövsta är naturskönt beläget ca 7 km väster om Vagnhärad utmed sjön Sillens östra strand. Bebyggelsen utgörs av friliggande småhus med en hög andel helårsboende, men även i mindre omfattning fritidsboende. Inom området finns den statliga vårdinstitutionen Lövsta skolhem, med drygt 100 helårsanställda. Institutionen har egna anläggningar för vatten och avlopp samt fritidsanläggningar (bl.a. badplats, fotbollsplaner, skridskobana, sporthall och gym) som efter överenskommelse kan nyttjas av kommuninvånare. I direkt närhet till Lövsta ligger vattenfyllda kalkbrott som är populära besöksmål för bad och sportdykning. Närmaste köpcentrum ligger på ett avstånd av sju km i Vagnhärad. Avståndet till busshållplats vid Gnestavägen är ca 1 km.

Tofsö

Tofsö ligger i sydvästra delen av kommunen utmed Källviksvägen och gränsar till det populära naturreservatet Nynäs. Bebyggelsen utgörs av småhus med relativt små byggrätter väl lämpade för fritidsboende. En vägförening ansvarar för vägarna inom området. Avståndet till både Trosa och Vagnhärad är ca 17 km där närmaste köpcentrum finns. För området gäller detaljplaner. Fastigheterna har enskilda avloppslösningar.

Lagnöviken

Lagnöviken är beläget ca 5 km söder om Trosa (där närmaste köpcentrum finns) utmed kusten. Bebyggelsen ligger naturskönt och utgörs av friliggande småhus huvudsakligen för fritidsboende. Totalt finns ungefär 100 fastigheter inom området. En vägförening ansvarar för vägarna inom området. För området gäller detaljplaner. Området har enskilt avloppsreningsverk.

Gisekvarn

Gisekvarn ligger norr om Kustvägen (gränsar till Nynäs naturreservat), naturskönt utmed Gisesjön. Bebyggelsen utgörs av småhus med relativt små byggrätter väl lämpade för fritidsboende. Avståndet till både Trosa och Vagnhärad är ca 1 mil där också närmaste köpcentrum finns. En vägförening ansvarar för vägarna inom området. Avståndet till närmaste busshållplats utmed Kustvägen är ca 2 km. För området gäller detaljplaner. Fastigheterna har enskilda avloppslösningar.

Viksnäs

Viksnäs ligger i sydvästra delen av kommunen utmed Källviksvägen. Bebyggelsen utgörs av småhus för fritidsboende. Avståndet till både Trosa och Vagnhärad (där närmaste köpcentrum finns) är ca 16 km. En vägförening ansvarar för vägarna inom området. Närmaste busshållplats finns utmed Källviksvägen i anslutning till området. För området gäller detaljplaner. Fastigheterna har enskilda avloppslösningar.

Källvik

Källvik ligger i sydvästra delen av kommunen ungefär 2 mil från både Trosa och Vagnhärad (där närmaste köpcentrum finns). Bebyggelsen utgörs huvudsakligen av småhus för fritidsboende, men i området finns även ett antal helårsbostäder. Källvik är en viktig hamn för skärgårdstrafiken. En vägförening ansvarar för vägarna inom området. För området gäller detaljplaner. Fastigheterna har enskilda avloppslösningar.

För närvarande pågår arbete för att utreda möjligheterna till att ytterligare stärka Källviks position som viktigt landfäste i den sörmländska skärgården. Det handlar dels om etablering av nya bostäder men också om ett projekt som ska leda till bildandet av gemensamhetsanläggningar för gemensamma (ej allmänna) anläggningar i Källviks hamn, d.v.s. bryggor, parkeringar och vägar.

Skärgårdens natur-, kultur- och friluftsvärden ska tillvaratas och tillgängliggöras genom såväl bevarande som utveckling.

Sörmlands kust och skärgård ska bli ett utmärkt exempel på hur man i bred samverkan lyckas skapa en bygd som är ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar.

Tillgängligheten till stränderna ska bibehållas och om möjligt utvecklas.

Båtbryggor vid Lagnöviken

Sörmlands kust och skärgård

Det sörmländska skärgårdslandskapet är ett så kallat sprickdalslandskap uppbyggt av ett antal sprickdalar i olika storlek som skär genom berggrunden. De mellanliggande partierna utgörs av öar i olika storlek. När de reste sig ut havet efter senaste istiden bevarades finare sediment och jordarter i dalgångarna medan de mer höglänta delarna karaktäriseras av mycket berg i dagern.

Jämfört med exempelvis Stockholms skärgård är Sörmlands skärgård relativt liten med en genomsnittlig bredd av 1-2 mil från fastlandet ut till de yttersta kobbarna. Detta har bland annat lett till att antalet öar som kunnat erbjuda tillräcklig storlek och jordmån för en fast befolkning är få. Där jordar lämpliga för uppodling finns är dessa som regel små och förhållandevis magra.

Sörmlands skärgård skiljer sig också från Stockholms i ägarstruktur och historia. Sedan länge har större delen av skärgården ingått i stora fastlandsegendomar, vilket lett till att bebyggelsen på öarna är mycket begränsad. Dessa faktorer innebär sammantaget att Sörmlands skärgård har mycket stora naturvärden och många öar uppvisar liten eller nästan obefintlig påverkan av människohand. De lite större öarna där det har varit möjligt att bedriva jordbruk har ofta en ålderdomlig prägel och bebyggelsestruktur som är kulturhistoriskt intressant.

I Trosas skärgård bor endast en handfull helårsboende men dessa är helt avgörande om natur- och kulturvärdena ska kunna bibehållas. Trosa kommun har tillsammans med länets övriga kustkommuner och Länsstyrelsen i Sörmlands län deltagit i arbetet med att ta fram en strategi för

utveckling av Sörmlands kust- och skärgård. Huvudmålen i strategin är att utveckla förutsättningarna för en fast lokalbefolkning i länets kust- och skärgårdsområde och att bevara områdets egenart, samt dess natur- och kulturvärden.

Skärgårdens viktiga landfästen

I strategin redovisas Källvik, Uttervik och Trosa som viktiga landfästen för skärgården. I strategin diskuteras även möjligheten att nyttja skärgårdens natur- och kulturvärden för så kallad ekoturism. För närvarande pågår planarbete för att utreda möjligheterna till att ytterligare stärka Källviks position som viktigt landfäste i den sörmländska skärgården. Då Källvik fungerar som landfäste för delar av skärgården även i Nyköping är det viktigt att arbetet sker i nära samarbete med Nyköpings kommun. Ett annat landfäste som på sikt har potential att utvecklas är Stensund.

Förutsättningarna för utveckling i området redovisas i avsnittet *Rekommendationer för planering och byggande på landsbygden*.

Sörmländsk skärgårdsstiftelse

För närvarande pågår arbetet med att bilda en sörmländsk skärgårdsstiftelse. Organisationens ändamål bygger på en gemensam avsiktsförklaring formulerad av Länsstyrelsen och kommunerna Trosa, Södertälje, Nyköping och Oxelösund. Avsiktsförklaringen lyfter fram behovet av ett organiserat samarbete för en långsiktigt hållbar utveckling av Sörmlandskusten och skärgården – ekonomiskt, ekologiskt och socialt: ”Målet bör vara att skapa förutsättningar för fastboende och lokalt verksam befolkning, att bevara områdets natur- och kulturvärden och därtill stimulera företagandet och turismen.”

Avsiktsförklaringen och utredningsdirektiven talar om behovet av en hållbar utveckling i Sörmlands kust och skärgård. Detta har, med olika formuleringar, länge varit ett genomgående tema i de regionala och kommunala planeringsdokumenten. Målet är att Sörmlands kust och skärgård så långt som möjligt skall erbjuda sina invånare samma livsbetingelser och utvecklingsförutsättningar som i andra delar av länet. Skärgården måste få sin rimliga andel av den dynamiska utvecklingen och framtidsoptimismen. I begreppet långsiktigt hållbar utveckling ligger dock inte bara detta inomregionala rättviseperspektiv utan också en strävan att till nästa generation lämna över de samlade resurserna i minst lika gott skick som vi tog emot dem från gångna generationer.

Man har tidigare främst använt orden levande skärgård, ett uttryck som sätter hoten mot befolkningsutvecklingen i fokus. Öarna i Sörmland har mycket få fastboende, åldersfördelningen är ogynnsam och villkoren för arbete och företagande osäkra. En större och yngre aktiv skärgårdsbefolkning är därför ett viktigt mål. Men begreppet levande skärgård har flera dimensioner. Utöver de bofasta gäller det rörligt friluftsliv och fritidsboende. Och inte minst naturen med hotade djur- och växtarter, känsliga marker och risker för sämre luft- och vattenkvalitet. Att bringa de ofta konkurrerande intressena i balans är angeläget.

Rekommendationer för planering och byggande på landsbygden

I Trosa kommun finns goda möjligheter att erbjuda ett boende med stora kvaliteter på landsbygden. Kommunen ser positivt på nybyggnader utanför tätorterna under förutsättning att bebyggelsen går att förena med natur- och kulturvärdena på platsen och att friluftslivet inte påverkas negativt.

Landsbygden utanför Västerljung

I detta avsnitt redovisas förslag till rekommendationer för byggande på landsbygden. Inledningsvis beskrivs allmänna rekommendationer för lokalisering som gäller generellt inom hela kommunen. Här diskuteras bland annat hur byggnader bör placeras och utformas i landskapet.

För vissa geografiskt avgränsade områden med olika förutsättningar redovisas rekommendationsområden med särskilda riktlinjer.

Rekommendationsområdena omfattar de områden inom kommunen som innehåller starka sektorsintressen och där bebyggelsestrycket är stort, såsom i tätorternas omgivningar och i kustområdet och skärgården.

Flera av sektorsintressena utgörs av riksintressen enligt 3:e kap. Miljöbalken. Dessa redovisas särskilt i kapitlet *Riksintressen*.

Allmänna rekommendationer

Hur kan vi bygga på landsbygden?

När vi ska bygga på landet är det viktigt att den nya bebyggelsen lokaliseras och utformas i enlighet med kringliggande bebyggelse och med anpassning till landskapet.

Hus för helårsboende bör med hänsyn till möjligheten att ordna olika typer av samhällsservice, i

första hand lokaliseras i närheten av allmänt tillgänglig väg.

Byggande utanför plan – rekommendationer

Tillkommande bebyggelse bör främst ske i form av komplettering av befintliga bebyggelsegrupper. Samhällsbyggnadsnämnden kan dock bevilja bygglov i andra lägen om den nya bebyggelsen går att förena med natur- och kulturvärdena på platsen och om friluftslivet inte påverkas negativt. Det är då av stor vikt att samtliga nedanstående kriterier uppfylls;

- lokalisering av ny bebyggelse för helårsboende bör i första hand ske i anslutning till allmänt tillgängliga vägar.
- nya byggnader bör ej placeras så att ett rationellt bedrivet jord- och skogsbruk förhindras, vilket bl.a. innebär att sammanhängande brukningsområden ej bör splittras.
- vattentäkt med tillräcklig kapacitet och god kvalitet måste gå att ordna för den tilltänkta bebyggelsen och avloppsvattnet måste undergå en med hänsyn till dess sammansättning och till recipientens kapacitet och beskaffenhet, erforderlig rening.
- antalet byggnader per fastighet för bostadsändamål ska anpassas till omgivande och befintlig bebyggelsemiljö, varvid som rekommendation gäller att på fastighet eller samfällighet med areal under 3000 kvm som huvudsakligen används för bostadsändamål får endast en huvudbyggnad uppföras.
- vid lokalisering av nya byggnader ska hänsyn tas till erforderliga skyddsavstånd med anledning av buller (trafik, järnväg m.m.) och olika säkerhetsrisker.

Utformning och placering av byggnader i landskapet

Det småkuperade sörmländska landskapet har erbjudit många goda byggnadsplatser. På jordbrukskulturlandskapet kan man se hur gårdar och byar har vuxit upp på kulle efter kulle i det öppna landskapet.

Den äldsta bebyggelsen var samlad i byar. En del byar finns kvar, mer eller mindre intakta, men många byar har genom gårdssammanslagningar förlorat sin ursprungliga bykaraktär.

Vid bysprängningen då laga skifte genomfördes lokaliserades den nya bebyggelsen på höjdlägen i landskapet, dels för att få en torr och bra grund för huset och dels för att undvika den besvärande dimman höst och vår. Man såg också till att det nya huset lokaliserades på mark som var svårödlad, endera på en åkerö eller i skogsbrynet. Att bygga på god åkerjord var otänkbart.

Lokalisering av enstaka nya hus

Generellt bör gälla att ny enstaka bebyggelse i första hand lokaliseras i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper för att därigenom undvika en olämplig utspridning i det öppna landskapet. Befintliga vägar kan då nyttjas.

I byar

Komplettering av byar bör ske genom förtätning, där den ursprungliga strukturen kan vara en ledning vid val av lämpliga lägen för nya hus. På så sätt kan något av förlorad intimitet återskapas.

Vid gårdar

Den sörmländska gårdstypen varierar. Den är mer eller mindre kringbyggd. Graden av slutenhet ger bebyggelsemönstret dess karaktär och bör vara vägledande vid utformningen av tillkommande bebyggelse. Den mer eller mindre fast sammanhållna gårdsbebyggelsen bör kompletteras på ett

sådant sätt, att dess karaktär av klart avgränsad bebyggelsegrupp inte splittras. Detta är särskilt viktigt då den ofta ligger tydligt exponerad i landskapet på traditionellt sätt. Även avstyckning kring bostadshuset bör följa höjdpartiets naturliga gränser mot den öppna marken eller skogsbrynet.

genom en olämplig placering ge ett främmande intryck i landskapet. Större hänsyn måste tas till befintliga terrängförhållanden och vegetationen. Vid placering i slänt är exempelvis en måttligt hög sockel naturlig.

Gammalt och nytt kan förenas på ett harmoniskt sätt genom att ge nya hus en utformning med drag karaktäristiska för den ursprungliga bebyggelsen och med material och färg som är brukliga i trakten.

Särskilt värdefulla områden

Vissa områden inom Trosa kommun är av allmänt intresse för naturvården, friluftslivet, kulturminnesvården eller på grund av landskapsbilden.

Vid skogsbryn och skogspartier

Höga torra lägen som lämnar den öppna jordbruksmarken obebyggd är traditionella byggnadsplatser.

Lokalisering av nya bebyggelsegrupper

Kommunen är i vissa fall positiv till lokalisering av nya bebyggelsegrupper utanför tätorterna. Utöver den grundläggande förutsättningen att bebyggelsen ska gå att förena med natur-, kultur- och rekreationsvärden på platsen och de generella rekommendationerna för byggande utanför plan, är det främst den aktuella platsen som styr lämpligheten. Det kan bland annat röra frågor som landskapsbild och estetiska värden.

I känsliga lägen kan särskilda krav angående storlek, skala, materialval och färgsättning komma att ställas. Krav kan också komma att ställas på detaljplaneläggning för att pröva den nya bebyggelsegruppen i ett sammanhang.

Tomtplatsens utformning

Om grannhuset är placerat längs vägen bör även det nya huset göra det.

Uthus passar väl in i regionens bebyggelsehistoria, men man bör tänka på att uthus som t.ex. garage är en sekundär byggnad som bör få en diskret placering längre in på tomten.

Byggnadsplatsen och val av hustyp

Även en traditionellt utformad byggnad kan

Hänsyn ska enligt Miljöbalken 3:6 tas till kulturminnesvårdens, naturvårdens och friluftslivets intressen. Dessa områden redovisas på särskild intressekarta i avsnittet om natur och friluftsliv samt avsnittet om kulturmiljö.

Särskild hänsyn föreslås:

- för samtliga riksintresseområden för kulturminnesvården, naturvården och för friluftslivet.
- för områden med vacker landskapsbild. (Områdena sammanfaller med tidigare förordnanden enligt 19 § Naturvårdslagen).

Särskild hänsyn till landskapsbild, natur- och kulturmiljö:**Rekommendationer**

Särskild hänsyn ska enligt Miljöbalken 3:6 tas till landskapsbild och natur- och kulturmiljö. Vid prövning av ny-, om- och tillbyggnader avser kommunen lägga särskild tyngd vid tillämpningen av Plan- och bygglagen 3:1, 3:10 och 3:12. Stor vikt läggs vid de generella rekommendationerna avseende lokalisering, val av tomtplats m.m.

Andra områden med särskilda krav

Områden där krav på detaljplan kan hävdas

I tätorternas närområden eller i andra områden med stort bebyggelsetryck kan krav ställas på att detaljplan ska upprättas för att reglera utbyggnaden i ett sammanhang. Krav kan även ställas på att enstaka ny byggnad ska prövas i detaljplan. Avsikten med detta är att säkerställa en framtida ändamålsenlig användning av området. Detaljplan kan också krävas i områden där ny enstaka byggnad får betydande påverkan på omgivningen.

Områden med bebyggelsetryck

- Området kring tätorterna Trosa, Vagnhärad och Västerljung, varvid avgränsningen utgörs av fördjupningsområdet kring tätorterna som redovisas under rubriken fördjupningsområde.
- Övriga områden med sammanhållen bebyggelse och bebyggelsetryck, vid Källvik, vissa kuststräckor längs Hållsviken samt söder om Lagnöviken.

Samlad bebyggelse

Begreppet *samlad bebyggelse* infördes i plan- och bygglagen 1987 och omfattar bebyggelsegrupper om 10-20 hus utanför detaljplan där bebyggda tomter gränsar till varandra eller åtskiljs med väg eller mindre naturområden (högst 100-200 m avstånd mellan husen).

Utanför samlad bebyggelse och detaljplanelagt område finns i Plan- och bygglagen vissa undantag avseende kravet på bygglov för åtgärd på en- och tvåbostadshus samt fritidshus. Mindre tillbyggnad som ej dominerar över befintlig byggnad får t.ex. göras utan lov om åtgärden ej sträcker sig närmare tomtgräns än 4,5 m. Även komplementbyggnader, murar och plank i omedelbar närhet till bostadshus är befriade från bygglov. Inom samlad bebyggelse råder bygglovplikt för dessa åtgärder.

Nya byggnader och friggebodar kräver dock dispens där strandskydd gäller. Komplement till bebyggelse på tomtplats som förläggs längre från stranden än huvudbyggnaden kräver dock inte strandskyddsdispens.

Med mindre tillbyggnad av huvudbyggnad avses en tillbyggnad som inte överstiger 25 kvm, dock ej större än hälften av husets ursprungliga area.

Med mindre tillbyggnad av komplementbyggnad avses en tillbyggnad som inte överstiger 15 kvm, dock ej större än hälften av husets ursprungliga area.

Med komplementbyggnad avses en byggnad med högst 30 kvm byggnadsarea t.ex. uthus, garage, gäststuga och sjöbod. För att få uppföra en komplementbyggnad utan bygglov förutsätts att det

finns en huvudbyggnad på fastigheten t.ex. enbostadshus eller fritidshus. Komplementbyggnaden ska uppföras i anslutning till denna. Observera dock att strandskyddsdispens erfordras inom områden med strandskydd.

Kommunen ser följande områden som samlad bebyggelse. Områden med samlad bebyggelse är: Fänsåker (Fredriksdalsvägen), Trosa lands kyrka, Högberga, Skårby, Gillbergsvik, Viksnäs, Alby-Krokebjörk, Trosaby, Hållsnäs, Bokö, Sörtuna, Avlebro och Rommarö,

Om den starka utvecklingen med ytterligare bostäder på landsbygden fortsätter kan följande områden komma att betraktas som samlad bebyggelse: Silles, Berga, Hunga, Östra Källvik och Erikslund.

Samrådsområden

Länsstyrelsen förordnar med stöd av 12 kap 4 § plan- och bygglagen att beslut om förhandsbesked och bygglov för nya byggnader och tillbyggnader som inte är att anse som kompletteringsåtgärder enligt 8 kap 13 § Plan- och bygglagen, inom de områden som är av betydelse för totalförsvaret skall prövas av Länsstyrelsen. Utpekade samrådsområden (se karta *Förutsättningar för planering och byggande*) är av sådant intresse och förordnandet syftar till att så långt möjligt skydda områdena mot ny- och tillbyggnader som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen.

Karta: Förutsättningar för planering och byggande

Rekommendationsområden

Kustområdet

Trosas skärgård är en av kommunens viktigaste tillgångar. Här finns höga natur- och kulturvärden och området är mycket betydelsefullt för besöksnäringen och det rörliga friluftslivet. Inom området finns bland annat naturreservaten Krämö, Bokö, Oxnö, Persö och Nynäs och den marinbiologiska forskningsstationen på Askö.

Kustområdet omfattar skärgårdens övärld och fastlandets kustnära delar. I linje med förslag till ny lagstiftning avseende strandskyddsbestämmelser har kustområdet delats in i två zoner, *Yttre kustzonen* och *Inre kustzonen*.

Gränsen för den inre kustzonen utgör kommunens tolkning av riksintresset för turism och rörligt friluftsliv enligt 4:e kapitlet Miljöbalken. Avgränsningen motsvarar R1-gränsen i Översiktsplan 90. Inom området finns även riksintressen för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv enligt 3:e kapitlet Miljöbalken. Riksintressena redovisas i särskilt avsnitt.

Yttre kustzonen inrymmer skärgårdens övärld samt fastlandets kustnära del. Området är av mycket stort intresse för turismen och det rörliga friluftslivet och stora delar har betydande natur- och kulturvärden. Närheten till havet medför att bebyggelsestrycket är särskilt högt. Inom området är en stor del av kommunens fritidshusområden belägna, bl.a. Viksnäs, Tofsö, Lagnö, Käftudden och Korsnäs.

Kommunen avser att vara mycket restriktiv med ny bebyggelse i yttre kustzonen. Viss komplettering av de tätortsnära fritidshusområdena kan bli aktuell. Områdets avgränsning inåt land följer i stort sett riksintressena för naturvård och friluftsliv enligt 3 kapitlet Miljöbalken.

Inre kustzonen är huvudsakligen belägen mellan Väg 219 och Källviksvägen men sträcker sig vid Örboholm även en bit öster om Källviksvägen. Detta område utgör den inre delen av kustområdet. Inom den västra delen av området ligger naturreservatet Nynäs. Se kartan *Förutsättningar för planering och byggande* för exakt avgränsning.

Kommunens avsikt rörande vissa ämnesområden

Bostäder

Kommunens ambition är att förbättra möjligheterna till helårsboende i vissa delar av kustområdet och på så sätt stimulera till en levande landsbygd. Ny bebyggelse för boende som avser att tillgodose behovet för de areella näringarna och den lokala sysselsättningen ska behandlas positivt.

Friluftsliv

Kustområdet rymmer stora värden för friluftslivet såväl i skärgården, vid kusten som i kustens inland. Att området är så intressant för friluftslivet beror till stor del på att så många olika värden finns samlade här. Kustområdet utgörs av ett varierat kulturlandskap med kulturvärden, naturvärden och goda förutsättningar till fiske och bad.

Områden som är av särskilt intresse för friluftslivet sammanfaller huvudsakligen med värdefulla natur- och kulturmiljöområden som redovisas på särskild karta i kapitlet *Natur och friluftsliv* respektive *Kulturmiljö*. Riksintresseområdena redovisas i kap. *Riksintressen*.

Naturvård

Kustområdet rymmer stora värden för den vetenskapliga naturvården. Kustområdets värde för friluftslivet hänger samman med områdets naturvärden. Många arter i kustområdet saknar dock andra lämpliga biotoper och är för sin existens beroende av relativt ostörda skärgårdsmiljöer. I det yttre kustområdet bör därför vid konflikter den vetenskapliga naturvården prioriteras framför friluftslivets intressen.

Områden av särskilt intresse för naturvården finns markerade på karta i avsnittet om natur- och

friluftsliv och beskrivs i Länsstyrelsens naturvårdsprogram. Riksintressena för naturvården beskrivs i avsnittet som behandlar riksintressen.

Kulturmiljövård

Kustområdet rymmer stora värden för kulturmiljövården. Områden som är av särskilt intresse för kulturmiljövården finns markerade på kartan rörande kulturmiljöintressen. Riksintressena för kulturmiljövården är beskrivna i avsnittet som behandlar riksintressen.

Jordbruk

Ett livskraftigt jordbruk inom området är av speciellt intresse för den lokala sysselsättningen i kustområdet samt för landskapsbild och bevarandet av kulturlandskapet. De lågproduktiva jordbruksmarkerna närmast kusten inrymmer stora värden för naturvården.

Skogsbruk

Relativt få människor inom området har sin huvudsakliga sysselsättning inom skogsbruk. Skogsbrukets hänsyn till andra intressen ska normalt tillgodoses i Skogsvårdslagen. Om så ej är fallet eftersträvas i första hand ett samrådsförfarande.

Yrkesfiske

Fisket har viss betydelse för kustområdets befolkning som binäring eller för husbehov. Vid hamnarna i Uttervik och Trosa bör fiskets intressen prioriteras framför andra intressen som ej gagnar fisket. Riksintresseområden för yrkesfiske redovisas i kapitel *Riksintressen*.

Sjöfart

Trafiken på befintliga allmänna farleder och båtsportleder bör främjas. Särskild hänsyn ska dock tas till Askö skjut- och övningsområde, där avlysning av vattenområde ibland sker.

Vindkraft

Med tanke på rådande vindförutsättningar i Sörmland samt de unika värden som finns i vår skärgård bör inte storskalig vindkraft anläggas i kommunen. Vindkraft för husbehov (s.k. gårdssnurror) ska vid god lokalisering och tilltalande estetik uppmuntras. Se vidare i avsnittet *Teknisk försörjning*.

Utvecklingsområden enligt Kust- och skärgårdsstrategin:

Skärgårdens viktiga landfästen

I strategin redovisas Källvik, Uttervik och Trosa som viktiga landfästen för skärgården.

I strategin diskuteras möjligheten att nyttja skärgårdens natur- och kulturvärden för så kallad ekoturism.

Rekommendationer för byggande i kustområdet

Vid prövning av ny bebyggelse ska stor hänsyn tas till de höga natur-, kultur- och friluftsvärden, samt övriga allmänna intressen som finns i området, såsom turism. Inom kustområdet avser kommunen lägga särskild tyngd vid tillämpningen av Plan- och bygglagen 3:1, 3:10 och 3:12. Stor vikt läggs vid de generella rekommendationerna avseende lokalisering och val av tomtplats m.m.

Yttre kustzonen

Ny bebyggelse prövas restriktivt med hänsyn till områdets stora värden för det rörliga friluftslivet och mot bakgrund mot det stora bebyggelsetrycket i området. Ny bebyggelse får tillkomma som komplettering av befintliga bebyggelsegrupper under förutsättning att mark som bedöms vara av allemansrättsligt intresse och/eller av intresse för natur- eller kulturvärden inte tas i anspråk. Detaljplanekrav kan i vissa fall hävdas för tillkommande bebyggelse.

Bostäder som är nödvändiga för bedrivande av befintliga verksamheter och för succession inom familjeföretag tillåts. För att möjliggöra att nya verksamheter kommer till stånd som står i samklang med bevarande av natur- och kulturvärdena, ska byggnader för dessa verksamheters behov samt bostäder som är nödvändiga för verksamhetens bedrivande tillåtas.

Inre kustzonen

Ny bebyggelse kan tillåtas om bebyggelsen inte innebär någon konflikt med det rörliga friluftslivet, natur- och kulturvärden eller andra allmänna intressen. Stor vikt läggs vid de allmänna rekommendationerna avseende lokalisering och val av tomtplats m.m.

Fördjupningsområden

Fördjupningsdelen omfattar området mellan och i anslutning till tätorterna Trosa, Vagnhärad och Västerljung.

Trosaåns dalgång

Trosaån rinner från sjön Sillen, genom samhällena Vagnhärad och Trosa, till Östersjön i botten av en stor uppodlad dalgång, inramad av bergs- och moränhöjder. Det är en jordbruksbygd med många fornlämningar, gårdar och sockenstugor. Under bronsåldern var dalgången en del i den betydelsefulla inomskärsleden till Mälaren. Det största bosättningsområdet finns i Vagnhärad.

På ett ovanligt sätt kan man i landskapet se vattnets betydelse för bygdens lokalisering. I takt med strandförskjutningen har bebyggelsen flyttat från höjderna, till övergångszonen mellan morän och lera under järnåldern, till dalgångens botten.

Trosaåns dalgång har utpekats som riksintresse för kulturmiljövården. Området omfattar stora delar av Vagnhärads tätort samt delar av Hunga strövområde.

Trosaån är av stort intresse för naturvården. Förutom betydelsen för landskapsbilden har den stort värde för fritidsfisket och det rörliga friluftslivet. Rekommendationsområdets avgränsning har anpassats till befintliga vägar och vegetationsgränser.

Rekommendationer

Landskapet bör hållas öppet och skogsplantering bör ej tillåtas. Närsaltbelastning och utsläpp av andra skadliga ämnen bör begränsas.

Hunga strövområde

Området mellan Häradsvallen i Vagnhärad och Vitalisskolan i Trosa utnyttjas som fritids- och rekreationsområde och består i huvudsak av skogsmark med inslag av öppen mark. Områdena närmast tätorterna är markerade som prioriterad tätortsnära grönstruktur som ska bevaras.

Sedan gällande översiktsplan antogs har ett betydande bebyggelsestryck uppkommit i områdets centrala delar. Mot bakgrund av detta anser kommunen att man nu bör ta ett samlat grepp över denna del av området innan fler lokaliseringar eventuellt kan godkännas. Översiktsplanen föreslår att det i planutredning bör klarläggas om ny bebyggelse kan tillkomma utan att äventyra områdets kvaliteter, och i så fall i vilka delar.

Avgränsningen av rekommendationsområdet Hunga strövområde är gjord med hänsyn till befintliga motions- och skidspår. Pågående markanvändning får inte avsevärt försvåras.

Rekommendationer

Hänsyn ska tas till naturvårdens och friluftslivets intressen. Således hanteras ny bebyggelse med restriktivitet i huvuddelen av området. En planutredning ska belysa om ny bebyggelse kan tillkomma i områdets centrala delar utan att äventyra områdets kvaliteter.

Hunga - Stene

Området ansluter till Hunga strövområde, gränsar till Vagnhärad och Trosa samt avgränsas av Studsviksvägen och Västerljungsvägen. Området består av ett småbrutet jordbrukslandskap.

Rekommendationer

Komplettering av befintliga bebyggelsegrupper är i stora delar möjliga. Hänsyn ska tas till kulturminnesvårdens, naturvårdens och friluftslivets intressen. I områdets sydöstra del kan fördjupningsarbete alternativt planläggning krävas om utvecklingen med ett fortsatt ökat antal lokaliseringsprövningar fortsätter.

Åda - Stensund

Området består av kustområdet fram till Trosa, väg 218 och Tullgarns naturområde och utgörs av ett omväxlande jord- och skogsbruklandskap. Inom området finns Stensunds folkhögskola, några delvis permanentade fritidshusområden, golfbana samt enstaka permanentbebyggelse.

Strandskydd gäller inom en 300-meters zon inom ej planlagda områden. Skjutbanor inom och i anslutning till området medför vissa restriktioner liksom den närbelägna avfalls- och källsorteringsstationen vid Korslöt.

Rekommendationer

Komplettering av befintliga bebyggelsegrupper är möjlig under förutsättning att hänsyn tas till naturvården och befintliga verksamheter. Nybyggnadsområden kan bli aktuella i anslutning till golfbanan och Åda fritidshusområde.

Hillesta - Långbro - Skällberga - Ekebonäs

Området omfattar dalgången mellan sjön Sillen och Tureholmsviken förutom avgränsningen runt Västerljungs samhälle och Tureholms slott. Det utgörs av ett öppet landskap som domineras av åkrar och hagmarker. På höjdpartierna finns talrika fornminnen.

Rekommendationer

Mindre kompletteringar av befintliga bebyggelsegrupper är möjliga under förutsättning att hänsyn tas till kulturvården och befintliga verksamheter.

Karta: Förutsättningar för planering och byggande

Förordnanden och särskilda bestämmelser

I detta avsnitt redovisas de områden där förordnanden eller särskilda bestämmelser gäller. Dessa återfinns bland annat i Miljöbalken och Plan- och Bygglagen. Användningen av mark och vatten inom dessa markområden är redan avgjord och besluten är juridiskt bindande.

Detaljplaner

I huvudsak är tätorterna och de flesta fritidshusområdena detaljplanelagda. Inom detaljplan får marken användas endast på det sätt som anges i planen. I detaljplanen finns detaljerade regler om hur och var man får bygga.

Samlad bebyggelse

De områden som betraktas som samlad bebyggelse är markerade på karta. Liksom inom detaljplanelagt område krävs bygglov även för mindre tillbyggnader och komplementbyggnader m.m.

Naturreservat (7 kap 4 och 5 § Miljöbalken)

Ett mark- eller vattenområde får av Länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behoven för friluftslivet.

I reservatsföreskrifterna för områdena anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet. I de fall områden förklaras som naturreservat kan markägaren vara berättigad till ersättning. Se kapitlet *Natur och friluftsliv* för mer information.

Skydd för växt- och djurarter (8 kap 2 § Miljöbalken)

Med stöd av 14 § Naturvårdslagen har fågelskyddsområden inrättats i kommunen. Det innebär att allmänheten inte har tillstånd att tillträda området under förskrivna tidpunkter.

Skydd för landskapsbilden

Förordnanden för skydd av landskapsbilden har upphävts av Länsstyrelsen.

Strandskyddsområden (7 kap 13 - 18 § Miljöbalken)

Strandskydd råder vid havet och vid sjöar och vattendrag. Syftet med strandskyddet är att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv och bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 m från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (strandskyddsområde).

Området får av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer utvidgas till högst 300 m från strandlinjen, om det behövs för att tillgodose strandskyddets syften. Inom Trosa kommun är strandskyddsområdet utökat till 300 m i flera områden.

Inom strandskyddsområde får inte:

nya byggnader uppföras.

byggnader ändras så att de kan tillgodose ett väsentligen annat ändamål än de tidigare har använts till.

grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten utföras för bebyggelse som avses i 1 och 2.

andra anläggningar eller anordningar utföras som hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle fått färdas fritt eller som väsentligheten försämrar livsvillkoren för djur- eller växtarter.

andra åtgärder vidtas som väsentligen försämrar livsvillkoren för djur- och växtarter.

Förbuden gäller dock inte:

byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder som behövs för jordbruket, fisket eller skogsbruket och som inte tillgodoser bostadsändamål.

verksamheter eller åtgärder som har tillåtits av regeringen enligt 17 kapitlet 1, 3 eller 4 § Miljöbalken eller till vilka tillstånd har lämnats enligt denna balk eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av denna balk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att förbuden i 17 kapitlet 16 § Miljöbalken inte ska gälla för sådana byggnader, anläggningar eller anordningar som utgör komplement till bebyggelse på en tomtplats och som förläggs längre från stranden än huvudbyggnaden.

Länsstyrelsen får meddela dispens från bestämmelserna i 17 kap. 16 § Miljöbalken, om det finns särskilda skäl. Om dispens meddelas, ska länsstyrelsen bestämma i vilken utsträckning mark får tas i anspråk som tomt eller annars användas för det avsedda ändamålet. Utöver detta finns länsstyrelsebeslut på att strandskyddet inte skall gälla vissa byggnader m.m. på tomtplats. För att strandskyddet ska kunna upphäva förutsätts att

- den planerade bebyggelsen bidrar till en sammanhållen utvidgning av stadsmiljön
- stränderna långsiktigt säkerställs som tillgängliga för allmänheten
- biotoper och viktiga rekreationsstråk redovisas som parkmark i detaljplan, dvs. skyddas från exploatering.

Generellt strandskydd (100 respektive 300 m) gäller *utom*:

- vid ett antal förtecknade vattendrag vilka är markerade med enkeldragen linje på topografiska kartan, där strandskyddet endast omfattar en zon av 30 m på båda sidor om vattendragen från strandlinjen. I Trosa kommun gäller detta för Kvarnstugebäcken, Hålvikenbäcken, Tullgarnsbäcken, Erikslundsbäcken samt Örboholmsbäcken.
- vid övriga vattendrag eller delar av vattendrag som är markerade med enkeldragen linje på topografiska kartan
- vid de insjöar som inte finns redovisade med strandkontur på topografiska kartan.

Skydd för vattenförsörjning (19 kapitlet 2 § Vattenlagen)

I bestämmelserna för vattenskyddsområdet föreskrivs de inskränkningar som är nödvändiga för att skydda yt- eller grundvattentillgången. Kommunala vattentäkter markeras på karta i kapitlet *Riskhänsyn och miljöstörningar*.

De vattentäkter som har skyddsområde är Trosa (Sörtuna) och Vagnhärad (Källvreten).

Fasta fornlämningar (2 kapitlet Kulturminneslagen)

Alla fasta fornlämningar är skyddade enligt Kulturminneslagen. Till fast fornlämning hör ett så stort område, som behövs för att bevara fornlämningen och ge den ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Tillstånd att rubba, förändra eller skada fast fornlämning lämnas av Länsstyrelsen. Samtliga kända fasta fornlämningar finns markerade på den ekonomiska kartan.

Byggnadsminnen (3 kapitlet Kulturminneslagen)

Enligt Kulturminneslagen får en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde förklaras som byggnadsminne av länsstyrelsen.

Tureholms slott, Rönnebo, Långmaren och Garvaregården är enskilda byggnadsminnen inom kommunen.

Kyrkliga kulturminnen (4 kapitlet Kulturminneslagen)

Kyrkobyggnader och begravningsplatser tillhöriga Svenska kyrkan, byggda och anlagda före 1940-01-01, skyddas enligt Kulturminneslagen. Byggnadsförändringar och ändringar på

begravningsplats prövas av statlig myndighet.

Byggförbud utmed allmänna vägar (47 § Väglagen)

Med hänsyn till trafiksäkerheten gäller generellt byggförbud inom 12 m från vägområdet enligt 47 § Väglagen. Länsstyrelsen har sedan tidigare utvidgat byggförbudet till 50 m längs med väg E4 genom kommunen. I enlighet med Vägverkets rekommendationer får bostäder nu inte uppföras närmare väg E4 än 150 m. Bestämmelsen gäller endast områden som inte är detaljplanelagda.

Byggförbud kring kraftledningar

Med hänsyn till nedfallande kraftledningar anger starkströmsföreskrifterna (STEV-FS 1988:1) från Statens energiverk skyddsavstånd på upp till tio m för befintlig och planerad bebyggelse.

RIKSINTRESSEN

3:e kapitlet Miljöbalken

Inledning

Riksintressena är viktiga verktyg för bedömningar inom samhällsplaneringen. Riksintressen kan utses inom flera olika områden, både för bevarande och för brukande, t.ex. i form av vägar och andra infrastrukturanläggningar. Kommunerna ska tillgodose riksintressena i översiktsplanerna.

Riksintressebestämmelserna är avsedda att förenkla genomtänkta avvägningar mellan olika önskemål om att utnyttja den fysiska miljön med mark och vatten. De riksintressanta värdena ska i planeringen tillgodoses och om det är möjligt, förstärkas. Ibland kan dock olika riksintressen enligt Miljöbalkens 3:e kapitel ställas mot varandra. Det är då det ändamål som på lämpligaste sätt främjar långsiktig hushållning som ska prioriteras. Undantagna är anläggningar för totalförsvaret som ska ges företräde.

Natura 2000 (4 kap. 1 § Miljöbalken) är från början ett internationellt åtagande i syfte att bevara vissa arter och naturtyper och har även status av riksintressen. Se vidare i avsnittet *Natur och friluftsliv*, där Natura 2000-områden i kommunen redovisas.

I linje med Trosa kommuns strategier och målet för Miljöbalken, ska riksintressena **främja hållbar utveckling**. Mark, vatten och fysisk miljö ska användas så att en ekologiskt, socialt, kulturellt och samhällsekonomiskt långsiktigt god hushållning säkerställs. Värdefulla natur- och kulturmiljöer ska skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

För Trosas del innebär detta ett ständigt pågående arbete för att trygga de kärnvärden som finns inom kommunen. Flera av de styrkor som anges i avsnittet *Trosa – en kommun med goda förutsättningar* kopplas också tydligt samman med riksintressen. Att vårda natur och kulturmiljöer hänger ihop med förutsättningar för bl.a. turism och för kommunens attraktivitet både för besökare och bofasta. Detta blir alltmer relevant i takt med kommunens planer att expandera och exploatera, vilket ställer högre krav på t.ex. närhet till rekreationsområden och varsamhet i känsliga miljöer. Detta verkställs konkret genom de områden som pekats ut som prioriterad grönstruktur och en strävan efter att förbättra tillgängligheten till rekreationsområden, flera i närhet till tätorterna. De många fornlämningar som lokaliserats i Vagnhärad, kommer att ligga till grund för en djupare studie av området i syfte att ge klarare ramar för framtida fysisk planering. Trosa stadskärna skyddas genom rekommendationer som anges i *Trosa tätort*. För riksintressanta kommunikationer finns en medvetenhet kopplad till den planerade Ostlänken, vilket utvecklas ytterligare i avsnittet *Kommunikationer*. Riksintressen av alla slag är förstås ständigt viktiga aspekter då de berörs i detaljplaneprocesser.

För de stora oexploaterade områden som räknas in i kommunens rekommendationsområden i avsnittet *Rekommendationer för planering och byggande på landsbygden*, gäller ett allmänt högre hänsynstagande till områdenas respektive värden. Inom dessa har man siktat på en helhetsbild med tanke på de olika typer av värden som finns representerade. Riksintressen för naturvård, kulturmiljövård eller friluftsliv skyddas i övrigt enligt Miljöbalken 3:6.

Riksintressen för kulturmiljövård

Tureholm

Herrgårdsmiljön från övergången mellan barock- och rokokostil är arkitektoniskt intressant. Miljön från 1730-talet är symmetriskt uppbyggd där den långa allén bildar en mittaxel. Den dominerande mangårdsbyggnaden är i karolinsk stil efter ritningar av Carl Hårleman. Även flyglar och ekonomibyggnader finns i direkt anslutning.

Nuvarande skydd:

Tureholm skyddas som byggnadsminne sedan 1987. I östra delen av området gäller strandskydd.

Tureholms slott

Trosaåns dalgång

Ett av länets fornlämningstätaste odlingslandskap med tätt förekommande fornlämningar finns kring Trosaåns dalgång. Dessa visar på att området varit bebyggt under lång tid, med en stegvis kolonisation anpassad till landhöjningen. Strandlinjens förändring har också styrt läget för de förhistoriska centrumbildningarna.

I dalgången syns spår av hur bygdens kärna flyttats från Husby under yngre järnålder till det medeltida Trosa stad vid kyrkplatsen¹⁸ och slutligen till dagens Trosa stad i början av 1600-talet. I Vagnhäradsområdet finns en omfattande bronsåldersuppsättning i form av många skärvstenshögar, hus och odlingsterrasser, gravar, älvkvarnar och ovanliga typer av hällristningar. Några av de värden som finns i området är;

- Två Husbygårdar med överplöjda storhögar
- Bro- och vadställe vid Trosa by med runsten och runristningar i fast häll
- Resterna av en befäst gård vid sjön Sillen samt Silles radby.
- Före detta skola, prästgård m.m.
- Åda sätesgård med mansbyggnad av C C Gjörwell, arbetarbostäder m.m.
- Äldre vägnät.

Nuvarande skydd och rekommendation i översiktsplanen:

Stränderna längs Trosaån omfattas till stor del av strandskydd. Fornlämningarna är skyddade enligt lagen (1988:950) om Kulturminnen m.m. Avgränsning och rekommendationer enligt översiktsplanens *Rekommendationsområden*.

Trosa stad

Denna småstad är präglad av det tidiga 1600-talets stadsanläggning med handel och fiske. Stadens flyttades omkring år 1600 och har en intressant stadsplan, med strandbundna långgator på åns båda

¹⁸ Idag Trosa lands kyrka.

sidor. Träbebyggelsen och tomterna präglar både i utformning och storlek såväl fiskeläget och handels- och hantverksstaden som det sena 1800-talets badortsliv.

Nuvarande skydd:

Området är detaljplanelagt. För att säkra Trosas charm och småstadsprägel ska byggnationer inom riksintresset Trosa följa de rekommendationer som anges i planen. Samtidigt ska utrymme ges till ett tidsenligt och mångfaldigt byggande som kan skapa en livskraftig stadsmiljö. Förtätning ska endast ske om den samtidigt förbättrar stadsbilden och servicen. Villa Rönnebo från 1890-talet med den Italieninspirerade parken blev byggnadsminne 1983. Den kommunägda Garvaregården blev byggnadsminne 2004. Fornlämningsområdet för äldre kulturlager i stadskärnan skyddas enligt Lagen om kulturminnen (1988:950). Särskilda rekommendationer finns i översiktsplanens avsnitt om *Trosa tätort*.

Ringsö - Hartsö, Lacka m.m. (delvis inom Trosa kommun)

Området är en skärgårdsmiljö med betydelse för sjöfart och kustförsvar sedan medeltiden och ännu fungerande skärgårds- och fiskehemman. Öarna har traditionell bebyggelse och prägel av jordbruk med betesdrift. Här finns Sävö lotsstation från 1876 samt Sävösunds f.d. krog och Långö gård med f.d. skola. Lindholmens och Hartsö f.d. lotshemman, Ringsö by och sjöbodar m.m. På Ringsös norra del finns ett mäktigt kuströse.

Nuvarande skydd och rekommendation i översiktsplanen:

Största delen av området omfattas av naturreservat. Särskild hänsyn och rekommendationsområde för kustzonen i enlighet med Miljöbalken 3:6, 4:2 och 4:4.

Riksintressen för naturvård

Sörmlands kust och skärgård, Landsort, Askö- och Hartsöområdet

Området omfattar större delen av Sörmlands oexploaterade skärgård samt inom vissa avsnitt en smal zon av fastlandsstranden. Området är värdefullt ur geologiska, botaniska, zoologiska och kulturhistoriska synvinklar samt av stor betydelse som referensområde eftersom där bedrivits forskning under många år. På öarna finns odlingslandskap med stora arealer naturbetesmark och äng, samt ädellövskog och naturskog. Askölaboratoriet är landets enda marinbiologiska forskningsstation i egentliga Östersjön.

För naturvärdenas bevarande förutsätts att områdets oexploaterade kuster, öar och ögrupper bibehålls oexploaterade. Jordbruksdriften fortsätter med ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Syfte och föreskrifter i naturreservat tillämpas och vidmakthålls. Förbättrad reningsteknik och skärpt lagstiftning tillämpas successivt vid alla former av miljöstörande verksamheter.

Naturvärdena kan påverkas negativt av upphört eller minskat jordbruk, betesdrift och ängsbruk, olämpligt lokaliserad industri och annan bebyggelse, omfattande muddringar, byggande i vatten, avloppsutsläpp, undervattenssprängningar, näringstillförsel och vissa former av friluftsliv och turism.

Nuvarande skydd och rekommendation i översiktsplanen:

Naturreservat (delar av området), Miljöbalken, 7 kap.

Fågelskydd (delar av området), Miljöbalken, 7 kap.

Natura 2000 (delar av området), Miljöbalken, 7 kap.

Sörmlands kust och skärgård, Landsort, Askö- och Hartsöområdet ingår delvis i översiktsplanens rekommendationsområden. Områdena ska hållas fria från exploateringar som utsläcker allemansrätten, luft- och vattenföroreningar ska minskas för att undvika ytterligare skador. De värden som utgör grunden för naturupplevelser, t.ex. växt- och djurliv, ska skyddas. Natura 2000-områdets värden får inte skadas.

Tullgarnsområdet

Området omfattar huvuddelen av Tullgarns kronopark. Mångfalden av naturtyper, den mycket rika och delvis helt unika floran, tillkommen delvis tack vare rika kalkförekomster, samt faunan gör att området tillhör de förnämsta naturområdena i Södermanlands län. Området används av Stockholms universitet. Området har också stor betydelse för det rörliga friluftslivet. Kronoparken ligger till ungefär lika delar i Trosa och Södertälje kommun.

Nuvarande skydd och rekommendation i översiktsplanen:

Naturrestat, Miljöbalken, 7 kap., Natura 2000.

För naturvärdenas bevarande förutsätts att riktlinjerna i föreskrifterna för naturrestatet följs. Om negativa förändringar konstateras bör skötselplanen revideras med hänsyn till detta.

Nynäs

Området omfattar hela Nynäs gods, som ägs av landstinget. Kulturlandskapet av kusttyp är omväxlande med många intressanta vegetationstyper, rik fauna och delvis sällsynt flora. I området finns naturbetesmarker med art- och individrika växtsamhällen. Klarvattensjöarna har ett sällsynt siktdjup. Flera skogliga biotoper med höga naturvärden har påträffats. Området ligger inom både Nyköpings och Trosa kommuner.

För naturvärdenas bevarande förutsätts att jord- och skogsbruk även fortsättningsvis bedrivs i enlighet med skötselplan, samt naturvårdsinriktad betesdrift, skötsel av landskapselement och ev. ängsbruk. Skogsbruket bör vara naturvårdsinriktat med fri utveckling av vissa delar.

Områdets värde kan påverkas negativt av upphört jordbruk eller minskat betesutnyttjande, bebyggelseexploatering, omarrondering, omförande av lövskog till barrskog, igenväxning, avverkningar, skogsodling eller energiskogsodling på åkermark, schaktning, muddring, täkt, markavvattning, dikning, kemisk bekämpning och förurning.

Nuvarande skydd och rekommendation i översiktsplanen:

Naturrestat (större delen) Miljöbalken, 7 kap.

Natura 2000.

För naturvärdenas bevarande förutsätts att riktlinjerna i föreskrifterna för naturrestatet och natura 2000-området följs. Nynäs ingår i planens rekommendationsområde för inre kustzonen.

Riksintressen för friluftsliv

Sörmlands kust och skärgård

Variationsrik skärgård som till stora delar är oexploaterad. Goda möjligheter till bad, fiske, naturstudier, kulturstudier, skridskofärder, strövande, kanoting och båtsport. Området ingår även i Nyköpings och Oxelösunds kommuner.

För värdenas bevarande förutsätts att ingen exploatering sker som utsläcker allemansrätten. Luft- och vattenföroreningar ska minskas kraftigt. De värden som utgör grunden för naturupplevelser, t.ex. växt- och djurliv, ska skyddas.

Nuvarande skydd och rekommendation i översiktsplanen:

Stora delar är naturrestat, med anordningar för rörligt friluftsliv på Sävö, Nynäs och Kråmö. Riktlinjerna för dessa ska följas och särskild hänsyn till områdets värden ska visas. För kusten och skärgården finns rekommendationer för den yttre kustzonen i avsnittet *Rekommendationsområden*.

Tullgarn

Område vid kusten med omväxlande landskap, med stora kultur- och naturvärden. Tullgarn är lättillgängligt och försett med strövstigar, badplats och andra anordningar för rörligt friluftsliv. Möjligheter finns till fritidsfiske. I området ligger också Tullgarns slott, som dock inte ligger i Trosa kommun. Tullgarnsområdet ligger inom både Södertälje och Trosa kommun.

För värdenas bevarande förutsätts att riktlinjerna i föreskrifterna för naturreservatet följs.

Nuvarande skydd och rekommendation i översiktsplanen:

Naturreservat, Miljöbalken, 7 kap.

Naturvårdsområde

Nynäs

Stort område med omväxlande landskap med stora utvecklingsmöjligheter för turism och friluftsliv. Kulturstudier, naturstudier, strövande, bad, båtsport, fritidsfiske, bär- och svamplockning är aspekter som gör Nynäs intressant som riksintresse. Inom området finns Gisesjön, båtsmanstorpet, Nyckelby gravfält från järnåldern samt museigården Långmaren. Lättillgängligt från allmänna vägar.

Värdenas bevarande hänger tydligt ihop med att riktlinjerna för naturreservatet följs. Den omväxlande karaktären hos det kustnära jordbruks- och skogslandskapet ska bevaras. Anordningar för friluftslivet underhålls och utökas eventuellt. Områdets värden kan reduceras av igenväxning, försämrad vattenkvalitet, nedskräpning och slitage.

Nuvarande skydd och rekommendation i översiktsplanen:

Naturreservat (större delen) Miljöbalken, 7 kap.

Särskild hänsyn tas till områdets värden och tillgängligheten bibehålls. Nynäs ingår i planens rekommendationsområde för den inre kustzonen.

Tureholmsområdet

Området är ett av friluftslivets riksintresseområden och skyddas i enlighet med bestämmelser för dessa.

Riksintressen för kommunikationer

Riksintressen för kommunikationer skyddas enligt Miljöbalken 3:8.

Järnvägar

Inom Trosa kommun är Södra stambanan (befintlig järnväg) av riksintresse. Riksintresset innefattar samtliga spår och spåraneläggningar som tillhör stomnätets infrastruktur. Med spår och spåraneläggningar avses utöver spåret på linjen också signal- och säkerhetsanordningar, anordningar för elförsörjning av järnvägstrafiken och teleanordningar som behövs för järnvägens bestånd, drift och brukande.

De korridorer för lokalisering av Ostlänken betraktas som riksintressen. Något beslut om tidpunkt för lokalisering och byggnation är dock fortfarande inte fattat.

Vägar

Kommunikationsanläggningar som har speciella funktioner för vägtransportnätet kan förenklat benämnas "vägar av riksintresse" enligt 3 kap. 8 § Miljöbalken. Detta även om det enligt Miljöbalkens bestämmelser inte är vägarna som är av riksintresse utan endast berörda mark- och vattenområden. Tolkningen är således att det är funktionen som ska skyddas. De mark- och vattenområden som berörs av utpekade vägnät ska skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar tillkomsten av eller utnyttjandet av väganläggning. I Trosa kommun kan vid intressekonflikter E4 hävdas som riksintresse för kommunikationer enligt Vägverkets beslut 2004-11-08.

Riksintressen för yrkesfisket

Sörmlandskusten

Alla grundområden inom djupområdet 0-6 m, med undantag för de områden som genom någon verksamhet är exploaterade och samtliga trälfiskevatten, utgör riksintresseområde för yrkesfisket. Fisket har viss betydelse för kustområdets befolkning som binäring eller för husbehov. Vid

hamnarna i Uttervik och Trosa bör fiskets intressen prioriteras framför andra intressen som ej gagnar fisket.

Vattenkvaliteten är av största vikt för att långsiktigt kunna bevara värdena och därmed tillgodose riksentresset. Förbättrad vattenkvalitet innebär minskad tillförsel av näringsämnen och gifter.

Nuvarande skydd:

Yrkesfisket är av översiktsplanens rekommendationsområden. Särskild hänsyn skall tas i enlighet med Miljöbalken 3:5.

Övriga riksintressen

Generellt gäller för hela kustområdet och skärgården att fritidsbebyggelse endast får komma till stånd i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Om särskilda skäl finns, får fritidsbebyggelse uppföras, som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov. Detta regleras i Miljöbalken 4:4.

Turism och rörligt friluftsliv

Kommunens kust och skärgård ingår i ett område som i sin helhet är av riksintresse med hänsyn till sina natur- och kulturvärden. Dessa riksintressen regleras i Miljöbalken 4:2 där det framgår att turismens och framförallt det rörliga friluftslivets intressen ska beaktas särskilt vid bedömning av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Kommunens förslag till rekommendationer för kustzonerna redovisas i kapitlet *Rekommendationer för planering och byggande på landsbygden*.

Försvaret

Försvarmakten kommer att hävda Askö skjut- och övningsfält som riksintresse för Försvarmakten, vilket inkluderar Kolguskär som ingår i Askö övningsområde.

Riksintressen för Försvarmakten skyddas enligt Miljöbalken 3:9.

Motstående intressen

I översiktsplanen redovisas ett antal tänkbara boendeområden och stadsdelar i och i anslutning till våra tre tätorter. Utvecklingsområdena i Västerljung berör inte några riksintressen och utvecklingen i Trosa tätort kommer till mycket stor del kunna ske utanför de riksintressanta områden som finns i orten. Vissa mindre kompletteringsområden i centrala Trosa tangerar riksintresset för Trosa stad men kommunen gör bedömningen att dessa föreslagna kompletteringar kan ske om de samtidigt förbättrar stadsbilden och servicen. Det bör ges utrymme till ett tidsenligt och mångfaldigt byggande som kan skapa en livskraftig stadsmiljö.

I Vagnhärad är situationen delvis en annan då stora delar av befintlig tätort och därmed dess utvecklingsområden, ligger inom riksintresset för Trosaåns dalgång. I kommande detaljplaneprocesser måste en nära dialog föras med bland annat Länsstyrelsen för att säkerställa att områdets värden inte äventyras utan snarare förstärks och tillgängliggörs. En del i detta arbete är den fördjupade analys av fornlämningsmiljöerna i Vagnhärad som ska initieras under 2006. Avsikten är att denna analys ska leda till en ökad tydlighet vad det gäller samhällsplaneringen i centrala Vagnhärad. Arbetet ska resultera i en värdebeskrivning, men också en sammanfattande bedömning som ska kunna fungera som underlag för kommunens bebyggelseplaner och det kommande beslutet avseende avgränsning för det planerade naturreservatet i centrala Vagnhärad.

Karta: Riksintressen enligt 3: kap Miljöbalken

KONSEKVENSBESKRIVNING

Översiktsplanens konsekvenser

Översiktsplanen bygger till stor del på långsiktiga strategier om olika riktningar som kommunen vill utvecklas i. Det är därför svårt att förutse i vilken omfattning dess olika delar kommer att bli verklighet och i så fall när. Stora delar är generella riktlinjer och rekommendationer för vilket förhållningssätt som ska råda vid exempelvis exploatering i känsliga natur- och kulturmiljöer. Mycket av det som ingår i översiktsplanen finns också i andra, både kommunala och regionala planer och program där vissa delar ingår i denna plan. För översiktsplaner gäller dock att dess ”innebörd och konsekvenser ska kunna utläsas utan svårighet”¹⁹. I detta kapitel redogörs för förväntade ekologiska, sociala och ekonomiska konsekvenser vid planens genomförande, för att återkoppla till det inledande avsnittet om hållbar utveckling för kommunen.

I en komplettering i Plan- och bygglagen 4 kap. § 2a anges att bestämmelserna i 6 kap. 11-18 § och 22 § i Miljöbalken ska tillämpas om planen bedöms ”medföra en betydande miljöpåverkan”, vilket översiktsplaner generellt anses göra. Därmed ska översiktplaner genomgå en miljöbedömning i syfte att ”integrera miljöaspekter i planen (...) så att en hållbar utveckling främjas”²⁰. Inom denna bedömning ska en miljökonsekvensbeskrivning göras, där den troliga betydande miljöpåverkan identifieras, beskrivs och bedöms. Dessa regler infördes dock den 21 juli 2004, då denna plan redan påbörjats. I och med det gäller övergångsregler, vilka innebär att en miljöbedömning inte måste göras enligt den nya lagstiftningen. Trosa kommun avser också att anta denna plan före 21 juli 2006 och upprättar därmed ingen formell miljökonsekvensbeskrivning. Däremot ska denna konsekvensbeskrivning delvis fylla samma behov och kommande detaljplaner omfattas i sedvanlig ordning av krav på miljökonsekvensbeskrivningar.

Konsekvenser för jämställdhet

Vid arbetet med översiktsplanen har medverkande förvaltningar bidragit till en jämställd inriktning eftersom man uppnått en spridning i åldrar och bakgrund, samt att bägge könen varit representerade.

I Trosa kommun väntas befolkningen öka och samhällsplaneringen bedöms ge en grund för en spridd inflyttning där alla åldrar är representerade. Det planerade bostadsbyggandet anses ge utrymme för bostäder i olika storlekar, med varierande lägen och upplåtelseformer. Detta bidrar till att förutsättningar skapas för alla människors möjligheter till att leva och bo i kommunen och att alla kan uppleva trygghet och säkerhet i sina närmiljöer. Förskolor och skolor samt omsorg bedöms ha ett behov av utökning.

Kvinnors och mäns olika behov och vanor vad gäller trafik och kommunikationer tas hänsyn till vid planering av kollektivtrafik, kommande exploateringar och nya eller förändrade trafikstråk. Utbyggnaden av Ostlänken väntas ha positiva effekter för jämställda resvanor och karriärmöjligheter. Utpekandet av prioriterad grönstruktur bör öka möjligheterna för allas tillgänglighet till rekreation och naturupplevelser. Arbetet med Natur- och kulturskola för barn är ett exempel på en insats som bidrar till ökad tillgänglighet till och kunskap om natur- och kulturvärden.

Översiktsplanens konsekvenser – allmänna intressen

I översiktsplanen redovisas olika allmänna intressen som berör hela kommunen. Målen för de olika intressena står i vissa fall i konflikt med varandra. Översiktsplanens roll är att försöka finna lösningar som i största möjliga mån undviker sådana konflikter. Nedan redovisas de övergripande motstående intressena som behandlas i översiktsplanen.

¹⁹ Plan- och bygglagen 4:1

²⁰ Miljöbalken 6:11

Bostadsbyggande

Tätorterna

I översiktsplanen skapas förutsättningar för bostadsbyggande i Trosa, Vagnhärad och Västerlånga med sammanlagt ca 1700 bostäder, utöver eventuella enstaka förtätningar inom befintliga fastigheter. I planen görs en huvudsaklig styrning av kommunens bostadsbyggande (nybyggande) till Vagnhärad mot bakgrund av ortens goda förutsättningar till attraktivt boende med goda möjligheter till pendling med regional kollektivtrafik. En utbyggnad av bostäder med närhet till järnvägsstationen i Vagnhärad bedöms gynna kollektivtrafiken framför biltrafiken, vilket är långsiktigt positivt ur miljö-, jämställdhets- och tillgänglighetsaspekter.

Tätorternas utbyggnad utgår från att bostäder byggs i attraktiva lägen och att hänsyn samtidigt tas till tätorternas grönstrukturer liksom värden för kulturmiljön. Inom bostadsområden bör eftersträvas möjligheter till gemensamma aktiviteter för barn och vuxna. Bebyggelsemiljöernas konsekvenser studeras alltså i detaljplanering, där hänsyn till rekreativsmöjligheter är ett av perspektiven som tas med.

Vidare bör tätortsutbyggnaden ske där det är möjligt att tillvarata befintlig infrastruktur genom kompletteringar och förtätningar i befintlig bebyggelse, vilket skapar bättre förutsättningar för service. Det leder samtidigt till en tätare stadsstruktur som successivt kan minska transportbehovet med bil. Förtätning kan också motverka så kallad "stadsutglesning", där städer enbart växer utåt och tar allt större ytor i anspråk. Det leder till ökade avstånd, mer miljöpåverkan, utarmning av stadskärnor osv. Att skapa förutsättningar för det lokala resandet via cykel och till fots är avgörande för att minska biltrafikens negativa miljöpåverkan och förbättra tillgängligheten för personer utan bil. Det kan också bidra till en gatumiljö där fler kan känna sig trygga mot brott och där naturliga stråk och mötesplatser uppstår, som kan fungera både dag- och kvällstid.

Kompletteringar i befintlig struktur kan dock innebära att tätortsnära naturmark tas i anspråk och att befintliga bebyggelsemiljöer påverkas. En utbyggnad av tätorterna endast genom förtätningar bedöms inte vara möjligt eftersom förtätningar ofta är beroende av initiativ och önskningskraft från privata fastighetsägare. Bevarandet av stora fornlämningsområden i framförallt Vagnhärad och Västerlånga påverkar också. För tätorterna är därför en kombination av förtätning, kompletteringsbyggande och byggande i tätorternas randzoner nödvändig för att uppnå de kommunala målen om hållbar utveckling. Samtidigt kan bostadsbyggande i tätorternas randzoner gå emot bland annat intressen att bevara natur för rekreativändamål och bevarande av jordbruksmark. Detta exemplifieras i Vagnhärad där byggandet av bostäder nära regional kollektivtrafik riskerar att ske på odlingsmark. Väsby och Solberga bedöms vara av stort intresse för tätortsutbyggnad och områdena redovisas här som boendeområden. Bebyggelse i randzoner kan i vissa fall innebära perifera lägen i förhållande till orten vilket skapar ett ökat transportbehov. Dessa aspekter bör vara vägledande när sådan bebyggelse diskuteras.

Landsbygden, kusterna och skärgården

I översiktsplanen ges allmänna rekommendationer för byggande på landsbygden samt särskilda rekommendationer för områden med starka sektorsintressen och där bebyggelsetrycket är stort, t.ex. i tätorternas omgivningar och vid kusterna samt i skärgården. I planen betonas vikten av att tillkommande bebyggelse ges en god utformning i samklang med närliggande bebyggelse och äldre bebyggelsestrukturer. Detta för att inte ta bort den sörmländska landsbygdens kännetecken och mönster, där en samlad bebyggelse är viktig.

Intresset att bygga bostäder på landsbygden kan särskilt i vissa områden stå i konflikt med t.ex. friluftslivets, naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen. Inom dessa områden kan det enskilda intresset att bygga en bostad ibland få stå tillbaka för det allmänna, eftersom en "från allmän synpunkt god hushållning" ska eftersträvas²¹. Områden med särskilda värden för friluftsliv, naturvård och kulturmiljövård redovisas i särskilda kapitel, framförallt i *Riksintressen* och *Natur och friluftsliv*. Vid exploatering i anslutning till skyddsvärda områden bör någon form av buffertzon finnas med i planeringen.

²¹ Miljöbalken 3:1

Bostadsbyggande på landsbygden medför i allmänhet ökat trafikarbete men skapar samtidigt bättre förutsättningar att bibehålla en levande landsbygd, avseende varierade boendemiljöer, möjligheter till tillväxt och företagande m.m. Informationsteknologins utveckling skapar bättre förutsättningar för boende på landsbygden med möjlighet till distansarbete.

Fritidshusbebyggelse

Fritidshusområden

I flera av kommunens fritidshusområden är andelen helårsboende relativt stor, framförallt i de tätortsnära fritidshusområdena Stensund, Öbolandet och Lagnövik, medan helårsboendet i de perifera områdena är relativt begränsat. Kommunen har medgivit utökade byggrätter i vissa fritidshusområden under förutsättningar att bl.a. VA-frågorna kan lösas på ett tillfredställande sätt.

En ökad andel helårsboende i fritidshusområdena kan bidra till mer levande och trygga miljöer året om. Vissa fastighetsägare är positiva till fler helårsboende i fritidshusområdena eftersom uppsikten av fastigheterna då blir bättre. En annan fördel är att befintlig infrastruktur kan tillvaratas mer effektivt. Intresset att nyttja den enskilda fastigheten för helårsboende kan samtidigt stå i konflikt med andra intressen. Ökat helårsboende i fritidshusområdena kan medföra ökad belastning på kustvattnet om inte frågan rörande vatten och avlopp kan lösas på ett tillfredställande sätt. Det är därför särskilt angeläget att se över VA-frågorna i de kustnära fritidshusområdena för att kunna ta ställning till hur de kan lösas utan att havsvattenkvaliteten äventyras. Avloppslösningar som ej kan anses uppfylla kraven på erforderlig rening kommer inte att tillåtas.

En omvandling av områdena genom utökad byggrätt kan på sikt även medföra att områdenas karaktär med mindre och ofta enkla byggnader på naturtomter delvis förändras. Förändringarna bedöms dock inte bli särskilt markanta eftersom tomtstorlekarna i fritidshusområdena i allmänhet är större än t.ex. i traditionella villaområden. Ofta regleras minsta tomtstorlek i fritidshusområdenas detaljplaner.

Boende på landsbygden och i perifera fritidshusområden medför i allmänhet ökad trafik (personbilstrafik) då avståndet till arbete och service m.m. ofta är långt. I Trosas fall är dock flera av de fritidshusområden där permanentningstakten är som mest intensiv belägna relativt nära centralorten. Dessa områden kan på sikt komma att integreras i den totala stadsstrukturen och kan på så vis bättre förses med exempelvis kollektivtrafik. Även här skapar informationsteknologi i viss mån bättre förutsättningar för landsbygdsboende med möjlighet till distansarbete.

Fritidshusbebyggelse på landsbygden, vid kusterna och i skärgården (utanför områden som omfattas av detaljplan)

Trycket på ny fritidshusbebyggelse är störst i kommunens kust- och skärgårdsområden. Fritidshusbebyggelse vid kusten är av stort värde för sina ägare men kan samtidigt utgöra hinder för allmänhetens tillgänglighet till stränderna.

I översiktsplanen anges ingen rekommendation om maximal byggrätt för fritidshus på landsbygden. Vid prövning av ny fritidsbebyggelse föreslås att bedömningen av vilken bruttoarea som kan tillåtas istället ska utgå ifrån vad som är lämpligt för den aktuella platsen. Hänsyn skall också tas till Miljöbalken 4:4, där fritidsbebyggelse vid kuststräckor endast bör förekomma i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse.

Verksamheter

I takt med att möjligheterna för befolkningsökning blir verklighet, ökas också incitamenten för företagande eftersom fler invånare skapar större efterfrågan på utbud och mångfald av varor och tjänster. Också efterfrågan på nya lägen för verksamheter ökar i takt med att tätorterna växer. I översiktsplanen föreslås att befintligt verksamhetsområde i Trosa utnyttjas effektivare medan nya verksamhetsområden pekas ut i Vagnhärad. Där det är möjligt bör integrering av verksamheter i bostadsområden uppmuntras.

Att peka ut ny mark för verksamheter innebär i vissa fall ianspråktagande av jungfrulig mark. De utpekade exploateringsområdena har dock inte sådana värden att det bör hindra fortsatt

planläggning. Strategin att endast peka ut nya verksamhetsområden i Vagnhärad kan på sikt innebära att det blir svårt att etablera nya, ytkrävande företag i Trosa.

Den planerade tillväxten hänger tydligt ihop med förutsättningarna för företagande, kommunikationer och andra incitament för inflyttning. Efterhand som frågorna om kommunikationer blir klarare kan man tydligare se vilka förutsättningar som kommer att gälla för företagandet i kommunen. I Vagnhärad blir detta tydligt då utredningskorridorerna avseende Ostlänken i nuläget gör det svårt att exploatera inom de tänkbara korridorerna för järnvägslokalisering. När läget för järnvägen är beslutat blir det enklare att reservera mark för verksamheter och bostäder i Vagnhärad. Järnvägens lokalisering påverkar på liknande sätt utvecklingen i Västerljung, där mark norr om järnvägen redovisas som strategisk värdefull för företagande. För Trosa tätort blir ramarna för företagande tydligare då frågan om förbifart klargörs.

Kommunikationer

Ostlänken

En eventuell omdragning och anpassning av järnvägen för snabbtåg, Ostlänken, genom kommunen kommer naturligtvis att påverka olika delar av kommunen på ett betydande sätt. Det är dock oklart vilken dragning järnvägen kommer att få varför en detaljerad konsekvensanalys i dagsläget är svårt att göra. Likväl har kommunen Ostlänken med i planering av nya områden främst kring Vagnhärad och Västerljung och avser att ha beredskap för de satsningar som kommer att bli aktuella i samband med ett nytt resecentrum eller liknande.

Generellt kan konstateras att förbättrade kollektiva färdmedel gör att dessa har en rimlig chans att konkurrera med den betydligt mer miljöbelastande biltrafiken. Även boendemiljön och förutsättningarna för företagande väntas bli tydligare då klarhet finns i var järnvägen kommer att lokaliseras vilket skapar trygghet och möjligheter till restaurering och exploatering. Samtidigt skapas möjligheter till att miljöerna i Västerljung och Vagnhärad kan förnyas och förbättras med hänsyn till hur järnvägen rent fysiskt kommer att påverka tätorterna beroende på var den dras.

Gång- och cykelvägnätet

I översiktsplanen föreslås att nya boendeområden ska anslutas till existerande gång- och cykelvägnät. Ett väl utbyggt gång- och cykelnät inom kommunen innebär bättre förutsättningar för att minska bilberoendet samt att förbättra folkhälsan och tillgängligheten.

Översiktsplanens konsekvenser – tätorterna

Trosa stad

Planförslag

I översiktsplanen redovisas nya boendeområden för knappt 600 bostäder, samt strategiskt värdefull mark/utredningsområden som efter fördjupade studier kan inrymma bostäder, arbetsplatser, handel och övrig service. Utöver de föreslagna utbyggnadsområdena kan ytterligare bostäder tillkomma i form av förtätningar i befintlig bebyggelse.

Miljökonsekvenser

Ianspråktagande av jordbruksmark

Rådmansbackarna

Bråta torp

Tomtaäng

Skjuvkärr (i vissa begränsade delar)

Svartviksäng (i vissa delar)

Ianspråktagande av tätortsnära naturmark

Edanö backe

Skogsstigen

Västra Krymla

Skjuvkärr

Riksintressen som berörs

Vissa mindre kompletteringsområden i centrala Trosa tangerar riksintresset för Trosa stad men kommunen gör bedömningen att dessa föreslagna kompletteringar kan ske om de samtidigt förbättrar stadsbilden och servicen. Alla områden som har förtecknats enligt Miljöbalken 7 kap 27 §, 2:a stycket, utgör riksintresse enligt 4 kap miljöbalken. I Trosa tätort berör detta Natura 2000-området Tomtaklinskogen, där inga exploateringar får göras som skadar områdets specifika värden. Det bör ges utrymme till ett tidsenligt och mångfaldigt byggande som kan skapa en livskraftig stadsmiljö. Det ändamål som på lämpligaste sätt främjar långsiktig hushållning med mark och vatten ska prioriteras.

Befolkningsstruktur

Planförslaget möjliggör en utbyggnad av ca 600 bostäder vilket innebär ett tänkbart tillskott med sammanlagt omkring 1500 invånare. Dessutom innebär utvecklingen i fritidshusområdena mot fler helårsboende ytterligare tillskott.

Service

Både offentlig och kommersiell service finns i de flesta fall inom relativt nära avstånd till samtliga föreslagna utbyggnadsområden. I takt med en befolkningsökning i enlighet med planförslaget förbättras möjligheterna att upprätthålla såväl den kommersiella som den kommunala servicen.

I Stensund och på Öbolandet finns idag ingen service men stadskärnans service är belägen inom cykelavstånd. En utveckling med nya boendeområden på Trosas östra sida kan på sikt öka behovet av service i dessa delar.

Kollektivtrafik

Trosas centrala delar utmed huvudvägarna har god tillgång till kollektivtrafik. I samband med att kvarteret Teologen färdigställs kommer en utbyggnad av Verktygsgatan mot Tomtaklinsgatan ske, vilket möjliggör för en bättre kollektivtrafikförsörjning även i de östra delarna. Trosas tänkta expansion i östlig och nordlig riktning går väl i linje med hur kommunens kollektivtrafik på sikt kan ordnas.

Vägar

Trosas huvudsakliga expansion ska enligt denna översiktsplan ske i östlig och nordlig riktning. Översiktsplanen redovisar en framtida trafikförbindelse från Ådavägen till Hungavägen. Trafikförsörjningsfrågorna kommer ytterligare att belysas i en kommande trafikutredning. Kapaciteten på befintligt huvudvägnät bedöms vara tillräcklig för en utbyggnad enligt planförslaget. Vissa tänkbara boendeområden är dock i sig själva så pass stora att de kan komma att påverka det övergripande vägnätet. Detta gäller främst Västra Krymla och Skjuvkärr.

Omvandlingen av fritidshusområdena till ökad andel helårsboende kan på sikt medföra anspråk på bättre vägar med kortare avstånd till centrum (Stensund). En ökad andel helårsboende i fritidshusområdena medför också att behovet av gång- och cykelvägar till och inom dessa områden ökar.

En stor del av trafiknätet för nyexploateringar finansieras av exploatören. Utbyggnader av trafiknätet leder dock till ökade driftskostnader för kommunen.

Vatten och avlopp

Ökat uttag av dricksvatten måste ske. Kapaciteten i befintlig vattentäkt är tillräcklig för en utbyggnad enligt planförslaget. Trosas avloppsreningsverk saknar idag tillräcklig kapacitet och kommer inte att klara av den tillväxt som översiktsplanen medger. Projektering av nytt reningsverk pågår.

Skola

Kapaciteten på befintliga skolor bedöms inte vara tillräcklig vid full utbyggnad i enlighet med översiktsplanen. En utbyggnad av befintliga skolor kommer på sikt att bli nödvändig.

Barnomsorg

Kapaciteten hos befintlig barnomsorg bedöms inte vara tillräcklig vid full utbyggnad i enlighet med översiktsplanen. Nyexploatering samt tillbyggnad av befintliga barnomsorgslokaler kommer på sikt att bli nödvändig.

Äldreomsorg

Generellt eftersträvas att möjligheterna att bo kvar i hemmet ska vara goda. Utredning pågår för utbyggnad av trygghetsboenden.

Vagnhärad

I översiktsplanen redovisas nya boendeyrården för ca 1000 bostäder, samt strategisk värdefull mark/utredningsområden som efter fördjupade studier kan inrymma bostäder, arbetsplatser, handel och övrig service.

Utöver de föreslagna utbyggnadsområdena kan ytterligare bostäder tillkomma i form av förtätningar i befintlig bebyggelse.

Miljökonsekvenser

Anspraak på jordbruksmark

Väsby

Mölndalen

Solberga (vissa delar)

Noravägen (vissa delar)

Alby (i vissa begränsade delar)

Arbetsområde - Kalkbruksvägen

Anspraak på naturmark

Färsåker

Alby

Solberga

Arbetsområde längs väg 238

Riksintressen som berörs

Vagnhärads samhälle finns nära Tullgarn, vilket är av riksintresse för naturvård och friluftsliv. Också Trosaåns dalgång är av riksintresse för kulturmiljövården och omfattar Vagnhärad med omgivningar. Vissa av de föreslagna utbyggnadsområdena är belägna inom detta riksintresseområde. Även områden som har förtecknats enligt Miljöbalken 7 kap 27 §, 2:a stycket, utgör riksintresse enligt 4 kap miljöbalken. I Vagnhärads tätort berör detta Natura 2000-området vid Lånesheden. I kommande detaljplaneprocesser måste en nära dialog föras med bland annat Länsstyrelsen för att säkerställa att områdets värden inte äventyras utan snarare förstärks och tillgängliggörs. En del i detta arbete är den fördjupade analys av fornlämningsmiljöerna i Vagnhärad som ska initieras under 2006.

Befolkningsstruktur

Planförslaget möjliggör en utbyggnad av ca 1000 bostäder vilket möjliggör ett tillskott med ca 2600 invånare.

Service

Både offentlig och kommersiell service finns inom relativt litet avstånd till de flesta av de föreslagna utbyggnadsområdena.

Kollektivtrafik

Vagnhärad är välförsörjt med kollektivtrafik, både med buss och med tåg. Busstrafiken trafikerar främst huvudgatorna. Vissa perifera delar av tätorten, t.ex. Alby och Södra Husby har längre avstånd till närmaste busshållplats. De tänkta nya boendeyrården kan i stor utsträckning med fördel kopplas till existerande kollektivtrafiknät. Tillkommande bebyggelse i Alby och vid Noravägen ligger i det avseendet relativt perifert och blir troligen svårörsörjt med kollektivtrafik.

Vägar

Vid fullständig utbyggnad av Väsbyområdet krävs en ny anslutningsväg från Stationsvägen med planskild korsning under järnvägen. En utbyggnad av Albyområdet förutsätter att trafikfrågan studeras, särskilt med avseende på kapaciteten på Centrumvägen. På sikt kommer med stor sannolikhet en koppling mellan Albyområdet och Kalkbruksvägen bli nödvändig.

Vissa tänkbara boendeområden är i sig själva så pass stora att de kan komma att påverka det övergripande vägnätet. Detta gäller främst Solberga, där exploatering tros påverka gestaltning och utformning av väg 218, eventuellt i form av en ombyggnad till stadsgata för att förbättra säkerheten och boendemiljön. I övrigt bedöms kapaciteten på befintligt vägnät vara tillräcklig för en utbyggnad enligt planförslaget.

En stor del av trafiknätet för nyexploateringar finansieras av exploatören. Utbyggnader av trafiknätet leder dock till ökade driftskostnader för kommunen. Vissa trafikanläggningar, t.ex. en eventuell gångtunnel vid Vagnhärads station och vissa trafikändringar är svåra att finansiera med exploateringsmedel och måste finansieras på annat sätt, t.ex. skatter och statliga bidrag.

Vatten och avlopp

Ökat uttag av dricksvatten måste ske. En överföringsledning mellan Trosas och Vagnhärads vattentäkter har byggts för att klara vattenförsörjningen i Vagnhärad och Västerljung. Vattenförsörjningen kan troligen lösas för den aktuella planperioden, men om fullständig utbyggnad sker i enlighet med planförslaget är kapaciteten inte tillräcklig. Arbete med att finna en reservvattentäkt pågår för att garantera tillgången på dricksvatten även på lång sikt.

Vagnhärads avloppsreningsverk är dimensionerat för 6000 personer. Även denna kapacitet är troligen tillräcklig för den aktuella planperioden, men i fall fullständig utbyggnad sker i enlighet med planförslaget behöver utbyggnader göras. Utbyggnaden av VA-nätet i de nya exploateringsområdena finansieras normalt av exploatören, men leder dock till ökade driftskostnader även för kommunen.

Skola

Kapaciteten på befintliga skolor bedöms inte vara tillräcklig vid full utbyggnad i enlighet med översiktsplanen. Med tanke på de nuvarande skolornas storlek föreslås på sikt att en ny skola etableras i Vagnhärad. Översiktsplanen pekar ut två tänkbara platser för en ny skola.

Barnomsorg

Kapaciteten på befintlig barnomsorg bedöms inte vara tillräcklig vid full utbyggnad i enlighet med översiktsplanen. Nyexploatering samt tillbyggnad av befintliga barnomsorgslokaler kommer på sikt att bli nödvändig.

Äldreomsorg

Generellt eftersträvas att möjligheterna att bo kvar i hemmet ska vara goda. Utredning pågår för utbyggnad av trygghetsboenden.

Västerljung

I översiktsplanen redovisas nya boendeområden för ca 80 bostäder. Utöver de föreslagna utbyggnadsområdena kan ytterligare bostäder tillkomma i form av förtätningar inom befintlig bebyggelse.

Miljökonsekvenser

Anspråk på jordbruksmark

Hammarbyvägen

Anspråk på naturmark

Björke (detaljplanelagt)

Hammarby

Riksintresseområden som berörs

De planerade exploateringarna i Västerljung medför inga konflikter med riksintressen.

Befolkningsstruktur

Planförslaget möjliggör en utbyggnad av ca 80 bostäder vilket innebär ett tillskott med ca 200 invånare. Dessutom kan förtätningar i centrala delar av samhället medföra ytterligare tillskott. I ett mindre samhälle som Västerljung är det angeläget att inte utbyggnadstakten är för hög.

Service

I Västerljung finns en låg- och mellanstadieskola som kan hantera ett ökat elevantal. Idag finns ingen kommersiell service i samhället. En utbyggnad av bostäder i samhället stärker underlaget för såväl offentlig som kommersiell service. I planförslaget reserveras mark för t.ex. en närbutik utmed Västerleden.

Kollektivtrafik

Västerljung försörjs med bussar som trafikerar Västerleden. Huvuddelen av tätorten har nära till närmaste busshållplats. De planerade nybyggnadsområdena har förhållandevis god tillgänglighet till kollektivtrafik.

Vägar

Kapaciteten på befintligt vägnät bedöms i stora delar vara tillräcklig för en utbyggnad enligt planförslaget. Vid fullständig utbyggnad kan en förstärkning av Hammarbyvägen dock bli nödvändig. En stor del av trafiknätet för nyexploateringar finansieras av exploitören. Utbyggnader av trafiknätet leder dock till ökade driftskostnader för kommunen.

Vatten och avlopp

Ökat uttag av dricksvatten måste ske. Västerljung försörjs av Vagnhärad's vattentäkt. En överföringsledning mellan Trosas och Vagnhärad's vattentäkter har byggts för att klara vattenförsörjningen i Vagnhärad och Västerljung. Kapaciteten är tillräcklig för en utbyggnad enligt planförslaget.

Vagnhärad's avloppsreningsverk är dimensionerat för 6000 personer. Huruvida kapaciteten är tillräcklig eller ej avgörs av utbyggnadstakten i Vagnhärad. Utbyggnaden av VA-nätet i de nya exploateringsområdena finansieras av exploitören. Utbyggnad av VA-anläggningar leder dock till ökade driftskostnader för kommunen.

Skola

Kapaciteten på befintlig skola bedöms vara tillräcklig för en måttfull och ”lugn” utbyggnad av tätorten. En utbyggnad av Västerljungs samhälle väntas vara positiv för skolans fortlevnad.

Barnomsorg

Kapaciteten på befintlig barnomsorg bedöms vara tillräcklig för en måttfull utbyggnad av tätorten.

Äldreomsorg

Generellt eftersträvas att möjligheterna att bo kvar i hemmet ska vara goda. Utredning pågår för utbyggnad av trygghetsboenden.